

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Ana Bilim Dalı
Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Bilim Dalı

**11-17 YAŞ ORTA DÜZEYDE ZİHİN ENGELLİ KIZ ERGENLERİN TEMEL
CİNSEL BİLGİ VE CİNSEL İSTİSMARI ALGILAMALARININ
BELİRLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Sevgi MANDAN SÜRÜCÜ

İstanbul, 2009

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Ana Bilim Dalı
Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Bilim Dalı

**11-17 YAŞ ORTA DÜZEYDE ZİHİN ENGELLİ KIZ ERGENLERİN TEMEL
CİNSEL BİLGİ VE CİNSEL İSTİSMARI ALGILAMALARININ
BELİRLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Sevgi MANDAN SÜRÜCÜ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Nur AKÇİN

İstanbul, 2009

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Ana Bilim Dalı
Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Bilim Dalı

Sevgi MANDAN SÜRÜCÜ tarafından hazırlanan **11-17 YAŞ ORTA DÜZEYDE ZİHİN ENGELLİ KIZ ERGENLERİN TEMEL CİNSEL BİLGİ VE CİNSEL İSTİSMARI ALGILAMALARININ BELİRLENMESİ** başlıklı bu çalışma, 13.11./2009 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

Danışman : Yard. Doç. Dr. Nur AKÇİN

Üye : Prof. Dr. Yıldız GÜVEN

Üye : Dr. Gülden UYANIK BALAT

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve raporlaştırılması sırasında bilgileriyle bana yol gösteren hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Nur AKÇİN' e özverili çalışmaları için sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca araştırmanın görüşme sorularına katkısı olan Sayın Yrd. Doç. Dr. Ayten UYSAL ve araştırmanın biçimi için önerilerde bulunan Sayın Yrd. Doç. Dr. Sema BATU' ya teşekkürlerimi borç bilirim. Araştırma soruları için görüş bildiren Sayın Dr. Aydan AYDIN ve Öğ. Gör. Oktay S. TAYMAZ' a teşekkür ederim. Ayrıca araştırmaya olan katkılarından dolayı Sayın Dr. Gülden B. UYANIK' a teşekkür ederim.

Görüşmeler yapılmasına destek olan eğitim kurumlarının Kurum Müdürleri, Rehber öğretmenleri ve Özel Eğitim Öğretmenlerine teşekkür ederim. Görüşmelerin yapılmasına olumlu bakan ailelere ve görüşme yaptığım tüm ergenlere eğitime bakış açıma çok büyük katkıları olduğunu düşünüyorum ve teşekkür ederim.

Araştırma sırasında desteğini hiç esirgemeyen, her zaman büyük sabır gösteren, maddi ve manevi her türlü problemin üstesinden gelmemde bana yardımcı olan eşim Ercan SÜRÜCÜ' ye sonsuz sevgilerimi sunuyor ve teşekkür ediyorum. Araştırma sırasında sık sık desteğine başvurduğum kız kardeşim, canım olan Gülcihan MANDAN SEFER' e ve sabır gösteren eşi Gökhan SEFER' e, beni yetiştiren desteklerini hiç eksik etmeyen çok değerli annem ve babam Meliha ve Ahmet MANDAN ile sabrını esirgemeyen ablam ve abim Filiz ve Kadir MANDAN' a tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

Bu araştırmanın tamamlanmasında desteği olan iş arkadaşım Yelda BABA' ya, araştırma resimleri konusunda fikir veren arkadaşım Ressam DR. Neslihan ÖZGENÇ' e ve sabırla beni destekleyen iş arkadaşlarım ile zaman ve iş yükü konusunda desteğini esirgemeyen çalışma arkadaşım Buket UYAR' a içtenlikle teşekkür ederim. Araştırma süresince gerekli izinleri veren ve destekleyen amirlerime çok teşekkür ederim.

ÖZET

11- 17 YAŞ ORTA DÜZEYDE ZİHİN ENGELLİ ERGEN KIZLARIN TEMEL CİNSEL BİLGİ VE CİNSEL İSTİSMARI ALGILAMALARININ BELİRLENMESİ

Sevgi MANDAN SÜRÜCÜ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nur AKÇİN

Bu araştırmanın genel amacı, 11-17 yaş arası orta düzey zihinsel engelli kızların cinsel bilgi ve cinsel istismarı algılamalarının betimlenmesidir.

Araştırma niteliksel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılmıştır. Araştırmaya katılanlar, farklı kurumlarda eğitim gören ya da sadece destek eğitim alan 11-17 yaş arasında 30 ergen kızdır. Araştırma verileri saha notları, görüşmeler ve ses kayıtları ile sağlanmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre orta düzeyde zihin engelli ergen kızların genel itibariyle temel cinsel bilgi ve cinsel istismarı algılamaları konusunda yetersiz olduğu görülmüştür. Orta düzey zihinsel engelli ergen kızların bilgi düzeylerinin cinsel kimlik, adet, sevgili kavramı, evlilik, beden bölümlerinin fonksiyonları, arkadaşlık konularında biraz daha iyi olduğu gözlenmektedir. Fakat kadın erkek arasında ki fark, beden bölümlerinin isimlendirilmesi, sevgili olma ile evli olma arasında ki fark, hamilelik süreci, doğum ve doğum kontrolünde bilgilerinin yeterli olmadığı görülmektedir. Ayrıca cinsel istismarı algılamalarına yönelik istenmeyen öpme ve sarılma durumlarına maruz kaldıklarında ne yapmaları gerektiği konularında ise bilgi düzeylerinin çok yetersiz olduğu gözlenmektedir.

Anahtar sözcükler: Zihinsel engelli ergenler, cinsel gelişim, cinsel istismar, niteliksel çalışma,

ABSTRACT

THE DETERMINATION OF THE BASIC SEXUAL KNOWLEDGE AND THE PERCEPTION OF SEXUAL ABUSE OF THE ADOLESCENT GIRLS AGES BETWEEN 11-17 WITH MODERATE MENTAL RETARDED

Sevgi MANDAN SÜRÜCÜ

Counsellor: Yrd. Doç. Dr. Nur AKÇİN

The overall aim of this study is to determine sexual knowledge of the adolescent girls, ages between 11-17 with moderate mental retarded.

The research was executed with semi-structured interview technique which is the method of qualitative research. The participants are between 11-17 ages of 30 adolescent girls who gets education or just support education in different institutions. The research data is provided with field notes, interviews and audio recordings.

According to the findings of the survey, it appears that in general, adolescent girls with moderate mental retarded have insufficient knowledge and they have difficulty in perceiving sexual abuse. It is observed that the adolescent girls with moderate mental retarded have slightly better knowledge about sexual identity, menstruation, dating concept, marriage, function of body parts and friendship. However, it is also observed that the knowledge is very poor about the difference between men and women, the names of the body parts, the difference between dating and to be married, the process of pregnancy, birth and birth control. They have also very insufficient about their perception of unwanted kissing and hugging as sexual abuse.

Key words: Adolescents with mental retarded, sexual development, sexual abuse, qualitative research,

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ.....	IX
ÇİZELGELER	XII

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Soruları	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6

BÖLÜM II

İLGİLİ ALANYAZIN	7
2.1. Zihinsel Engellilik ve Zihinsel Engellilerin Genel Özellikleri.....	7
2.2. Cinsellik ve Cinsel Gelişim	8
2.3. Cinsel Gelişim Aşamaları	9
2.4. Zihinsel Engellilerde Cinsel Eğitimin Önemi	12
2.5. Zihinsel Engellilere Yönelik Cinsel Eğitimin İçeriği	14
2.6. Zihin Engellilerde Cinsel İstismar	21
2.7. Ülkemizde Zihin Engellilerin Cinsel Gelişim ve Eğitimine Yönelik Programlar	25
2.8. Ülkemizde Zihin Engellilerin Cinsel Gelişim ve Eğitimi İle İlgili Yasalar	26
2.9. Zihinsel Engelliler İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	27
2.9.1. Zihin Engellilerin Cinsel Bilgilerinin Belirlenmesi İle İlgili Araştırmalar.....	27

2.9.2. Zihin Engellilerin Cinsel Bilgilerinin Belirlenmesine Yönelik Aileler İle Yapılan Araştırmalar.....	33
2.9.3. Zihin Engellilerin Cinsel Eğitim Programları İle İlgili Araştırmalar.....	35
2.9.4. Zihin Engellilerin Cinsel İstismarı Algılamaları İle İlgili Araştırmalar...	38
2.10. Zihin Engellilerin Cinsel Bilgileri Ve Gelişimleri İle İlgili Yapılan Araştırmalara Eleştiri.....	39

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	45
3.1. Araştırmanın Modeli	45
3.2. Katılımcılar	47
3.2.1. Görüşmelerin Yapıldığı Kurumların Belirlenmesi	47
3.2.2. Katılımcıların Belirlenmesi	49
3.2.3. Katılımcıların Özellikleri	51
3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	52
3.4. Verilerin Toplanması	56
3.4.1. Görüşme Formu	56
3.4.2. Görüşme İlkeleri	57
3.4.3. Pilot Görüşme	58
3.4.4. Görüşmeler	58
3.5. Verilerin Dökümü ve Analizi	61
3.5.1. Verilerin Dökümünün Alınması	61
3.5.2. Kodlama Anahtarının Oluşturulması	64
3.5.3. Değerlendiriciler Arası Güvenirliğin Belirlenmesi	64

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	67
4.1. Cinsiyet Bilgisi	67
4.1.1. Kadın ve Erkek Cinsiyetini Ayırt Etme.....	68
4.1.2. Kadın ve Erkek Arasındaki Farklar	68
4.2. Beden Bölümleri ve Görevleri.....	69
4.2.1. Kadın Cinsel Organını İsimlendirme ve İşlevi	69

4.2.2. Erkek Cinsel Organını İsimlendirme ve İşlevi	71
4.2.3. Arka Genital Organın İsimlendirilmesi ve İşlevi	73
4.3. Âdet	75
4.3.1. Ped Paketini İsimlendirme	76
4.3.2. Pedin Kullanılma Nedenleri.....	77
4.3.3. Pedi Kullanma Zamanları	78
4.4. Arkadaşlık	80
4.4.1. Arkadaşlık Terimini Kullanma	80
4.4.2. Arkadaşları İle Yaptıkları Etkinlikler	80
4.4.3. Kadın Ve Erkek Arkadaşlığı.....	82
4.5. Sevgili Kavramı.....	83
4.5.1. Sevgili Olmanın Anlamı	83
4.5.2. Sevgili Olma ile Arkadaş Olma Arasındaki Fark	85
4.6. Evlilik	87
4.6.1. Evlilik Süreci	87
4.6.2. Evlenme Nedenleri	89
4.6.3. Evlenince Ne Olacağını İfade Etme.....	90
4.6.4. Evli Olma İle Sevgili Olma Arasındaki Fark.....	91
4.7. Hamilelik.....	93
4.7.1. Hamile Olmanın Anlamı	93
4.7.2. Hamileliğin Nasıl Oluştuğu.....	94
4.7.3. Bebeğin Anne Karnında Ne Kadar Süre Kaldığı	96
4.8. Doğum Ve Doğum Kontrolü	97
4.8.1. Doğum.....	97
4.8.2. Bebeğin Annenin Neresinden Doğduğu.....	98
4.8.3. Bebek İstemeyen Kadın Ne Yapması Gerektiği.....	99
4.8.4. Doğum Kontrolü	101
4.8.5. Doğum Kontrol Yöntemleri	101
4.9. Cinsel İstismar/Sarılma	102
4.9.1. Sarılma Eyleminin Yapılma Nedenleri	102
4.9.2. Tanıdığı Biri Sarıldığında Verdiği Tepkiler.....	104

4.9.3. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Verdiği Tepkiler	105
4.9.4. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Verdiği Tepkiler	111
4.10. Cinsel İstismar/Öpüşme	116
4.10.1. Öpüşme Eylemini Kimlerin Gerçekleştirdiği	116
4.10.2. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstedğinde, İstemiyorsa Verdiği Tepkiler	117
4.10.3. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedğinde, İstemiyorsa Verdiği Tepkiler	121
 BÖLÜM V	
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	126
5.1. Tartışma ve Sonuç	126
5.2. Öneriler	138
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	138
5.2.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	139
KAYNAKÇA	141
EKLER	155

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1	Kadın ve Erkek Arasındaki Farklar.....	68
Tablo 2	Kadın Cinsel Organını İsimlendirme	70
Tablo 3	Kadın Cinsel Organının İşlevi.....	71
Tablo 4	Erkek Cinsel Organını İsimlendirme	72
Tablo 5	Erkek Cinsel Organının İşlevi	73
Tablo 6	Arka Genital Organının isimlendirilmesi.....	74
Tablo 7	Arka Genital Organının İşlevi.....	75
Tablo 8	Ped Paketinin İsimlendirilmesi	76
Tablo 9	Pedin Niçin Kullanıldığını İfade Etme.....	77
Tablo 10	Ped Kullanıp Kullanmadıkları.....	78
Tablo 11	Ne Zaman Ped Kullandıkları.....	79
Tablo 12	Arkadaşları İle Yaptıkları Etkinlikler.....	81
Tablo 13	Kadın ve Erkeğin Arkadaş Olamama Nedenleri... ..	83
Tablo 14	Sevgili Olmanın Anlamı	84
Tablo 15	Sevgili Olma ile Arkadaş Olma Arasındaki Fark	86
Tablo 16	Evlilik.....	88
Tablo 17	Evliliğin Anlamı.....	89
Tablo 18	Evlenme Nedenleri.....	90
Tablo 19	Evlenildiğinde Ne Olduğu.....	91
Tablo 20	Evli Olma ile Sevgili Olma Arasındaki Fark	92
Tablo 21	Hamilelik.....	93
Tablo 22	Hamileliğin Ne Demek Olduğu	94
Tablo 23	Hamileliğin Nasıl Oluştuğu.....	95
Tablo 24	Bebeğin Anne Karnına Nasıl Girdiği.....	96
Tablo 25	Bebeğin Anne Karnında Ne Kadar Süre Kaldığı	97
Tablo 26	Doğum.....	98
Tablo 27	Bebeğin Annenin Neresinden Doğduğu.....	99
Tablo 28	Bebek İstemeyen Kadının Ne Yapması Gerektiği	100
Tablo 29	Doğum Kontrolü	101

Tablo 30	Doğum Kontrol Yöntemleri	102
Tablo 31	Sarılma Eyleminin Yapılma Nedenleri	103
Tablo 32	Tanıdığı Biri Sarıldığında Ne Yaptığı.....	104
Tablo 33	Sevdiği Ya Da Tanıdığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Yaptığı....	106
Tablo 34	Sevdiği Ya Da Tanıdığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Söyleyeceği	107
Tablo 35	Sevdiği Ya Da Tanıdığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri	108
Tablo 36	Sevdiği Ya Da Tanıdığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediğini Kimlere Söyleyeceği	110
Tablo 37	Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Yaptığı.....	111
Tablo 38	Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Söyleyeceği	112
Tablo 39	Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri	114
Tablo 40	Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediğini Kimlere Söyleyeceği	115
Tablo 41	Öpüşme Eylemini Kimlerin Gerçekleştirdiği.....	116
Tablo 42	Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstediginde Kendisi İstemiyorsa Ne Yaptığı	117
Tablo 43	Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstediginde Kendisi İstemiyorsa Ne Söyleyeceği.....	118
Tablo 44	Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstediginde Öpmesini İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri	120
Tablo 45	Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstediginde Öpmesini İstemediğini Kimlere Söyleyeceği	121
Tablo 46	Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstediginde Kendisi İstemiyorsa Ne Yapacağı	122
Tablo 47	Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstediginde Kendisi İstemiyorsa Ne Söyleyeceği.....	123

Tablo 48	Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstediginde Öpmesini İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri	124
Tablo 49	Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstediginde Öpmesini İstemediğini Kimlere Söyleyeceği	125

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa No

Çizelge 1	Katılımcıların Özellikleri	51
Çizelge 2	Görüşme Takvimi	60
Çizelge 3	Görüşme Tarihleri, Görüşme Dökümlerinin Dosya Boyutu, Sayfa Sayısı Görüşme Süresi	63
Çizelge 4	Değerlendiriciler Arası Güvenirlilik Yüzdeleri.....	66

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM

Eski tarihlerden günümüze, cinselliğin gelişimini bilmek bugünkü cinselliği anlamamız için önemlidir (Yelken, 1996). Cinsellik, çok eski tarihlerden günümüze kadar tabularla yaşanmış ve cinsel eylemler sürekli mahrem kurallarla sınırlandırılmıştır (Duer, 1999). 17 ve 18. yüzyıllarda cinselliğe karşı çok katı ve ahlakçı bir tutum vardı. 19. yüzyılda ise çocukların masturbasyon yapmaları bile oldukça kötü karşılanmaktaydı. Özellikle 7 yaş üstü çocukların aynı ve karşıt cinsten çocuklarla yatmasına bile endişe ile bakılıyordu (Duer, 1999). Toplumlarda kültürel yapının değişmesi ile birlikte cinsellik de değişim göstermektedir. (Çetin, 2002). 20. yüzyılda aile yapısının değişimi ve aile rolleri sonucu çocukların cinselliği keşfetmesi hoş karşılanmaya başlandı. Aileler erkek çocuğun penisini adlandırmaya başladılar fakat kızların cinsel organını “vajina” olarak adlandırmaktan kaçındılar (Yelken, 1996). 21. yüzyılda halâ tabu olarak kabul edilen cinselliğin çocuklar üzerindeki önemi göz ardı edilemez (Özgüven, 1997; Tuzcuoğlu, 2007). Fakat çocuklar ile cinsellik üzerine nasıl konuşulması gerektiği ve doğru davranışların hangisi olduğu gibi zorlu kararlar, birçok anne babanın hatta eğitimcinin bile cinselliği yok saymalarına neden olmaktadır (Tuzcuoğlu,2007; Yörükoğlu 1998; Karabulut, 2005).

Anne babalar, kız ve erkek çocuklarına cinsel konular hakkında yeterli bilgi verememektedirler (Yıldız, 1990). Bunun nedenlerinin başında cinselliğin cinsel ilişki ile karıştırılması gelmektedir (Tuzcuoğlu, 2007). Anne babaların, cinselliğin konuşulmadığı ortamlarda yetişmeleri (Cole, 2007), konunun aklımızda uyandırdığı utanç, neyi ne kadar söylememiz gerektiği, çocuğumuza vermek istediğimiz değerlerin belirsizliği, anne babaların kendilerinin bilgisinin olmaması da diğer

nedenler arasındadır (Cole, 2007; Tuzcuoğlu,2007; Karabulut, 2005; Eyre, 1999; Perusse, 1985). Tuğrul ve Artan, (2001), yapmış oldukları çocukların cinsel eğitimi ile anne görüşlerinin incelenmesi ile ilgili araştırmalarında, annelerin çoğunun cinsel eğitimin ne olduğunu bilmediklerini belirtmişlerdir. Yine annelerin, cinselliğin lise yıllarında başladığını söylediğini, her iki cins çocuğa bilgiyi annelerin verdiği ve soruların başkasına sorulmasının uygun karşılanmayacağını, annelerin çocuk soru sormadan bilgi vermeyi düşünmediklerini ve çoğunlukla bilgi verirken utanma yaşadıklarını da belirtmiştir. Bu nedenle anne babalara, çocukta ve ergende cinsel gelişim ve eğitimin nasıl olduğu konusunda bilgi verilmesi gerekmektedir (Selçuk, 2006).

Ailede cinselliğin hem yetişkin hem de çocuklar için yok sayılması bir cinsel eğitim şeklidir ve çocukların ilerideki cinsel yaşamlarındaki zorlukların ilk nedenidir. Yaşamın ilk yılları cinsel kimliğin gelişimi için çok önemlidir. Bu nedenle anne babalar cinsiyet ve üreme konusunda çocuklarına bilgi vermelidirler (Babacan, 2003). Tüm yaşam boyunca gelişen cinsellik, özellikle bedenin yetişkin özelliklerini ve üreme yeteneğini kazandığı ergenlik yıllarında daha büyük önem kazanmaktadır (Yavuzer, 2007).

Cinsellik, günümüzde normal gelişenler için bile tartışmalı bir konudur. Tüm insanlar için sosyalleşmenin bir unsuru olmasına rağmen zihin engelli bireylerin yaşamları boyunca cinselliğinin desteklenmesi tartışmanın daha karmaşık olmasına neden olmaktadır (Pati, 1995; Marks,Crips, Hahn, 2003). Eski tarihlerden günümüze zihin engelli bireylerin kendi cinselliklerini uygun olarak ifade edemeyecekleri düşünülmektedir (Hirsch, 1995). Hatta zihin engelli bireyler asexual ya da cinsel sapkınlar olarak görülmektedirler (Pati, 1995; Marks,Crips, Hahn, 2003). Bu nedenle zihin engelli bireylere, sistemli ve rutin olarak cinselliği ifade etme ve geliştirme fırsatları verilmemektedir (Marks,Crips, Hahn, 2003; Abramson, Paul ve diğerleri, 1988). Diğer bir yandan zihin engelli bireylerin çocuklarının da zihin engeli sahip olacağı ve iyi birer anne baba olmayacakları endişesi zihin engelli bireylerin cinselliklerinin yok sayılmasına neden olmaktadır (British Medical Journal, 1976;

Abramson, Paul ve diğerkleri, 1988; Chamberlain, Rauh, Passer, McGraht, Burket, 1984; Goodman, Budner, Lesh, 1971).

Cinsel istismar, bir erişkinin cinsel gereksinim ve isteklerini karşılamak için çocukları araç olarak kullanmasıdır (Topçu, 2009). Toplumca kabul edilmesi zor olduğu için ortaya çıkarılması oldukça zordur. Çocuklara cinsel taciz birçok kişi tarafından yapılabilir; anne, baba, üvey anne veya baba, kardeş, akraba, yabancı kişiler (Akduman ve diğ.; Topçu,2009). Zihin engelli çocuklar, engeli olmayan akranlarına göre cinsel istismar konusunda daha fazla risk altındadırlar (Küpper, 1995). Özellikle cinsiyet hakkında yeterli bilgiye sahip olmama, cinsel yaklaşımların anlamlarını doğru olarak anlayamama, farklı tipte dokunmalar arasında ayırım yapamamaları gibi nedenler ve istismarı ifade edememeleri cinsel istismara maruz kalmalarına neden olmaktadır (Küpper, 1995; Kreutner, 1981; Topçu, 2009). Zihin engelli çocuk ve gençlerin cinsel istismardan korunabilmeleri için cinsellikle ilgili konularda eğitime ihtiyaçları vardır.

Zihin engeli olan bireyler de normal gelişen bireyler ile aynı temel haklara sahiptir. Bunların arasında kendi özeline sahip olma, istediği kişiye cinselliğini ifade etme, evlenme, cinsel istismardan korunma, cinsel gelişim sürecinde yaşayacaklarını bilme ve bu konulara yönelik eğitim alma gibi haklar bulunmaktadır (Pati, 1995). Cinsel gelişim doğumla başlayıp devam eden bir süreçtir. Zihin engelli bireylere normal gelişenler gibi ergenlik ve yetişkinlik döneminde sorun yaşamamaları için bebeklik döneminden başlayarak eğitim verilmesi gerekmektedir (Pati, 1995; Haffner, 2007). Özellikle yaşadıkları geç gelişim ya da bilinmezlik bu çocuklarda erken eğitimin önemini arttırmaktadır (Artan ve diğerkleri, 2005). Ülkemizde hala zihin engelli çocuklarda cinsel gelişim eğitimi için ne yapılması gerektiği konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Bu da ergen olmuş zihin engelli çocukların yaşadıkları duruma adapte olamamaları ve ifade edemedikleri fiziksel-duygusal vb. sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu amaçla ergenlik öncesi çocuklara cinsel gelişim konusunda sürece dahil olabilecekleri bir eğitim verilmesi kaçınılmazdır. Zihin engelli çocukların cinsel gelişime ve toplumsal hayata daha doğru hazırlanmaları gerekmektedir. Zihin engelli gençlerin cinsel ve sosyal gereksinimlerini anlamak ve

cinsel istismardan korunmaları için cinsel bilgileri, cinselliğe karşı tutumları vb. ile ilgili bilgilere ihtiyaç vardır.

Ülkemizde yapılan araştırmalar: çocukların cinsel kimlik kazanımı, âdet, ana baba tutumlarının çocukların cinsel kimlik kazanımına etkisi, zihin engelli çocukların cinsel gereksinimleri hakkında anne baba ve eğitimci görüşlerinin belirlenmesine yöneliktir. Fakat zihin engelli ergenlerin cinsel bilgilerinin ne düzeyde olduğu ve cinsel istismar ile ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle, zihinsel engelli ergenlerin cinsel gelişim ve cinsel istismar ile ilgili bilgilerinin ne düzeyde olduğuna dair araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI

Bu çalışmanın amacı; 11-17 yaş orta düzey zihin engelli ergen kızların cinsellik, cinsel gelişim hakkındaki bilgilerini ve cinsel istismarı nasıl algıladıklarını ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla zihin engelli ergen kızların cinsel bilgilerini öğrenme amaçlı aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Orta düzey zihin engelli ergen kızlar:

1. Kadın ve erkek ayrımını yapabiliyorlar mı?
2. Beden bölümleri ve işlevleri hakkındaki bilgileri nelerdir?
3. Âdet ve âdet dönemi konusundaki bilgileri nelerdir?
4. Arkadaşlık konusunda bilgileri nelerdir?
5. Sevgili olma hakkındaki bilgileri nelerdir?
6. Evlilik süreci hakkındaki bilgileri nelerdir?
7. Hamilelik hakkındaki bilgileri nelerdir?
8. Doğum ve doğum kontrolünü nasıl tanımlamaktadırlar?

Zihin engelli ergen kızların cinsel istismarı nasıl algıladıklarını anlama amaçlı aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

9. Sarılma ve istenmeyen sarılma eylemi sırasında ne yapması gerektiği konusundaki bilgilere sahipler mi?

10. Öpüşme terimi ve istenmeyen öpme eylemi sırasında ne yapması gerektiği konusundaki bilgilere sahipler mi?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışmada zihin engelli ergenlerin cinsel gelişim ile ilgili cinsel kimlik, beden bölümleri ile fonksiyonları, masturbasyon, âdet, arkadaşlık, sevgili, evlilik, doğum ve doğum kontrolü gibi konulardaki bilgileri ve cinsel istismarı algılamaları ile ilgili istenmeyen sarılma, öpüşme durumlarındaki sözel ve davranışsal tepkileri incelenmiştir. Ülkemizde zihin engelli gençlerin cinsellik ve cinsel gelişim hakkında sahip oldukları bilgilere yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırma ile elde edilen bulguların zihin engelli çocuk ve gençler için uygun cinsel eğitim programlarının hazırlanmasına katkıda bulunması bakımından önemlidir. Ayrıca gençlerin özellikle hangi konularda daha fazla bilgi ve gereksinimleri olduğu, eğitime nerden, nasıl başlanacağı ile hangi yöntem ve araç gereçlerin kullanılması gerektiği konusunda etkili olması bakımından önemlidir. Bu araştırma anne baba ve eğitimcilerin, zihin engellilerin cinsel gelişimleri hakkındaki sorularına cevap olması niteliği taşıdığından önemlidir. Ayrıca zihin engelli çocuklarının ergenlik dönemine daha fazla bilgi sahibi olarak girmeleri ve bu döneme daha rahat uyum sağlayabilmeleri açısından önemlidir.

Araştırma zihin engelliler ile çalışanlara, çocuk ve gençlerin cinsellik ile ilgili konularda yeterli oranda olmasa da bilgi sahibi olduklarını göstermesinde ve kendilerine ait cinsel eğitimlerin belirlenmesinde aktif rol oynamalarının önemini göstermesi açısından da önemlidir.

Araştırma zihin engelli çocukların, cinsel istismarı nasıl algıladıklarını göstermesi bakımından önemlidir. Özellikle istenmeyen durumlarla baş edebilmek için gerekli sözel ve davranışsal ifadeleri, zihin engeli olan gençlerin ne oranda bildiklerini göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca istismar gibi istenmeyen durumlarla baş edebilmek için zihin engelli bireylere eğitim verilmesi gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Yapılan araştırmanın verileri niteliksel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Bu sayede orta düzey zihin engelli kızların cinsel gelişim ve cinsel istismarı algılamaları ile ilgili bilgilerini derinlemesine anlatmaları sağlanmıştır. Bunun yanı sıra bu araştırma değerlendirilirken aşağıdaki sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır:

1. Katılımcıların, araştırma konusunun günümüz koşullarında bile halâ tartışmalı bir konu olması nedeniyle bazı duygularını ve gerçek düşüncelerini ortaya koymada çekince yaşamış olabileceği düşünülebilir.
2. Bu araştırma, görüşme cetvelinde yöneltilen sorular ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ALANYAZIN

Bu bölümde zihin engellilerin özellikleri, cinsellik ve cinsel gelişim, cinsel gelişim aşamaları, zihinsel engellilerde cinsel eğitimin önemi, zihinsel engellilerin eğitim programlarının içeriği, zihin engellilerde cinsel istismar, zihin engellilerde cinsel istismarın etkileri ile bu alanlarda yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Zihin Engellilik ve Zihin Engellilerin Genel Özellikleri

Zihinsel işlevde bulunma, kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen bir yetersizliktir. Bu yetersizlik 18 yaşından önce başlar (Baroff, 2006).

Zihin engelliler, fiziksel ve duygusal özellikleri ile kişilik ve inançlar bakımından birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Fakat farklılıklar olmasına rağmen, zihin engelliler bazı genel karakteristik özellikler göstermektedirler (Culatta, Tompkins, 1999).

Zihin engelliler normal bireylerin geçtiği aynı bilişsel gelişim süreçlerinden geçmektedirler. Ancak bu süreçlerden geçiş hızları yavaştır (Zigler ve diğ., 1984; Eripek 1993). Zihin engellileri normallerden ayıran en belirgin özellikleri öğrenme yeteneklerindeki geriliktir (Eripek, 1993). Ayrıca öğrenme için gerekli olan dikkati toplama ve sürdürme becerilerinde ve motive olmada zorlanırlar. Genelleme yapmada zorlanırlar. Hem kısa süreli hem de uzun süreli hafızada bilgiyi aktarma ve depolamakta sorun yaşarlar. Uygun öğrenme ve akılda tutma becerilerini kendiliğinden kullanamamaktadırlar. Okuma ve aritmetik becerilerin öğreniminde güçlük çekerler (Eripek, 1993, Culatta, Tompkins, 1999, Eripek, 2005). Bilişsel gelişimle dil gelişimi yakın ilişkilidir. Bu durum konuşma ve dil gelişimlerinde gecikme ve ilk basamaklarda takılmaya ve dil-konuşma bozukluklarına (engelin derecesine göre, kekemelik, konuşmamazlık, babıldama vb.) neden olur (Eripek, 2005, Culatta, Tompkins, 1999). Fiziksel gelişimlerinde engelin derecesi arttıkça

yaşıtlarından daha geride olduğu ve aynı zamanda farklı engellerin bir arada görüldüğü belirtilmektedir (Eripek, 2005, Culatta, Tompkins, 1999). Kişilerarası iletişim becerilerinde engelin derecesi arttıkça güçlük ortaya çıkmaktadır ve davranış problemlerinde de artış gözükmemektedir (Eripek, 2005).

2.2. Cinsellik ve Cinsel Gelişim

Cinsellik bizleri insan yapan ruhsal, fiziksel, duygusal ve sosyal özelliklerimizin bir parçasıdır. Bir kişiyi ya da toplumu sevip sevmeme duygusunun gelişiminde ana rol oynar (Marks,Crips, Hahn, 2003). Cinsellik sözcüğünden çıkarılan anlam herkes için aynı değildir. Bazıları cinselliği sadece üreme olarak, bazıları ise cinsel açıdan uyarılmış olan bireyde gözlenen davranışlar olarak almaktadır (Özgüven, 1997). Anne babalar cinselliği, cinsel ilişki, evlilikle olan ilişki olarak tanımlamaktadırlar. Aynı şekilde cinsel eğitimi de cinsel ilişki ile ilgili eğitim olarak nitelendirmişlerdir (Tuğrul ve Artan, 2001; Yıldız, 1990; Acer, 1999).

Cinsellik, sadece cinsel ilişki değildir (Johnson, 1979; Keçe, 2006). Amerikan Cinsellik Bilgilendirme ve Eğitim Konseyi (SIECUS)'ne göre insan cinselliği, bireylerin cinsel bilgisini, inançlarını, davranışlarını, değerlerini ve tavırlarını kapsar (SIECUS, 2007). Cinsellik, bireyin kendi kimliğini kabul etmesi, cinsinin gereği olarak karşı cinsle ilgilenmesi, birlikte olmaktan ve cinsel ilişkiden bedensel olduğu kadar ruhsal bir haz ve doyumluk elde etmesidir (Özgüven, 1997). Cinsellik kavramı aynı zamanda cinsel kimlik ve toplumsal cinsiyet kavramını da kapsamaktadır (Özgüven,1997; Keçe, 2006). Kromozomlar, cinsel salgı bezleri, hormonlar, iç cinsel organlar ve ikincil cinsiyet özellikleri kişinin cinselliğinin biyolojik özelliklerini yansıtır ve cinsel kimliği oluşturur (Keçe, 2006). Kişilerin kendilerini toplumda erkek veya kadın olarak göstermek için yaptıkları rol, tutum ve davranışlara toplumsal cinsiyet denir (Dökmen, 2006; Keçe, 2006).

Cinsel gelişim çocuğun doğumundan itibaren cinsel kimliğini kazanmayla, yani cinsiyetine uygun davranış biçimlerini öğrenmeyle başlayan bir süreçtir (Tuğrul, 1994). Cinsel gelişimin bedensel, sosyal, duygusal ve bilişsel yönleri vardır.

Bedensel yönü, cinsel organların büyümesi, bedende ve hormonlarda meydana gelen değişikliklerdir. Sosyal yönü, toplum tarafından belirlenmiş olan cinsiyet rollerinin benimsenmesi, toplumun cinselliğe bakışının birey üzerindeki etkileri olarak tanımlanabilir. Duygusal yönü, bireyin beden imgesi, cinsiyeti ile barışıklığı, aşk, çekicilik vb. duygularla ifade edilebilir. Bilişsel yönü ise cinsellikle ilgili duygu ve inanışları kapsar (Eylen, 2000).

2.3. Cinsel Gelişim Aşamaları

Zihin engeli olsun veya olmasın insan kişiliği bir bütündür ve cinsel gelişim de bu bütünün ayrılmaz bir parçasıdır. Cinsel gelişimi anlayabilmek için sosyo-cinsel kişiliğin nasıl geliştiğini bilmek gerekir. Zihin engellilerin en belirgin özelliği, gelişim hızlarının yaşlılarından yavaş olmasıdır. Bununla birlikte, cinsel gelişim de tüm gelişim alanlarında olduğu gibi, normal gelişim gösteren bireylerle aynı sırayı izler (Strong, 1984; Hinsburger, Pendler, 1991; Artan ve diğerleri, 2005).

Cinsel gelişimi uzmanlar yaşlara göre ayırarak incelemişlerdir (Haffner, 2007; Tuzcuoğlu, 2007; Haroian, 2000; Sevim, 2006; Uçar, 1994).

0-3 Yaş Dönemi

Bireyin yaşamını devam ettirecek temel alışkanlıkların şekillendiği dönemdir. Yaşamın ilk yılında çocuk dış dünya ile bağlantısını ağırlıklı olarak ağız yoluyla sağlamaktadır (Tuzcuoğlu, 2007).

Yaşamın ilk yılları bedeni keşfetme dönemidir ve cinsel organlara merak vardır. Bebekler ve küçük çocuklar bedensel dokunuşlardan ve keşiflerden büyük zevk alırlar. El ve ayak parmaklarının keşfinden sonra 7-8 aylık civarı erkekler penislerini keşfetmektedirler. Kızlar ise bundan bir iki ay sonra vajinalarını keşfetmektedir (Haffner, 2007; 1992; Haroian, 2000).

3-5 Yaş Dönemi

Çocukların kendi ve diğer insan bedenleri arasındaki benzerlik ve farkları öğrenmeye başladığı dönemdir. Dil gelişimi hızlandığı için cinsellikle ilgili merak ettiği soruları sormaya başlarlar. “Ben nereden geldim” sorusu ile cinsel oyunları keşfetmeye başladığı dönemdir (Sevim, 2006; Tuzcuoğlu, 2007; Haffner, 2007; Haroian, 2000). Bu yaşlarda çocuklar vücut bölümlerini adlandırmaya başlarlar. Adlandırma çocuğun dil gelişim alanına bağlı olarak daha geç ya da erken olabilir (Haffner, 2007; Haroian, 2000). Cinsel gelişim açısından, anne-babanın taklit edilmesinin yaşandığı en yoğun dönemdir (Tuzcuoğlu, 2007). Üç dört yaşlarındaki çocuk toplum ve özel arasındaki farkları anlayacak kapasitedir. Zihin engelli çocuklar toplum ve özel kavramını henüz anlayamayabilirler (Nichcy, 1992).

5-8 Yaş Dönemi

Çocuklar, bu yaş döneminde zihinsel ve fiziksel olgunlaşmanın yanı sıra, sosyalleşmeye de başlar. Karşı cinse ilgi azalmaya başlasa da aynı cinsiyetin vücudunu keşfetmeye devam edebilirler. Meraklarını oyunlarla gidermeye çalışırlar. Oyunlar cinsel organlara bakma ve dokunma şeklinde gerçekleşebilir. Bu durum tamamen keşfe yöneliktir (Haroian, 2000; Sevim, 2006; Tuzcuoğlu, 2007; Haffner, 2007).

Bu dönemde çocuğun sadece vücutla ilgili değil her konuda bilgiye ihtiyacı vardır. Özellikle evlilik, gebelik ve doğum hakkında merakları fazladır. Toplumsal cinsiyet rollerinin farkına varmaya başladıkları ve sosyal becerilerinin de geliştiği dönemdir. Birçok uzman bu dönemin erişkin cinsel sağlığının önemli bir parçasını oluşturan ahlaklı düşünceye sahip insanlar olarak gelişmek açısından en önemli zaman olduğuna inanır (Haffner, 2007; Haroian, 2000; Nichcy, 1992).

8-11 Yaş Dönemi

Çoğu araştırmacı bu döneme durgunluk dönemi dese de, gerçek anlamda bir durgunluk söz konusu değildir. Sadece, çocuklar biraz daha geliştikleri ve olgunlaştıkları için cinsellikle ilgili davranışları daha kontrollü ve dikkatlidir.

Çocuğun merak ettiği şeyleri anne-babasına sormak yerine yazılı ya da başka kaynaklara başvurarak öğrendiği dönemdir (Haffner, 2007; Haroian, 2000; Uçar, 1994).

Bebeklik ve emekleme çağından sonra en hızlı fiziksel, toplumsal ve duygusal gelişim dönemidir. Gençler, sekiz ile on altı yaş arasında bir yerlerde buluş deneni öngörülebilir bir biyolojik gelişim sürecinden geçerler. Buluş çağıının normal değışiklikleri kızlar için 8, erkekler için 9 gibi küçük yaşlarda başlayabilir, ancak bazı ergenlerde bu değışiklikler 15 veya 16 yaşına kadar başlamayabilir (Haffner, 2007). Çocuktan çocuğa farklılık göstermekle birlikte kız çocukları erkek çocuklara nazaran daha önce ve daha çabuk fiziksel olgunluğa erişirler (Sevim, 2006). Bu değışimler kızlarda ortalama 10, erkeklerde 11-12 yaş civarı olmaktadır (Kulaksızoğlu, 2001). İlk fiziksel değışikliklerin başlamasıyla tam olarak erişkin bir bedene sahip olana dek ergenlik süreci dört veya beş yıl sürebilir. Kızlarda buluşun ilk gözle görülür işareti genellikle “meme tomurcuklarının” gelişmesidir. Boy uzaması, genital ve koltuk altında kıllanma ile aybaşı kanaması diğer belirtilerdir. Oğlanlar da bu değışimlerin birçoğunu aynı şekilde yaşarlar. Kasık ve koltuk altı kılları gelişir ve testis torbaları büyümeye başlar. Oğlanlar olgunlaştıkça, penisleri de uzamaya başlar (Haffner, 2007).

Ergenlik öncesinde ve ergenlikteki zihin engelli gençler de genellikle sosyal gelişimle meşgul olurlar. Akranlarının onlar hakkındaki düşünceleri çok önemlidir ve özellikle bedenleri hakkında endişelerinin arttığı dönemdir. Bazıları için toplum ve özel ayırımının öğretilmesine devam etmek gerekebilir. Ergenler genellikle bedenleriyle ilgili yoğun duyarlılık geliştirirler (Haroian, 2000; Nichey, 1992).

12-18 yaş dönemi

Çocuğun, karar verme becerilerinin en yoğun kullanıldığı dönemdir. Bağımsızlık, karşı cinse olan ilgi ve vücutlarına karşı duyarlılıkları artar. Özellikle kendini tatmin etme (masturbasyon) davranışında artış vardır. Bazı durumlarda zihinsel engel durumuna göre çocuklara özel ve toplum kavramlarının anlatılmasına devam etmek gerekebilir (Nichey, 1992; Haffner, 2007).

2.4. Zihin Engellilerde Cinsel Eğitimin Önemi

Tüm çocuklar yaşamlarına cinsel özellikleri ile başlar ve cinsellik eğitimi hayat boyu devam etmelidir. Tüm insanların, engeli olsun veya olmasın cinsellikleriyle ilgili olumlu davranış geliştirmeleri için uygun ve sürekli cinsel eğitime ihtiyaçları vardır (Counwenhoven, 2001; Sex Education, 2007; Myers, 2006).

Tartışmalı bir konu olan cinsel eğitime, zihin engeli de eklendiğinde daha karmaşık bir durum ortaya çıkmaktadır. Zihin engelli çocuklar için, neden-sonuç kavramlarını ve gerçek ile gerçek olmayanı ayırt etmek zordur. Ailelerin bu durumu bilmeleri, nasıl bir eğitim vereceklerini bilememeleri, çocuktan çok engeli üzerine yoğunlaşmaları, zihin engelli çocukların cinsel eğitim almalarını zorlaştırmaktadır. Ailelerin, zihin engelli çocukların hep çocuk olarak kalacağı, bilgilendirildiklerinde bunu denemeye çalışabilecekleri ve bu durumun gebelik gibi istenmeyen sonuçlar doğuracağı, cinsellikle ilgili kavramları anlamayacakları gibi yanlış inanışları da zihin engelli çocukların cinsel eğitim almalarını engellemektedir (Yohalem, 1995; Myers, 2006; Sex Education For Children With Intellectual Disabilities, 2007; Sexuality Education, 1996). Ebeveynler ve eğitimciler gibi zihin engelliler ile çalışan ya da bakımından sorumlu yetişkinlerin yanlış tavırları, zihin engelli çocukların cinsel kimlik geliştirmelerindeki en büyük engellerden biri olarak belirtilmiştir (Ailey, Marks, Crisp, Hahn 2003). Orta dereceli zihin engelli genç erkeklerin cinsel bilgi ve tutumları incelendiğinde masturbasyon vb. konularda yanlış bilgilerin çoğunu eğitimcilerinden öğrendikleri belirtilmiştir (Edmonson, Wish, 1975). Zihin engellilerin kendi bedensel fonksiyonları ve dürtülerini anlamaları konusunda, normal gelişenlere göre yetişkinlerin yardımına daha fazla gereksinimleri olduğu bilinmektedir. Zihin engelliler yetişkinlerin verdiği cinsel eğitim sayesinde diğerleri ile olan ilişkilerinde kendilerini daha iyi anlayabilir ve kabul edebilirler (Krater, Thorne, 1957).

Zihin engeli olan çocukların ebeveynleri için genellikle cinsel eğitim, zihin engelli kızların âdet dönemlerinde ya da istismar gibi kriz durumlarında ortaya çıkmaktadır (Counwenhoven, 2001; Yohalem, 1995). Zihin engelli çocuklar, zihin engeli olmayan akranlarına göre daha fazla istismara açıktır (Ailey, Marks, Crips, Hahn

2003; McCabe, Cummins, Deeks, 1999). Zihin engeli olan bireylerin istismara daha fazla açık olma nedenlerinin başında, kendilerini ve cinsel meraklarını uygun dille ifade edememeleri gelmektedir. Diğer bir neden ise ailelerinin ya da bakıcılarının, zihin engelli çocukların cinsel gereksinimlerini göz ardı etmelerinden, kendilerini korumayı ve içinde bulundukları durumu ifade etmeyi sağlayacak uygun sosyal beceriler onlara kazandırılmamaktadır (Counwenhoven, 2001; Yohalem, 1995; Sex Education, 2007).

Cinsel yetişkin olarak kim olduğumuz, büyük oranda çocukluğumuzda bilgileri nasıl aldığımızın bir sonucudur. Çocuklar, ilk ve en önemli eğitimcisi ebeveyninden sonra cinsel bilgilerini, öğretmenleri, akranları, medya, toplumun değerleri ve kendi hayat tecrübelerinden öğrenir. (Couwenhoven, 2001). Cinsellik hakkında ana baba dışındaki medya araçları, akran vb. kaynaklar zihin engelli bireyler için yeterli olmamaktadır. Zihin engelli bireylerin akranları da kendileri gibi cinsellik konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarından bilgi kaynağı olarak görülemezler (Brantlinger, 1985). Medya ise çok geniş bir kitleye hitap ettiğinden ulaşılması kolay bir araçtır fakat verdiği bilgilerin doğruluğu bilinmemektedir (Brantlinger, 1985). Zihin engelli ergenlerin cinsel eğitim ve cinsellik konusundaki bilgi ve davranışları incelendiğinde, en çok tercih edilen cinsel bilgi kaynağının öğretmenler olduğu belirtilmiştir. Tüm öğrencilerin cinsel bilgi kaynaklarının oldukça yetersiz olduğu ve bu durumun yaşamlarında cinsel ve sosyal rollerle ilgili sayısız problem ortaya çıkardığı belirtilmiştir (Brantlinger, 1985). Çocuklara ergenliğe yaklaştıkça verilecek doğru cinsel bilgiler, onun tartışma, araştırma, karar verebilme ve sosyalleşme gibi konularda uygulama şansını geciktirir (Nichcy, 1992).

Zihinsel engelliler için cinsel eğitim çok nadir olarak bir çalışma alanı görülürken eğitim sistemi teorikte bu eğitimin verilmesi gerektiğini savunur. Eğitimciler için hazırlanan cinsel eğitim programlarında daha çok sosyal uyum üzerinde durulmaktadır. Sosyal uyum genel olarak toplumun taleplerine uyabilme olarak tanımlanır. Fakat teorik olarak verilen bilgiler sosyal uyumun gerçekleşmesini sağlamaz. Bu yüzden eğitimcilerin yaşantısal örnekler ve deneyimlere olanak sağlamaları gerekmektedir (Meyen, Retish 1971).

Cinsellikle ilgili konular, engelli çocuk ve ergenler için, diğer çocuk ve ergenler için olduğu kadar önemlidir. Engelli bireylerin de kendi vücutları ve başkalarının vücutlarıyla ilgili benzer merak, yönelim ve ilgileri vardır. Engelli çocuk ve ergenlere verilecek eğitim, olgunlaştıkça vücutlarında olanları ve onlar için mümkün olan seçenekleri anlamalarını sağlamayı içerir. Cinsel eğitim, aynı zamanda onlara cinsellikle ilgili bilgi vermek, onların cinsel gereksinimlerini uygun yollarla ifade etmelerini ve maruz kalabilecekleri istismar vb. gibi durumlarla başa çıkabilmeyi ve bunu ailelerine söyleyebilmeyi sağlar. (Counwenhoven, 2001; Sexuality Education, 1996; Yohalem, 1995). Bu süreç zihin engeli olmayan çocukların bilgilendirilmesinden farklı değildir. Ebeveynlerden çocuğunun amaçları ve beklentileri ile ilgili uzun dönemli düşünceleri istenmektedir. Çocuğun hayatının çeşitli dönemlerinde ortaya çıkması olası normal cinsellik konularının farkında olmak, beklentileri daha kolay tanımlayabilmek, amaçları daha iyi görebilmek ve problemler oluşmadan önce yardım isteme konusunda daha bilinçli olmak demektir. Daha da önemlisi zihin engelli bireyi, sağlıklı bir cinsel yetişkin olarak kabul etmeyi sağlamasıdır (Counwenhoven, 2001; Sexuality Education, 1996; Yohalem, 1995). Ayrıca cinsel eğitim zihin engelli bireylere sağlıklı bilgi verme ve olumlu cinsel kimlik geliştirme açısından oldukça önemlidir (Whitehouse ve McCabe 1997).

2.5. Zihin Engellilere Yönelik Cinsel Eğitimin İçeriği

SIECUS (Amerikan Cinsellik Bilgilendirme ve Eğitim Konseyi)'a göre cinsel eğitim; gerçekleri, veriler ve bilgileri, duyguları, değerler ve tutumları, etkili bir iletişim kurmayı ve kararların arkasında durmayı gerektiren sorumluluk özelliğini içerir (Sexuality Education In The Home, 2000).

Çocuklara verilecek cinsel eğitim sadece anatomi ve üremeyi kapsamamaktadır. Cinsel eğitimin içeriğinde çocuklara cinsel kimliği oluşturan kız ve oğlan olarak kim olduklarını öğretmek ve büyüdüklerinde kadın ve erkek olarak kim olacaklarının temelini atmak yer almaktadır. Ayrıca çocuklara şimdi ve gelecekte iyi ilişkiler geliştirme becerisini kazandırmak da yer almaktadır (Haffner, 2007).

Tüm zihin engeli olan çocuklara uygun olacak standart bir cinsel eğitim modeli bulunmamaktadır. Kapsamlı bir cinsel eğitimin içeriği çocukla birlikte aileleri de içine alır. Çocuğa verilecek cinsel eğitim, çocuğun kendini anlamasına ve kendisini korumasına hizmet eder. Aileler için de çocuklarıyla nasıl konuşacaklarına, sınırları nasıl koruyacaklarına ve aynı zamanda çocuklarının cinsel bir kişi olduklarını anlamalarına yardımcı olur (Yohalem, 1995; Sexuality Education, 1996; Sex Education, 2007).

Zihin engellilere yönelik cinsel eğitim programlarının sayısı son yıllarda artış göstermektedir. Bu programlar tek bir amaçtan daha geniş kapsamlı programlara kadar çeşitlilik göstermektedir. Programlarda özellikle öğrencilerin sosyal becerilerinin zenginleştirilmesi amaçlanmaktadır. Fakat pek çok program bilgi alışverişi üzerine yoğunlaşırken cinsel yaşam konusunda olumlu davranış geliştirmeyi gözardı etmektedir (Whitehouse ve McCabe, 1997).

Zihin engellilerle çalışan eğitimciler bu programlara duyulan gereksinimi sürekli olarak bildirdikleri halde, bu programların etkinliği konusunda henüz yapılmış yeterli araştırma olmadığı bilinmektedir. Cinsel eğitim programlarının çoğunun âdet ve sosyal beceriler üzerine hazırlandığı, daha kapsamlı hazırlanan programlarda ise yöntem eksikliği bulunduğu görülmektedir. Zihin engelli bireylerin, cinsel bilgi, deneyim, duygu ve gereksinimlerini değerlendirmek için Sexken ID skalasını geliştiren araştırmacılar bu skalanın cinsel eğitim programlarının değerlendirilmesinde bir ölçüt olarak da kullanılmasını hedeflenmişlerdir (McCabe, Cummins, Deeks, 1999). Fakat cinsel eğitim programlarının etkililiğini değerlendiren kesin ölçütlerin olmayışı programların etkililiğinin ölçülmesinde sorun oluşturmaktadır (Whitehouse, McCabe, (1997).

Ağır derecede zihin engelli öğrenciler için cinsellik ve cinselliklerini ifade etmeleri konusunda güvenli ve bilinçli karar vermelerini sağlayacak sosyal becerilerin kazandırılması gerekmektedir. Cinsel eğitimin etkililiğinin arttırılması için var olan genel eğitimlerine dahil edilmesi, doğal ortamlarda öğretim yapılması gerekmektedir. Öğretmenlerin program seçiminde ise kendi mantıklarına ve öğrenci ihtiyaçlarına uygun en iyi eğitimsel uygulamayı kullanmaları gerekmektedir (Blanchett, Wolfe

(2002). Bu yüzden öncelikle zihinsel engellilerle çalışan eğitimcilere cinsel eğitim verilmesi önemlidir (Coleman ve Murphy, 1980),

Geniş kapsamlı cinsel eğitimin içeriği aşağıdakileri kapsamaktadır:

Beden bölümleri ve görevleri, cinsiyet bilgisi/cinsel kimlik, masturbasyon, adet, cinsel ilişki, flört, arkadaşlık ve dostluk, gebelik, doğum ve doğum kontrolü, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, sosyal becerilerin öğretimi, eşcinsellik, mahremiyet, cinsel istismar/taciz (Ailey, Marks, Crips, Hahn, 2003; Blanchett, Wolfe, 2002; Brantlinger, 1985; Hall, Morris, Barker, 1973; Edmonson, Wish, 1975; Garwood, McCabe, 2000; McCabe, Cummins, Deeks, 1999; Coleman ve Murph, 1980; Whitehouse ve McCabe, 1997; Stronck, 1984; Sex Educatin, 2007; Yohalem, 1995; Counwenhoven, 2001; Dalrymple, Gray, Ruble, 1991).

Beden Bölümleri ve Görevleri

Çocuğun cinsel organlarla ilgili doğru sözcükleri kullanmasına yardımcı olmak, eğitimin temel ilkesidir. Zihin engelli çocuklara, engeli olmayan çocuklarda olduğu gibi göz, kulak, kol ve bacakları ayırt etmeye başladığı yaşta penis, testis, vajina, anüs gibi beden parçaları, sözel kapasitesine göre organların isimlerinin yanı sıra ne işe yaradığı da öğretilmelidir (Somers ve Somers, 1991). Vücut bölümlerinin isimlerini öğrenmek, bireyin iletişim kurarken bu kelimeleri kullanmasını sağlamaktadır. Vücut etiketleri, erkekler için penis ve kadınlar için genital organları içine alır. Genital organ basit olması açısından klitoris, üretra, vajina yerine kullanılır. Vücut bölümlerinin öğrenilmesi bireyin kendi vücudu ile ilişki kurmasını da sağlamaktadır (Detmer, Dalrymple, Sinex, 1991). Bireylerin cinselliğini sağlıklı ifade etmeyi sağlayan bu temel bilgiler (Ailey, Marks, Crisp, Hahn, 2003) aynı zamanda çocukların istismarı ifade edebilmelerine de yardımcı olur (Couwenhoven, 2001).

Cinsiyet bilgisi/Cinsel kimlik

Bireylerin biyolojik cinsel özelliklerini cinsel kimlik yansıtır. Bunlar kromozomlar, hormonlar, dış ve iç genital organlar ve ikincil cinsiyet özellikleridir. Bireyin

kendisini kadın veya erkek olarak algılaması ise toplumsal cinsiyeti tanımlar (Akalin, 2000). Erkek ve kadın bedenleri arasındaki fiziksel farklılık ve benzerliklerin anlatılması eğitimin ilkelerinden biridir (Uçar, 1994; Tuzcuoğlu, 2007; Couwenhoven, 2001). Zihin engelli bireylere gelişimin devamlılığını anlatabilmek için kendi ve diğerleri arasındaki farkı göstermek gerekmektedir (Detmer, Dalrymple, Sinex, 1991). Çocuklar önce cinsiyetler arasındaki farkı merak ederler ve bu yönde girişimde bulunurlar. Üç yaşından itibaren iki farklı cinsiyet olduğunu kavramaya başlar ve “bu neden kız”, “bu neden erkek?” gibi sorularla aradaki farkı bulmaya çalışır. 3-6 yaş dönemi çocuğun sosyalleşmeye başladığı, çevresindeki diğer çocukların farkına vardığı bir dönemdir. Aynı zamanda cinsel oyunların başlama çağıdır (Uçar, 1994; Tuzcuoğlu, 2007; Couwenhoven, 2001).

Masturbasyon

Masturbasyon, cinsel doyum sağlama amacı ile bilinçli olarak bireyin cinsel organlarını kendi kendine uyarmasıdır (Özgüven, 1997; Couwenhoven, 2001). Küçük yaşlarda, cinsel organlara dokunma genelde bilerek ve amaçlı olmaktan çok bedeni merak etmenin ve keşfetmenin sonucudur. Bazı çocuklar içinse, cinsel organlarına dokunmak, yatmadan önce ya da özellikle duygusal zamanlarda (yeni bir bebek, boşanma vb.) kendilerini sakinleştirme amaçlı olmaktadır (Couwenhoven, 2001).

Masturbasyon, ailelerin çocuklarıyla konuşmakta zorluk yaşadığı konulardan biridir. Aileler özellikle zihin engeli olan çocuklarda, masturbasyonun her ortamda sürekli yapılabilecek bir hareket olabileceğini düşündüklerinden bunu kısıtlamaya gitme ihtiyacı duymaktadırlar (Küpper, 1995). Ergenler arasında masturbasyonla ilgili yanlış inanış ve bilgiler oldukça yaygındır. Engeli olsun veya olmasın masturbasyon yaptığı için suçluluk duyan gençler, ileride psikolojik sorunlar yaşamaktadırlar (Küpper, 1995; Eylen, 2000). Bu konuyla ilgili duyulan en genel endişelerden biri, engeli olan çocuğun halka açık yerlerde veya uygun olmayan zamanlarda cinsel organlarına dokunmalarıdır (Couwenhoven, 2001). Bu durumda engelli bireye mahrem kavramının öğretilmesi gerekmektedir (Detmer, Dalrymple, Sinex, 1991; Küpper, 1995).

Cinsel ilişki, Flört, Arkadaşlık/Dostluk

Okul öncesi yıllarda arkadaşlık kavramı daha çok durumsal olarak gelişmektedir (kreş arkadaşları, anne babaların ayarladıkları arkadaşlar, komşu çocukları gibi). İlkokul yıllarından itibaren arkadaşlar seçilmeye başlanmaktadır (Haffner, 2007). Ergenliğe kadar arkadaşlık kavramı kısa ve geçici olmaktadır. Ergenlikte “en iyi arkadaş” kavramı gelişmeye başlamaktadır. Ergen olgunlaştıkça arkadaşlıkları daha cana yakın ve uzun sürmektedir (Yavuzer,2007). Arkadaşlık kurmaya başlama aynı zamanda reddedilmeye başlanan zamanlardır (Haffner, 2007).

Dostluk, arkadaşlık kavramının bir sonraki basamağı ve temelde arkadaşlığın daha sağlam şeklidir (Özgüven, 1997). Engelli bireylerin diğer bir bireyle yakınlık kurabilmesi için sosyal becerileri öğrenmesi gerekmektedir (Detmer, Dalrymple, Sinex, 1991).

Ergenlikte başlayan kadın erkek ilişkileri (flört), genellikle birtakım yenilikleri keşfetmeye yöneliktir ve yüzeyseldir. Karşı cinsle arkadaşlık, cinsellik adına tatmin amacı gütmeyen, gencin kendini tanıması için izlediği bir yoldur (Yavuzer, 2007).

Cinsel ilişki, cinsel uyarana verilen tepkilerden oluşan bir davranış biçimidir. Cinsel ilişki zevk verdiği için yaşamda üreme amacı dışında da önemli bir yer tutmaktadır (Fincancıoğlu, Bulut, 2000). Cinsel ilişki beraberinde birçok sorumluluk ve sorun getirebilmektedir. Zihin engelli olsun veya olmasın ergenlere cinsel ilişkinin beraberinde getirebileceği sorumlulukları taşımaya ve oluşabilecek sorunları çözümlenmeye duygusal olarak hazır olana kadar cinsel ilişkiyi ertelemeyi öğretmek gerekmektedir (Küpper, 1995).

Gebelik, Doğum ve Doğum Kontrolü

Gebelik, cinsel ilişki sonucunda spermle dişi yumurta hücresinin birleşmesiyle başlayan bedensel ve fizyolojik bir süreçtir. Gebelik annenin ve bebeğin fiziksel ve ruhsal yapısında önemli değişikliklere yol açan aşamalı bir dönemdir (Fincancıoğlu, Bulut, 2000; Özgüven, 1997). Aileler zihin engelinin çocukta da görülme olasılığı ve çocuğa yeterli düzeyde bakamayacağı gibi nedenlerle zihin engelli çocuklarının gebe kalmasını ya da birini gebe bırakmasını engellemeye çalışmaktadırlar. Aile ve

eğitimcilerin cinsel ilişki sonrası gebe kalılabileceğini, gebelik sürecinin ve getirdiği sorumlulukların ne olduğunu zihin engeli olan bireylere anlatması gerekmektedir (Küpper, 1995)

Doğum, genellikle “doğum sancıları” olarak bilinen, rahmin istemsiz kasılmalarıyla başlamaktadır ve fetüsün rahimden ayrılmasıyla bitmektedir (Fincancıoğlu, Bulut, 2000). Doğum süreci üç dönemden oluşur. Birinci dönemde; rahim kasılarak bebeğin geçebileceği kadar açılır. İkinci dönemde, bebek rahim boynu ve vajinayı geçerek doğar. Üçüncü dönemde ise plasenta rahimden ayrılarak doğum süreci sonlanır (Fincancıoğlu, Bulut, 2000).

Doğum kontrolü, istenmeyen gebelikleri önleme, ileri yaşlarda çocuk sahibi olmak ya da doğum aralarının açılması veya çocuk sahibi olmak istemeyen bireylerin herhangi bir doğum kontrol yöntemini tercih etmeleridir. Tercih edilen yöntemler: doğal yöntemler, kondom, diyafram, spermisitler, doğum kontrol hapları, enjeksiyonlar, derialtı çubukları, rahim içi araç, vazektomi, tüplerin bağlanması, ertesi gün hapi, rahim içi araç (Fincancıoğlu, Bulut, 2000; Cole, 2007; Özgüven, 1997; Küpper, 1995). Zihin engelli bireyler için en uygun doğum kontrol yöntemi seçilip engel derecesi de göz önüne alınarak, anlatım yöntemiyle birlikte model üzerinde gösterme ile öğretilmelidir (Küpper, 1995).

Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar

Cinsel yolla bulaşan hastalıklar, cinsel ilişki sırasında geçen hastalıklardır. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar korunmasız cinsel ilişki, kan yolu ve anneden bebeğe geçme şeklinde bulaşır. En çok görülen hastalık türleri AIDS, bel soğukluğu, cinsel organ siğilleri, frengi, üretrit, hepatit B, mantar ve uçuklardır (Fincancıoğlu, Bulut, 2000; Cole, 2007). Zihin engelliler AIDS’i de içeren cinsel yolla bulaşan hastalıklar açısından daha fazla risk taşırlar (Ailey, Marks, Crips, Hahn, 2003; McCabe, Cummins, Deeks, 1999). Bu durumun başlıca nedeni, cinsel yolla bulaşan hastalıkların ne olduğunu bilmemeleri ve cinsel sağlığını korumaya yönelik bilgi ve becerilere sahip olmamalarıdır (Ailey, Marks, Crips, Hahn 2003, Garwood ve McCabe, 2000).

Sosyal Becerilerin Öğretimi

Sosyal beceriler, iletişim, problem çözme, karar verme, kendini yönetme ve akran ilişkileri gibi diğerleriyle olumlu sosyal ilişkileri başlatmaya ve sürdürmeye izin veren becerilerdir (Bacanlı, 2006). Zihin engelli ergenlerin birçoğu engelinin varlığı nedeniyle akranlarından çekinmekte, özel sağlık hizmeti alması nedeniyle uzak kalmakta ya da sosyal olarak isteksizleşerek toplumun dışında yaşamaktadır (Küpper, 1995). Bu nedenlerle, sosyal becerileri öğrenme kapasiteleri olduğu halde uygun sosyal becerileri edinememektedirler (Fox ve diğerleri, 1984; Küpper, 1995). Zihin engelli bireylerin en çok zorlandıkları sosyal beceriler; konuşma sırasını ayarlayamamak, göz kontağını koruyamamak, kibar olamamak, dikkatini verememek, ortak ilgi alanlarıyla ilgili konu bulamamak ve de iletişim ipuçlarını (sözlü ya da sözsüz) değerlendirememek olarak sıralanabilir (Küpper, 1995).

Aileler, zihin engelli bireylere sosyal ortamlardaki rolleri üstlenmelerini sağlayarak, sosyal becerileri kazandırmada önemli rol oynamaktadırlar. Ayrıca zihin engelli bireylere arkadaşlığın nasıl başlatılacağı ve sürdürüleceği, arkadaşlıkların bitebileceği gibi konularda bilgi verilmesi kişiler arası ilişkileri geliştirebilmeleri açısından önemlidir (Küpper, 1995).

Zihin engelli bireylerin taciz ve istismara daha açık olmalarından dolayı kazandırılması gereken en önemli sosyal beceri, akranlarına, yakınlarına veya yabacılara hayır diyebilme becerisidir (Ailey, Marks, Crips, Hahn, 2003). Diğer bir unsur da bağımsız bir birey olabilme, başkalarının yönlendirmesinden kurtulup kendi kararlarının sorumluluğunu üstlenmeyi sağlayan karar verme becerisidir (Fincancıoğlu, Bulut, 2000).

Eşcinsellik

Eşcinsellik, kişinin cinsel düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını genellikle veya yalnızca kendi cinsiyetine yöneltmesi olarak tanımlanmaktadır (Klein, 2006). Cinsel tercihleri belirleme çocuklukta başlamaktadır ve cinsel kimliği geliştirmenin bir parçasıdır (Ailey, Marks, Crips, Hahn, 2003; Klein, 2006). Fakat zihin engelli bireyler cinsel kimliği oluşturma bakımından engeli olmayan bireylerle aynı

fırsatlara sahip değildir. Zihin engelli bireyler, karşı cinsle iletişim kurma gibi sosyal becerileri edinememe ve yetiştiği toplumun değer yargıları gibi nedenlerle genellikle aynı cinsten olan bireylerle bir aradadır. Bu nedenle aynı cinsten bireylerle ilişki kurmaları kendi seçimlerinden ya da cinsel kimlik oluşumundan değil, karşı cinsle ilişki kuramamaktan kaynaklanmaktadır (Ailey, Marks, Crips, Hahn, 2003).

Mahremiyet

Mahremiyet, bizim başkaları tarafından ne derecede tanınıp bilindiğimiz, başkalarının fiziksel olarak bize ne ölçüde ulaşabilir oldukları, bizim başkalarının ilgi ve dikkatinin ne derecede içinde olduğumuz konusu ile ilgili bir kavramdır (Yüksel, 2009). Mahremiyet verilmesi gereken kişisel bir haktır. Zihin engeli olan çocuklarda mahremiyet haktan çok ayrıcalık olarak görülmektedir. Buna ek olarak genellikle mahremiyetin kuralları yine bu çocuklara bakanlar tarafından çiğnenmektedir. Yetişkinliğe kadar zihin engeli olan çocuklar mahremiyet kelimesinin anlamını unutmuş ve mahremiyetlerinin çiğnenmesi konusuna alışmış hale gelirler. Bu unutturulma, umumi ve mahrem davranışların ayırt edilmesinde ve toplum içinde uygunsuz davranışlara yönelmeyle sonuçlanır. Engeli olmayan çocuklara mahremiyet kavramı 3-4 yaşlarında öğretilmelidir. Aynı kural engelli çocuklar için de geçerlidir (Detmer, Dalrymple, Sinex, 1991, Couwenhoven, 2001).

2.6. Zihin Engellilerde Cinsel İstismar

Çocuk istismarı, ana baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem ya da eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur (Gören, Turaşçı, 2007; Akduman ve diğ. 2005; Taner, Bahar, 2004). İstismar yalnız aileleri değil, toplumu, sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen bir halk sağlığı sorunu oluşturmaktadır (Taner, Bahar, 2004). Çocuk istismarı ihmal, fiziksel, cinsel, duygusal istismar olarak dört grupta sınıflandırılmaktadır (Kara ve diğ. 2004).

Cinsel istismar, hedef aldığı kişide mutsuzluk, üzüntü, sıkıntı hatta bedensel zarar oluşturan, sözle ya da davranışla yapılan cinsel içerikli bir sömürü ya da saldırganlık biçimidir (Khemka ve diğ. 2005; Fincancıoğlu, Bulut, 2000). Finkelhor ve Brown (1986), cinsel istismarı, 18 yaşından küçük bir çocuğa kendinden 5 yaş veya daha büyük biri tarafından, üstü kapalı veya açık bir şekilde zor kullanarak yapılan cinsel faaliyet olarak tanımlamaktadırlar. Cinsel taciz, kişinin istemediği cinsel ilgi ile karşılaşmasıdır. Cinsel taciz, öpme, sarılma, sürtünme, zorlama gibi davranışsal olabileceği gibi laf atma, göz süzme, cinsel organlarını gösterme, telefonla rahatsız etme, yazılı mesajlar gönderme gibi sarkıntılık davranışı biçiminde de olabilir (Fincancıoğlu, Bulut, 2000). Cinsel istismar, sadece çocuğa karşı yapılan uygunsuz bir davranış olarak tanımlamak değildir. Böyle bir ilişkinin teşvik edilmesi, ilişkiye izin verilmesi ya da göz yumulması veya bundan çıkar sağlanması da istismardır (Topçu, 2009). İstismar, çocuk ya da ergen ile kan bağı olan veya ona bakmakla yükümlü birisi tarafından yapılmışsa ensest olarak tanımlandırılır (İşeri, 2008).

Zihin Engelli Bireylerin Cinsel İstismara Uğrama Riskleri

Zihin engelli bireyleri cinsel istismardan koruyabilmek için hangi koşulların risk faktörü oluşturduğunu bilmek gerekmektedir. Bireye ait risk koşulları ise cinsiyet, yaş ve engellilik durumlarıdır (Putnam, 2003). Ülkemizde zihin engelli bireylerin maruz kaldığı cinsel istismar ile ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak Karayel (2006), normal gelişenler ile yaptığı çalışmada 7-18 arasındaki çocuk ve gençlerin daha fazla cinsel istismara maruz kaldığını ve kadınların erkeklere oranla daha fazla cinsel istismara uğradığını belirtmektedir. Zihin engelli bireyler, akranlarına oranla cinsel istismar ve tacize daha fazla maruz kalmaktadırlar (Ailey, Marks, Crips, Hahn, 2003; Küpper, 1995; Kreutner, 1981). Zihin engelli bireylerin cinsel istismar ve tacize maruz kalma nedenleri; cinselliği ve insan ilişkilerini anlamadaki bilgi eksikliği, cinsel istismarın ne demek olduğu hakkındaki bilgi eksikliği ve birileri istismar girişiminde bulunduğunda ne yapılabileceğini bilmemeleri, ilgi ve sevgiye açık olmalarını arttıran tecrit edilme ve reddedilme duygularının olması, farklı tipte dokunmalar arasında ayırım yapamamaları ve yaşantıları ile ilgili iletişimde bulunamamaları, zayıf karar verme becerisi, savunmayı zorlaştıran fiziksel sınırlılıkları ve içinde bulundukları durumun güvenli ya da

tehlikeli olduğunu ayırt etmeyi zorlaştıran bilişsel yetersizlikleri olarak sayılabilir (Topçu, 2009; Ailey, Marks, Crips, Hahn, 2003; Küpper, 1995; Kreutner, 1981). Cinsel istismara yol açan koşullar 4 başlık altında incelenebilir; bağımlılık, kurumsallık, psikolojik gereksinimler ve cinsel eğitim eksikliğidir (Topçu, 2009).

Bağımlılık; zihin engelli çocuklar özellikle kendilerine bakan kimselere bağımlıdırlar. Bu durum kendilerine bakanların söylediklerine kesin itaatle sonuçlanmaktadır. Bu bağımlılık, zihin engeli olan çocukların istismarcıların kötü muamelelerine maruz kalmasına yol açabilmektedir (Topçu, 2009; Küpper, 1995). *Kurumsallık*; zihin engellilerin yerleştirildikleri kurumlar, cinsel istismar için uygun ortamlar oluşturabilir. Özellikle yatılı kurumlarda, yaşça büyük çocuklardan veya yetersiz, niteliksiz personelden kaynaklanan istismar durumları ortaya çıkabilir (Topçu, 2009). *Psikolojik gereksinimler*; zihin engellilerin sevgi alıp verme, kabul edilme ve değer görme gereksinimleri cinsel istismar riski altında olmalarının nedenlerinden biridir (Topçu, 2009; Küpper, 1995). *Cinsel eğitim eksikliği*; zihin engellilerin cinselliklerinin bulunmadığı ve eğitilmelerinin gereksiz olduğu düşüncesi ile ailelerin cinsel eğitim uygulamalarına güven duymaması zihin engelli bireylere eğitim verilmesini engellemektedir (Topçu, 2009; Marks, Crips, Hahn, 2003; Pati, 1995).

Zihin engelli bireyler kendilerine yönelik yapılan cinsel içerikli davranışların istismara yönelik olduğunun farkında değildirler. Bu nedenle uğradıkları istismarı kimseye söylemezler (Topçu, 2009). Aileler, zihin engelli çocuklarını koruma amaçlı yabancı bireylerden uzak tutmaktadırlar. Fakat yapılan araştırmalar zihin engeli olan bireylerin tanıdıkları, bildikleri kişiler tarafından istismar edildiklerini göstermektedir (Ailey, Marks, Crips, Hahn, 2003; Küpper, 1995; Rimsza ve Niggerman, 1982; Chamberlein, Rauh, Passer, Grath, Burket, 1984). Zihin engeli olan bireylere, istismardan korunmaları için onları toplumdan uzaklaştırmak yerine, öncelikle cinsel gelişimin nasıl olması gerektiği ve cinselliğin doğru ifade edilişi öğretilmelidir. Daha sonra da cinsel istismarın ne olduğu ve bundan nasıl korunulabileceği öğretilmelidir (Küpper, 1995). Çocuklara verilecek ilk mesaj vücutlarının onlara ait olduğu ve dokunulmasını istemediklerinde bunu ifade etmeleri gerektiğidir (Bilge ve Baykal, 2009; Küpper, 1995). Özellikle zihin engelli bireyler kendilerini fiziksel, duygusal ve sosyal olarak cinsel istismara karşı koyacak

yeterlilikte değildir. Ayrıca zihin engelli birey bu durumu haz alacağı bir eylem gibi algılayabilir ve tekrarlanmasını isteyebilir. Bu yüzden ailelerin ve uzmanların yapmaları gereken durumlar vardır (Bilge ve Baykal, 2009; Küpper, 1995). Bunlar;

- Çocuğun bulunduğu ortamları ve aktiviteleri yakından gözlemlemeli,
- Çocuğun bakımını sağlayacak kişilerin geçmişlerinin çok iyi araştırılması gerekli,
- Çocuğa iyi dokunuş ve kötü dokunuş arasındaki fark öğretilmeli,
- Cinsel istismar hakkında bilgi sahibi olmalı, özellikle cinsel istismarın fiziksel ve davranışsal izlerini iyi bilmelidirler (Küpper, 1995).

Zihin Engelli Bireylerde Cinsel İstismarın Belirlenmesi, Belirtileri ve Tedavisi

Zihin engelli bireyler kendilerine yapılan cinsel amaçlı davranışların istismar olduğunu fark edemezler. Ayrıca kendilerine, bakıcı ve eğitimcilerini şikayet etmeme öğretildiği için istismarı söyleyemezler (Topçu, 2009). İstismarın daha çok engelli bireyin yakın çevresinden kaynaklandığı bilinmektedir (Ailey, Marks, Crips, Hahn, 2003; Küpper, 1995; Chamberlein, Rauh, Passer, Grath, Burket, 1984; Rimsza ve Niggerman, 1982).

Cinsel istismarın belirlenmesi, zihin engelli bireyin uzun süre istismara maruz kalmasını önler. Ayrıca hem zihin engelli bireyin hem de istismarcının tedavi sürecinin başlamasını sağlar (Topçu, 2009). Cinsel istismarın tanınması için, çocuğa zaman ayırmalı ve çocuk konuşmak istediğinde rahat konuşulabilecek bir ortam yaratılmalıdır. İstismar hakkında konuşulurken suçlayıcı ve aşağılayıcı olmamaya özen gösterilmelidir. Ne olursa olsun sevildikleri ifade edilmeli ve her zaman destek olunacağı belirtilmelidir (Bilge ve Baykal, 2009). Güven verici bir ortamda zihin engelli çocuklara uğradıkları istismar anlatılabilir ve onlardan da istenilen bilgiler alınabilir. Ayrıca istismarın fiziksel, psikolojik, ailesel belirtilerinin bilinmesi gerekmektedir. cinsel istismara maruz kalan bireyler çeşitli biçimlerde ve değişik ortamlarda davranışsal ve duygusal ipuçları verirler. Fakat bu yolla edinilen bilgiler, bedensel ipuçları veya doğrudan anlatılan istismar durumları kesin olmayabilir. Bu nedenle cinsel istismarın değerlendirilmesinde tek bir belirti ile yetinilmemelidir.

Cinsel istismar durumundan şüphelenildiğinde hemen adli kurumlara bildirilmelidir. yasal süreçler hakkında aile, eğitimci ve uzmanlarında bilgilendirilmesi gerekmektedir (Topçu, 2009).

Cinsel istismarın psikolojik, bedensel ve davranışsal etkileri olmaktadır. Gebelik, cinsel yolla bulaşan hastalıklara maruz kalma ve yaralanmalar vb. gözle görülen belirtilerdir. Mide ağrıları, uyku bozuklukları, baş ağrıları gibi psikosomatik etkileri olmaktadır (Topçu, 2009). Psikolojik belirtileri ise utanma, suçluluk duygusu yaşama, depresyon, gerçek dışı duygular, güvensizlik, benlik saygısının düşük olması gibi belirtiler ile kendini gösterir. Fiziksel ve zihinsel aktivitelerde azalma, öğrenme güçlüğü, dikkat dağınıklığı, saldırgan davranışlar, içe kapanma, toplumdan kendini soyutlama davranışları görülebilmektedir (Topçu, 2009; Bilge ve Baykal, 2009). Ayrıca kendini yaralama, uygunsuz cinsel davranışlar, altını ıslatma, ayrılık kaygısı da görülmektedir (Topçu, 2009; Bilge ve Baykal, 2009).

Zihin engelli bireylere yardım edilebilmesi için öncelikle birey hakkında bilgi sahibi olunması gerekmektedir. Zihin engellilere ruhsal sorunlar için biliş ve duyguyu etkileyen ilaçlarla yapılan tıbbi tedaviler veya davranış değiştirme yöntemleri ile yapılan psikolojik tedaviler uygulanmaktadır (Topçu, 2009).

2.7. Ülkemizde Zihin Engellilerin Cinsel Eğitimi ve Cinsel İstismarı Önlemeye Yönelik Programlar

Ülkemizde cinsel gelişim ve eğitim konusunda bilgi verilmesi sınırlı düzeydedir (İldeş, 1990). Ülkemizdeki eğitim programları incelendiğinde zihin engellilere yönelik doğrudan bir cinsel eğitim ve cinsel istismarı önlemeye yönelik programlara rastlanılmamıştır. Zihin engellilerin eğitimine yönelik; Eğitilebilir Çocukların Eğitim Programı, Zihin Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı, Eğitim Uygulama Okulu Eğitim Programı ve İş Okulu Eğitim Programı bulunmaktadır. Bu programlarda sınırlı oranda cinsel gelişim ve eğitimi içeren bölümlere rastlanılmıştır.

Zihin engelli bireylere yönelik destek eğitim programında; özbakım modülü içinde “ped değiştirme” konusunda ailenin aktif katılımı için ailelere eğitim verilmesinden bahsedilmiştir. Ayrıca toplumsal yaşam becerileri modülünde “gerektiğinde

reddetme davranışını gösterme”; sosyal hayat modülü, sağlıklı yaşam bölümünde “beden bölümlerinin tanınması” konularına değinilmiştir (MEB, 2009).

Eğitilebilir çocukların eğitim programında cinsel istismara yönelik, Hayat Bilgisi dersi içeriğinde “tanımadığı kişiler ile iletişimde ne yapması gerektiğinin öğretilmesi” konusu yer almaktadır. Fen Bilgisi dersinde ise vücutta bulunan sistemler bölümünde yer alan “üreme sistemini oluşturan organlar ve görevleri” yer almaktadır. Ayrıca “ergenlik dönemi bedensel değişimler” konusu bulunmaktadır (MEB,2009).

Eğitim uygulama okullarına yönelik eğitim programında, toplumsal uyum becerileri adı altında “ergenlik çağındaki kız öğrencilerin âdet dönemini fark etmeleri ve temizlik alışkanlığının kazandırılması” yer almaktadır. Hayat bilgisi dersinde ise “bedenin bölümleri” yer almaktadır (MEB,2009).

İş okulu eğitim programlarında cinsel gelişim ve eğitimi ile ilgili herhangi bir konuya rastlanılmamıştır (MEB,2009).

Eğitim kurumlarında isteğe bağlı olarak 1996 yılından itibaren uygulanan, zihin engelli çocukları da kapsayan “Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı”nda toplumsallaşma ve oyun modülü altında “cinsel kimlik kazanımına” değinilmiştir (Pieterse, Treloar, Cairns, 1996).

2.8. Ülkemizde Zihin Engellilerin Cinsel Eğitimi ve Cinsel İstismarı İle İlgili Yasalar

Ülkemizde zihin engelli bireyler ile ilgili yasalar incelendiğinde cinsel gelişim ve eğitimi kapsayan herhangi bir maddeye rastlanılmamıştır. Bu amaçla “5378 No’lu Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, 2005 tarihli Devlet Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı onaylı “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”, “573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”, “Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Gerektiren Bireyler İçin Evde Eğitim Hizmetleri Yönergesi”, “Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Görev, Yetki ve Sorumluluklarına İlişkin

Yönerge”,(MEB,2009), “2828 No’lu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu”, (SHÇEK, 2009). “1998 Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik” incelenmiştir (MEB, 2009; ÖZİDA, 2009). Ancak 1993 yılında Birleşmiş Milletler ülkeleri arasında yapılan engelliler sözleşmesinde madde 16 “Sömürü, şiddet veya istismara maruz kalmama” ve madde 23 “Konut ve aile dokunulmazlığı” bölümlerinde sınırlı oranda cinsel eğitim ile ilgili konulara rastlanmıştır. Madde 16 içeriğinde “Taraf Devletler engellilerin ev içinde ve dışında sömürüye uğramasının, şiddete ve istismara maruz kalmasının, bu tutumların cinsiyete dayalı hali dahil her biçiminden korumak için uygun yasal, idari, sosyal, eğitsel ve diğer tüm tedbirleri alacaklardır” ibaresini bulundurmaktadır. Madde 23 ise içeriğinde “Taraf Devletler evlilik, aile, ebeveynlik ve özel ilişkilere dair meselelerde engellilere karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak için uygun tedbirleri etkin bir şekilde ve engellilerin diğer bireylerle eşit olduğunu gözeterek alacaklardır” ibaresini bulundurmaktadır. Yalnız yasaların incelenmesinde, sözleşmenin uygulanmasına yönelik herhangi bir ifadeye rastlanılmamıştır (Engelliler sözleşmesi, 2006).

Cinsel istismar ile ilgili yeni Türk Ceza Kanununda istismarcıların cezalandırılmasına yönelik maddelere rastlanılmıştır. Türk Ceza Kanunu Madde 102 cinsel saldırı, Madde 103- 226 çocuk cinsel istismarı, Madde 227 çocuk fuhuşu ile ilgili sınırları oldukça net çizmekte ve istismarcıların cezalandırılmasını öngörmektedir (TBMM, 2009).

2.9. Zihin Engelliler İle İlgili Yapılan Araştırmalar

2.9.1. Zihin Engellilerin Cinsel Bilgilerinin Belirlenmesi İle İlgili Araştırmalar

Ersoy, (2005), araştırmasında âdet dönemine girmiş zihin engelli ergen kızlara âdet bakım becerilerinden ped değiştirme becerisinin maket üzerinde öğretilmesinde, davranış öncesi ipucu ve sinamayla öğretimin etkilerini değerlendirmiştir. Ayrıca ped değiştirme öğretimi ile ilgili katılımcı ailelerin görüşlerini de değerlendirmiştir. Araştırmada: 1-Davranış öncesi ipucu ve sinamayla öğretim, zihin özürlü ergen kız öğrencilerin maket üzerinde ped değiştirme becerilerini: a-edinmelerinde etkili midir? b-sürdürmelerinde etkili midir? c-farklı örneklere genellemelerinde etkili midir?

2-Çocuklarına ped değıştirme becerisinin öğretilimi ile ilgili olarak ebeveyn görüşleri nelerdir? sorularına yanıt aranmıştır. Araştırmada eğitilebilir düzeyde üç zihin özürü kız öğrenci yer almıştır. Tüm oturumlar deneklerin banyolarında birebir öğretim düzenlemesiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tek-denekli araştırma modellerinden yoklama evreli denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değışkeni, maket üzerinde ped değıştirme becerisidir. Bağımsız değışkeni ise, yanlışsız öğretim yöntemlerinden davranış öncesi ipucu ve sınamayla öğretimdir. Çalışma; yoklama, öğretim, genelleme ve izleme oturumlarından oluşmuştur. Araştırma sonucunda, deneklerin maket üzerinde ped değıştirme becerisini kazandıkları görölmüştür. Denekler, öğrendikleri beceriyi, farklı örneklere genelleyeabilmişlerdir. Ayrıca, deneklerin, öğrendikleri becerinin kalıcılığını yüksek düzeyde sağladıkları görölmüştür. Çalışmanın sosyal geçerliğine ilişkin veli görüşleri olumlu bulunmuştur.

Çetin, (2002), yaptığı araştırmasında, 5-17 yaş zihin engeli olan ve 5-6 yaş zihin engeli olmayan çocukların, cinsiyet rolünü kazanmalarında arada fark olup olmadığını incelemiştir. Çalışmaya katılan tüm çocuk ailelerinden çocukların cinsiyet rol kazanımlarını etkileyebilecek etkenlerle ilgili bir anket formu doldurmaları istenmiştir. Daha sonra iki gruba da SERLİ (cinsiyet rolünü öğrenme indeksi) uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre beş-on yedi yaş grubu zihin engeli olan ve beş-altı yaş zihin engeli olmayan çocuklar arasında zihin engeli olup olmama durumuna, cinsiyete, baba eğitimine, magazin ve gazete eklerini karıştırma durumuna göre fark bulunmuştur. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde; zihin engeli olmayan çocukların puan ortalamalarının zihin engeli olan çocukların puan ortalamalarına göre daha yüksek oranda olduğu saptanmıştır.

Hall, Morris, Barker, (1973), yaptıkları çalışmada, Alabama üniversitesine bağı mesleki eğitim merkezlerinde bulunan 10- 24 yaş arası, orta ve hafif dereceli zihin engeli olan 61 gencin cinsellikle ilgili konularda bilgi ve tavırları incelenmiştir. Ayrıca katılımcıların ailelerine, çocuklarının cinsellikle ilgili bilgi ve tavırlarının ne olduğu sorulmuş ve verdikleri cevaplar, çocuklarının cevapları ile karşılaştırılmıştır. Zihin engeli olan bireylerin bilgi ve deneyimlerini öğrenmek için anketler

uygulanmış, aynı anketler ailelere verilerek nasıl cevap vereceklerini yazmaları istenmiştir. Anketler, kişilik, cinsel bilgiler ve kişilerarası ilişkiler konularını kapsayan 53 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Sonuçta, ebeveynlerin cevapları ile engelli bireylerin cevapları özellikle cinsel tavırlar kısmında önemli derecede ayrılmıştır. Ailelerin aksine zihin engelli bireyler cinsel tavırlarda daha serbest cevaplar vermişlerdir. Fakat aile ve zihin engelli bireylerin cevapları, kendilik kavramı ve bilgi anketlerinde birbirine çok benzer bulunmuştur. Zihin engelli bireylerin cevaplarında, en az bilgili oldukları konuların, doğum kontrolü ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar olduğu görülmüştür.

Edmonson, McCombs, Wish, (1979), araştırmalarında zihin engelli bireylerin sosyocinsel bilgi ve tutumlarını incelemişlerdir. Katılımcılar, yaşları 18-41 arasında, kurumlarda yaşayan, IQ aralığı 27-74 olan 25 kadın ve 25 erkek ile toplumsal örneklerde, IQ aralığı 23-70 olan 50 kadın ve 50 erkekten oluşmaktadır. Katılımcıların bilgi ve tutumları için testler uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; IQ ile cinsel bilgiler arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Yaş, anatomi alt testi hariç önemli bir değişken olmamıştır. Katılımcılar arasından en yüksek bilgi skoruna sahip olanlar kurumlardaki kadınlardır ve sırasıyla toplumdaki kadınlar, toplumdaki erkekler, kurumlardaki erkekler şeklinde bilgi sırası gözlenmiştir. Bir birleşik grup olarak kadınlar erkeklerden kadınlarla ilgili olan konularda daha fazla bilgilidirler. Bu konular, âdet, doğum kontrolü, çocuk doğumu ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardır. Erkekler birleşik grup olarak herhangi bir testte daha başarılı olamamışlardır. Özellikle kurumlardaki erkekler çok düşüş göstermektedirler. Mahremiyet konusunda, toplumdaki kadın ve erkeklerin kurumlardaki gruplara göre puanları daha yüksektir. Alkol ve ilaç kullanımı toplumda yaşayan erkeklerde diğer gruplardan daha yüksektir. Genel olarak en az bilgi doğum kontrolü, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve eşcinsellik hakkındadır. Tutumlar incelendiğinde, doğum, evlilik, cinsel ilişki, hamilelik, mahremiyet ve alkol-ilaçlar konusunda, en fazla toplumda yaşayan kadınlar negatif tutum sergilemişlerdir. Doğum, masturbasyon, mahremiyet ve cinsel ilişkiye ise en fazla toplumda yaşayan erkekler pozitif tutum göstermişlerdir. Evlilik hakkında kurumlarda yaşayanlar daha pozitif tutum geliştirmişlerdir. Ayrıca araştırmacılar,

araştırmanın sonucunda IQ'nun cinsel bilgiyi belirleyici olamayacağını, önemli olanın deneyim, bilgilendirme ve ilgi farklılıkları olduğunu vurgulamaktadırlar.

Kaeser, O'Neill, (1987), araştırmalarında 29 yaşında ağır derecede zihin engeli olan bir kişiye davranışsal analizini yaparak mastürbasyon eğitimi vermişlerdir. Eğitim öncesi, mastürbasyonu yapıp yapamadığını öğrenmek için 21 gün boyunca akşam saatlerinde gözlem yaparak değerlendirmişlerdir. Bu süre içinde katılımcı 16 tane yarım saatlik mastürbasyon yapmıştır. Bu yarım saatlik bölümlerin hiçbirinde katılımcı, mastürbasyonu olması gereken şekliyle yapamamıştır. Gözlemler tamamlandıktan sonra katılımcıya eğitim süreci uygulanmıştır. Araştırma tek katıllı vaka çalışması yöntemiyle yapılmıştır. Sonuç olarak katılımcı eğitim sürecinin beşinci oturumundan sonra uygun şekilde mastürbasyon yapma girişiminde bulunmuş fakat sadece bir defasında boşalma gerçekleşmiştir. Katılımcının boşalma ve orgazminin, kendi cinsel farkındalığı geliştikçe artması beklenmektedir.

Hall, Morris, (1976), araştırmalarında 61 kurumsal ve 61 kurumsal olmayan yaşları 19.4-24.2 arasında değişen IQ seviyeleri 41-90 arasında olan zihin engelli kişiler ile görüşme yapmışlardır. Araştırmada kişilerin cinsel bilgi ve tutumları, kişiler arası ilişkilerin bazı yönleri değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre kurumlarda bulunan gençlerin evdeki gençlere oranla sosyo-cinsel konularda bilgilerinin daha az olduğu görülmektedir. Kurumlarda geçen zaman arttıkça bilgide azalma gözlenmektedir. Karma eğitim alanlarda ise bilinç artmaktadır. Tüm gruplar mastürbasyon, adet, gebelik ve cinsel birleşmenin ne olduğunu tanımlayabilmişlerdir. Fakat her iki grupta çok az kişi zührevi hastalıklar, aile planlaması ve doğum kontrolünü tanımlayabilmişlerdir. Sadece çok küçük bir bölümü kısırlaştırmanın amacı ve gerekliliğini anlayabilmiştir. Cinsel uyum ve kendini bilmede iki grup arasında farklılık yoktur. Fakat cinsel tutum ve kendini bilme arasında nitel farklılıkların olduğu görülmektedir.

McCabe ve Garwood (2000), yaptıkları çalışmada; 12-25 yaş arası farklı eğitim programlarına katılmış 6 orta dereceli zihin engelli erkeğin cinsel bilgi, deneyim, gereksinim ve duygularını değerlendirmişlerdir. Değerlendirmelerinde Sex Ken ID

kullanılmıştır. Katılımcılar Co Care ve FPV (Family Planning Victoria) programlarına dahil olan üçer kişilik iki gruptan oluşmaktadır. Co Care programının içeriği, duygular, beden dili, sosyal beceriler, bedenin farkındalığı, cinsel davranışlar, âdet, gebelik, doğum, cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma ve doğum kontrolüdür. Co Care programı daha çok yaşantısal uygulamalara dayanmaktadır. FPV programının içeriği ise, bireyin kendi kişisel farkındalığı, bedenin farkındalığı, duygular, beden bölümleri, ilişkiler, arkadaşlık, tacizden korunma, cinsel ilişki ve AIDS'tir. FPV programı grup içinde tartışma şeklinde yürütülmüştür. Programlar uygulanmadan önce katılımcıların bilgi, deneyim ve gereksinimleri görüşme yöntemiyle alınmıştır. Katılımcıların, eğitim programlarından sonra üç kez görüşme yöntemiyle bilgi, deneyim ve gereksinimlerinin ne ölçüde değişim gösterdiğine bakılmıştır. Sonuç olarak, her bir eğitim grubundaki bilgi artışı çok az olmuştur. Co Care grubunda katılımcılarda arkadaşlık, evlilik, cinsel ilişki ve homoseksüellik konularında bilgi artışı görülmüş, masturbasyon ve adet dönemi hakkında ise veri elde edilememiştir. FPV grubunda ise bulaşıcı hastalıklar, gebelik, çocuk doğumu ve cinsel ilişki hakkında bilgi artışı görülmüş, diğer konularda ise önemli derecede bilgi artışı olmamıştır. FPV grubundaki katılımcılarda, Co Care grubundaki katılımcılara oranla bilgi düzeyi artış oranı daha fazla olmuştur. Ayrıca tüm katılımcıların kendilerini sözel olarak ifade etmede zorlandıkları görülmüştür. Co Care katılımcılarının cinsel seçimlerinden ailelerinin sorumlu olduğunu düşünmeleri ve katılımcıların çoğunun cinsel ilişki, masturbasyon, evlilik, gebelik ve doğum fikirlerine karşı olumsuz tutum ve düşünce sergiledikleri dikkat çekmektedir. Olumsuz tutum ve düşüncelerin bilgi eksikliğinden kaynaklandığı belirtilmiştir.

Brantlinger (1985), yaptığı çalışmada zihin engelli orta okul öğrencilerinin cinsel eğitim ve cinsellik hakkındaki bilgilerini ve davranışlarını, cinsel eğitimde ailenin bilgilendirilmesi konusunu da göz önünde bulundurarak incelemiştir. Ayrıca cinsel bilgi kaynakları ve okulda cinsel eğitim konusu da araştırılmıştır. 14- 17 yaşlarında orta dereceli zihin engelli on üç öğrenci ile yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak yapılan araştırma da 31 maddeli 3 farklı düzeyde soru biçimi kullanılmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin cinsellik hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve yine ailelerinin de yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin

bilgi kaynağı olarak öğretmenleri tercih ettikleri gözlenmiştir. Ayrıca araştırma da öğrencilerin tamamının bilgi almaya istekli oldukları gözlenmiştir.

Fisher, Krajicek, (1974), araştırmalarında orta düzeyde zihin engelli çocukların cinsel konulardaki bilgilerini ve kavramlarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. 16 (8 kız, 8 erkek) çocuk ve ailesi ile yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yaş aralığı 10-17 arasındadır. IQ aralığı ise 33-57 arasındadır. Araştırmada öncelikle aileler çocuklarının cinsel gelişimleri hakkında görüşmelere alınmışlardır. Daha sonra çocuklarla görüşme yapılırken aileler tek taraflı aynanın arkasından görüşmeyi izlemişlerdir. Arkasından ailelerin bir anket doldurmaları istenmiştir. Araştırmada, cinsel kimlik, beden bölümleri, beden fonksiyonları, duygular, hamilelik konuları incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları; katılımcıların %100'ü kendilerini ve ebeveynlerinde cevapları ile uyumlu olarak kadın erkek olarak tanımlamışlardır. Beden bölümlerinde ise tüm katılımcılar erkek kadın formlarını ayırmışlar fakat penis ve vajinanın isimlendirilmesinde büyük yanlışlıklar yapmışlardır. Bu bölümler için erkekler genelde günlük konuşma dilini tercih etmişlerdir. Beden fonksiyonlarında katılımcıların tümü işeme ve dışkılamayı tanımlamışlardır. Fakat sadece bir durumda resmi olarak işeme ya da kaka yapma ifadesi kullanılmıştır. Daha çok tuvalete gidiyorum ifadesi kullanılmıştır. Adet ve ped gösteriminde %88'i pedi isimlendirmiş , %75'i ise hangi cinsiyetin kullandığını söylemiş ve sadece % 50'si niçin kullanıldığı konusunda geçerli yanıt vermiştir. Duygusal fonksiyonda ise, kız ve erkekler sarılma, öpüşme, cinsel ilişkiyi temsil eden resimlerin doğru ve kabul edilebilir tanımlamasında göze çarpan bir farklılık göstermemişlerdir. %81 erkek, %94 kız kabul edilebilir cevap vermişlerdir. Fakat insanların neden bu şekilde davrandıkları sorusuna uygun cevaplar verememişlerdir. Gebelik ve doğum bölümünde ise, bebekler nasıl doğar? Nereden doğar? Sorusuna erkeklerin %88'i, kızların %75'i kadın veya karından cevabını vermişlerdir. En iyi doğruluk ise hamile kadın resmini seçmede gelmiştir. En az bilgi ise bebeğin anne karnında ne kadar büyümesi gerektiği sorusu ile ilgilidir. Hemen hemen her süreçte erkekler kızlara oranla daha bilgilidirler. Aile anketinde ise ailelerin en büyük endişesi, çocuklarının cinselliğinden faydalanılmasıdır. Diğer endişeleri sırasıyla, erkeklerin ailelerinin çocuklarının eşcinsel davranışlar sergilemeleri, kızların ise flört etmeleri, yine diğer

bir endişe ise erkeklerin ailelerinin masturbasyon, kızların ise gebe kalma ihtimali ve gebeliği önleyememem endişesidir.

Edmonson ve Wish (1975), araştırmalarını Colombus, engelliler için kurulmuş eyalet enstitülerine giden bireylerden 18-30 yaş arası 18 orta dereceli (IQ 30-55 arası) zihin engeli olan erkek üzerinde yapmışlardır. Katılımcılara bir yıl süreli cinsel eğitim, kişisel bakım ve toplumsal uyum becerileri ile ilgili eğitim programı uygulanmıştır. Daha sonra yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile bireylerin, flört, arkadaşlık, nişan, nikah, evlilik, cinsel ilişki, doğum, anatomik terminoloji, masturbasyon ve sarhoşluk vb. konularda, bilgi düzeylerini incelemişlerdir. Görüşme sürecinde resimler kullanılarak, açık uçlu sorular sorulmuştur. Verilen doğru cevaplar WAİS (Yetişkin Zeka Ölçeği) ölçeği ile uyumsal davranış ölçeği karşılaştırılmıştır. Görüşmeler sonucunda engelli bireylerin eğitim verilmeden önce ve eğitim verildikten sonraki bilgi düzeylerinde ki en yüksek artış yüzde yirmisekiz civarında olmuştur. Katılımcıların doğum ve eşcinsellik hakkında en az bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Masturbasyon hakkında ise en fazla bilgiye sahip olduğu görülmüştür. WAİS ölçeği ile uyumsal davranış ölçeği sonuçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Araştırma sonucunda ayrıca enstitülerde çalışanlarında bilgi düzeylerinin arttırılması gerektiği belirtilmiştir.

2.9.2. Zihin Engellilerin Cinsel Bilgilerinin Belirlenmesine Yönelik Aileler İle Yapılan Araştırmalar

Mermer, (1993) yaptığı araştırmasında, zihin engelli ergenlerin yeterli ve doğru cinsel bilgi edinebilmeleri için cinsel eğitimlerinin gerekliliği onlara yakın olan anne, baba ve eğitimcilerinin görüşleriyle belirlenerek, bu görüşler arasındaki farklılıkları ortaya koymayı amaçlamıştır. Sonuç olarak; zihin engelli ergenlerin cinsel eğitim gereksinimleri hakkındaki görüşlerin; anne, baba ve eğitimci olma açısından; anne, babaların öğrenim düzeyleri açısından; eğitimcilerin cinsiyetleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya çıkartılmıştır. Elde edilen bulgulara göre anne, baba ve eğitimciler, zihin engelli ergenlerin cinsel konularda yeterince bilgilendirilmediklerini, kendilerini suistimallere karşı koruyabilmeleri, cinsel

yaşamlarının kısıtlanmaması, uygun olmayan cinsel davranışların ve problemlerin çözümlenebilmesi için sistemli bir cinsel eğitimi gerekli görmektedirler. Bununla birlikte anne, baba ve eğitimciler kendi cinsel bilgileri yeterli olmadığından zihin engellilerin cinsel eğitimlerine katkıda bulunabilmek için sürekliliği olan eğitim programlarına katılarak, zihin engellilerin cinsel gelişim özellikleri ve ihtiyaçları, evlilik ve aile yaşamları ile cinsel eğitim vermede kullanılacak yöntemler konularında bilgi almak istediklerin belirtmişlerdir.

Sayın, (2007) yapmış olduğu araştırmasında zihin engelli çocuğa sahip annelerin çocuklarına uygun gördükleri toplumsal cinsiyet rolleri açısından; anne yaşı anlamlı farka sebep olurken çocuğun cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, engel türü, engel düzeyi ve kaynaştırma eğitimi alıp almaması ile annenin öğrenim düzeyi, çalışma durumu, yetiştiği aile tipi, izlediği televizyon programı türü ve dine yaklaşım ve uygulamaları açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Normal gelişim gösteren çocukların annelerinin çocuklarına uygun gördükleri toplumsal cinsiyet rolleri açısından; değişkenlerin hiçbirisi anlamlı bir farka sebep olmamıştır. Zihin engelli çocuklarına babaların uygun gördükleri toplumsal cinsiyet rolleri açısından; çocuğun cinsiyeti, ve yaşı değişkenlerinde anlamlı fark bulunurken, çocuğun doğum sırası, engel türü, engel düzeyi ve kaynaştırma eğitimi alıp almaması ile baba yaşı, öğrenimi, yetiştiği aile tipi, izlediği televizyon programı türü ve dine yaklaşım ve uygulamaları açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Normal gelişim gösteren çocukların babalarının çocuklarına uygun gördükleri toplumsal cinsiyet rolleri açısından ise sadece çocuğun cinsiyeti değişkeninde anlamlı fark bulunurken, diğer değişkenler açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Çocuklarına uygun gördükleri toplumsal cinsiyet rolleri açısından anne veya baba olmak hem genel olarak hem de çocukların engelli olup olmaması değişkenine göre anlamlı fark yaratmıştır.

Chamberlain, Rauh, Passer, McGraht, Burket, (1984), araştırmalarını 69 zihin engelli ergenlerin (11-23 yaş arası) aileleri ile (genelde anneler ile) yapmışlardır. Aileler ile kısırlaştırma yöntemleri hakkında görüşme yapılmıştır. Ailelere sorulan sorulardan biri çocukların kısırlaştırılması konusunda, kendi hakkında karar veremeyen kişilere kim izin vermelidir sorusudur. Bu soruya ailelerin %87'si ailelerle birlikte bu karara katılmaları gerektiğini vurgulamıştır. %40'ı ise sadece ailelerin karar vermeleri

gerektiğini, %40'ı izne doktorlarında katılması gerektiğini,%4'ü ise buna hiç kimsenin hakkı olmadığını belirtmiştir. 1 kişi sadece doktor, 1 kişi ise buna hakim karar vermesi gerektiğini belirtmiştir. Aileler adet döngüsünün zorluğu için hafif derecede zihin engeli olan kızları için tüplerin bağlanmasını tercih ederken, orta düzeyde zihin engeli olan kızlar içinse histerektomi düşündüklerini belirtmişlerdir. Diğer bir sonuç ise hafif dereceli zihin engelli kızların ailelerinin %52'si kısırlaştırma konusunda izin verebileceklerini belirtmişlerdir. Orta ve ağır dereceli zihin engelli kızların ailelerinin 2/3'si kısırlaştırmayı gebeliği önlemek, adet döngüsünün güçlüğü ortadan kaldırmak ya da her ikisini de düşünerek izin verebileceklerini belirtmişlerdir. Bu ailelerin %80'inden fazlası kızlarının bu konuda bilinçli karar veremeyeceklerini düşünmektedirler ve yasal sürecin kısırlaştırma konusunda gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Lesh, Budner, Goodman (1971), araştırmalarında 8 kız, 7 erkek 15-19 yaş arası eğitilebilir düzeyde IQ'lar 55-70 arasında olan 15 zihin engelli ergenin ailesi ile çocuklarının cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili görüşme yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda aileler cinsel bilgi vermede minimum çaba göstermişler ve çaba göstermeyen aile olmamıştır. Cinsel konularda çocuklarının karşılaştığı tehlikeler için büyük kaygı göstermişlerdir. Ailelerin genelde cinsel konularda sınırlı bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Ailelerin cinsel konulardaki bilgi eksikliğinin, kendilerini, çocuklarına cinsel bilgi vermede yetersiz hissetmelerine neden olduğu gözlenmiştir. Yine aileler normal gelişen çocukların ailelerine oranla cinsel eğitim programlarına katılmayı daha fazla istemektedirler. Aynı zamanda bu programların çocuklarla birlikte kendileri içinde yararlı olacağını belirtmişlerdir.

2.9.3. Zihin Engellilerin Cinsel Eğitim Programları İle İlgili Araştırmalar

Coleman ve Murphy (1980), yaptıkları çalışmada, zihin engellilere uygulanan cinsel eğitim programlarının etkililiğini değerlendirmek için 131 adet anket uygulamışlardır. Bu anketleri çeşitli kurumlarda ki yönetici ve personele uygulamışlardır ve anketlerin sonucunda katılımcıların genel olarak zihin engellilere cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini savunurken çoğunun zihin engellilerin cinselliklerini ifade etmelerine izin verme taraftarı olmadığı belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda özellikle zihin

engellilere cinsel eğitimi verecek personelin yetiştirilmesinin önemi ortaya konulmuştur.

Whitehouse ve McCabe (1997), yaptıkları çalışmada zihin engelliler için hazırlanan eğitim programlarının ne derecede etkili olduklarını incelemişlerdir. Son yıllarda sınırlı konulardan çok geniş konulara kadar hazırlanmış cinsel eğitim programları olduğu vurgulanmıştır. Araştırmanın sonucunda cinsel eğitime gereksinimin, zihin engelli insanlara tacizde ki artış, AIDS ve yayılımı, engelli insanların topluma karışması ve cinselliklerini ifade etmeyi öğrenmeleri açısından çok fazla olduğu belirtilmiştir. Cinsel eğitim programlarının çoğu adet, korunma yöntemleri ve sosyal beceriler üzerine hazırlanmıştır. Daha kapsamlı hazırlanan programlarda ise yöntem eksikliği bulunmaktadır. Yine kontrol gruplarının olmayışı ve değerlendirme ölçütlerinin bulunmayışı da programların etkililiğini belirlemede bir eksikliklerdir. Özellikle programların daha etkili olması için değerlendirme kriterlerine önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Blanchett ve Wolf (2002) yaptıkları çalışmada var olan cinsel eğitim programlarının zihin engellilere uygunluğunu değerlendirmişlerdir. SIECUS cinsel eğitim programlarında yer alan konuları kapsayan cinsel eğitim programı incelenerek zihin engelliler açısından içerik analizi yapmışlardır. Bu programlardan içeriği uygun olan 12 cinsel eğitim programı, ölçülebilir amaç ve hedefler, sınırlılıkları ve kapsamı, program içeriği ve tanımlar, bilgilendirme yöntemleri, program geliştirme ve değerlendirme, uyarlamalar başlıkları altında incelenmek üzere araştırma için seçilmiştir. Sonuç olarak programların 5 tanesinin ölçülebilir amaç ve hedef içerdiği, 8 tanesinin bilgiyi öğrenilecek basamaklar şeklinde verdiği, 10 tanesinin biyoloji ve üremeyi kapsadığı, 9 tanesinin sağlık ve hijyeni içerdiği, 11 tanesinin ilişkileri ele aldığı, 7 tanesinin korunma ve güvenliği sağlamayı içerdiği, her bir programda farklı öğretim yöntemleri (rol play, tartışma vb.) ve yan araçlar (resim, slayt vb.) kullanıldığı, 5 tanesinin ise ölçme ve değerlendirme içerdiği gözlenmiştir.

McCabe, Cummins, Deeks (1999), yaptıkları çalışmada zihin engelli, fiziksel engelli ve genel popülasyondaki bireylerin, cinsel bilgi, deneyim, duyguları ve

gereksinimlerini değerlendirmek için Sexken ID, Sex ken PD, Sex ken GP skalasını geliştirmişlerdir. Ayrıca bu skalanın cinsel eğitim programlarının değerlendirilmesinde bir ölçüt olarak da kullanılması hedeflenmiştir. Sex ken ID için 18 erkek 12 bayan 30 orta derceli zihin engelli birey katılımcı olmuştur. üç ayrı görüşme yapılmış ve birinci görüşmede, arkadaşlık, flört, dostluk, evlilik, beden bölümlerinin tanımlanması alt başlıkları, ikinci görüşmede, cinsiyet ve cinsel eğitim, adet, cinsel ilişki, doğum kontrolü, gebelik, kürtaj, ve çocuk doğumu, üçüncü görüşmede, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, masturbasyon ve homoseksüellik alt başlıkları bulunmaktadır. Evet hayırlı ve açık uçlu sorular birlikte kullanılmıştır. Her bir alt başlıkta ise bilgi, deneyim, duygular ve gereksinimleri içeren alt sorular bulunmaktadır. Toplam 248 sorudan oluşmaktadır.

Tahran, (2004), yaptığı araştırmasında, aile yaşamı ve cinsel sağlık programının takvim yaşı 13-17, zeka yaşı 7-11 olan orta ve hafif düzeydeki zihin engelli kız çocukları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmada deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur ve öntest-sontest yapılarak uygulanmıştır. Programın etkililiği cinsel bilgi ölçeği ile değerlendirilmiştir. Program içeriğinde yer alan ana başlıklar, özel yaşam-toplum yaşamı, bedenimizi anlama, insanlarla ilişkiler ve istismardır. Program uygulaması her bir grupta 10 saat sürmüştür. Sonuç olarak, aile yaşamı ve cinsel sağlık programının zihin engelli kız çocukların cinsel bilgilerini arttırdığı ve sosyal becerilerinin gelişiminde katkıda bulunduğu görülmüştür.

McDermott, Martin, Weinrich, Kelly, (1999), yaptıkları araştırmada zihin engelli kadınlar için hazırlanan cinsel eğitim ve sağlık programının etkinliğini değerlendirmişlerdir. Program, cinsel bilgiler, hijyen, sosyal ilişkiler ve cinsel deneyimleri kapsamaktadır. Program 1994 ve 1996 tarihleri arasında 21 yaş üzerinde 252 katılımcıya uygulanmıştır. Programın etkililiğini değerlendirmek için katılımcılara sosyocinsel değerlendirme anketi uygulanmıştır. Sonuç olarak, zihin engelli kadınlarda özellikle hijyen konusunda bilincin arttığı gözlenmiştir. Ve eğitim programının etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca anketlerin değerlendirilmesi ile cinsel davranışlar bölümüne eklemeler yapılmış, gereksiz bazı maddeler çıkarılmış ve program tekrar gözden geçirilerek kısaltılmıştır.

2.9.4. Zihin Engellilerin Cinsel İstismarı Algılamaları İle İlgili Araştırmalar

Rimsza ve Niggerman, (1982), cinsel istismara uğramış ve tıbbi olarak değerlendirilmiş 311 çocuk ve gencin vaka kayıtlarını incelemişlerdir. İncelenen vakalardaki yaş ortalamaları kızların 9.2, erkeklerin ise 7.8'dir. Tacizlerin ortalama süresi 4.5 yıl olarak bulunmuştur. Vakaların sadece % 18'i yabancılar tarafından taciz edilmiştir. % 82'si ise tacize uğrayanların tanıdığı ya da yakın çevresinde bulunanlar tarafından tacize uğramışlardır. Fiziksel incelemelerde tacize maruz kalanların sadece % 23'ünde anormallik saptanmadığı gözlenmiştir. 21 mağdurda gonereye rastlanmıştır ve 7 mağdurun hamile kaldığı tespit edilmiştir.

Miltenberger ve diğerleri (1999), araştırmalarında zihin engelli kadınların cinsel istismardan korunma becerilerinin eğitimi ve geliştirilmesi ile ilgili eğitim programı uygulamışlardır. 33-57 yaşları arasında 5 orta düzey zihin engelli kadına 10 seanslık eğitim programında beceri eğitiminden sonra davranış eğitimi uygulanmıştır. Davranışsal beceri eğitimi beceri kazanımıyla sonuçlanmıştır. Davranış eğitimi değerlendirmeleri sırasında alınan geribildirimlerden davranışların geliştirildiği görülmüştür.

Chamberlain, Rauh, Passer, McGraht, Burket, (1984), araştırmalarında zihin engelli ergenlerin cinsel aktivite, cinsel istismara maruz kalma ve aktif cinsel yaşamlarında kullandıkları doğum kontrol yöntemleri araştırılmıştır. Araştırmada yaşları 11-23 arasında değişen 41'i hafif, 23'ü orta, 23'ü ağır düzeyde toplam 87 zihin engelli ergen kız ile görüşülmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre; hafif düzeyde zihin engellilerin yarısının, orta düzeyde zihin engellilerin % 32'sinin ve ağır düzeyde zihin engellilerin % 9'unun daha önceden cinsel ilişki yaşamış olduğu belirlenmiştir. Katılımcılardan hafif düzeyde zihin engeli olanlardan 1/3'ü, orta düzey zihin engelli olanlardan 1/4'ü ve ağır zihin engeli olanlardan 2 tanesi cinsel istismara uğramışlardır. Cinsel olarak aktif olan katılımcılardan % 48'i (42 denek) doğum kontrol yöntemlerini kullanmaktadır. En çok tercih edilen doğum kontrol yöntemlerinin; rahim içi araç, iğne ile progesteron hormonu ya da doğum kontrol hapları olduğu görülmüştür. Cinsel olarak aktif zihin engelli kızlardan % 43'ünün gebe kalması ve

birçok ergenin bu gebelikleri planlamaması dikkat çekici olmuştur. Bu durum doğum kontrolünde, ailelerin ve ergenlere verilen eğitim programlarının hazırlanmasında eğitimcilerin yeterli oranda önlem almadığını göstermektedir.

Lumley ve diğerleri (1998), araştırmalarında zihin engelli yetişkinler için cinsel istismardan korunma programını değerlendirmişlerdir. 30-42 yaşları arasında 6 zihin engelli kadını cinsel istismardan korunma beceri eğitimi verilmiştir. Kadınların 5'i hafif düzeyde ve 1'i orta düzeyde zihin engeline sahiptir. Eğitimlerin değerlendirilmesinde 4 ayrı ölçüt kullanılmıştır. Bunlar, bilgi ön ve son testleri, sözel ifade becerileri, öğrenileni gerçekleştirme (rol play), doğal tanıdır. Tüm kadınlar cinsel istismardan korunma programında yer alan becerileri eğitimler sırasında öğrenmişlerdir. Fakat gerçek durumlarda öğrendikleri becerileri sergilemede başarısız olmuşlardır.

2.10. Zihin Engellilerin Cinsel Bilgileri Ve Gelişimleri İle İlgili Yapılan Araştırmalara Eleştiri

Zihin engellilerin cinsel bilgileri ile yapılan araştırmalar incelendiğinde bu araştırmalar; zihin engelli bireylerin cinsel bilgilerinin belirlenmesi, zihin engelli bireylerin cinsel bilgilerinin belirlenmesi için anne babalar ile yapılan araştırmalar ve zihin engelli bireylerin cinsel gelişimi için hazırlanan eğitim programları şeklinde 3 ana başlık altında incelenebilir.

Zihin engellilerin cinsel bilgilerinin belirlenmesi ile ilgili araştırmalar incelendiğinde verilerin derinlemesine bilgi içermekten çok skor odaklı olduğu görülmüştür. Hall, Morris, Barker, (1973), 10-24 yaş arası orta ve hafif düzeyde zihin engelli gençlerin cinsellikle ilgili konularda bilgi düzeylerini incelemiştir. Katılımcılara bunun için anketler uygulanmıştır. Ayrıca aynı anketler ailelere de uygulanmıştır. Ailelerin çocuklarının bilgi düzeylerinin ne olacağı ile ilgili tahminlerini, katılımcıların cevapları ile karşılaştırmışlardır. Edmonson, McCombs, Wish, (1979), 18-41 yaş aralığındaki zihin engelli katılımcıların sosyocinsel bilgi ve tutumlarını, testler kullanarak incelemiştir. Çetin, (2002), 5-17 yaş zihin engeli olan ve 5-6 yaş zihin

engeli olmayan çocukların, cinsiyet rolünü kazanmalarında arada fark olup olmadığını incelemiştir. Katılımcılara Serli (Cinsiyet Rolünü Öğrenme İndeksi) uygulanmıştır. Ayrıca ailelere cinsiyet rolünü kazanmadaki etkenler ile ilgili anket uygulanmıştır. Bu araştırmalar zihin engelli bireylerin cinsel bilgilere sahip olduğunu gösterme açısından önemlidir. Ancak bu tip araştırmalarda katılımcıların bilgi düzeylerinin ne oranda olduğunu öğrenmek güçtür. Kullanılan veri toplama araçları skorlar ile değerlendirilir ve önyargıyı da yansıtır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Ayrıca bu araştırmalarda katılımcıların bilgilerine odaklanıldığı fakat bilgi kaynaklarının ne olduğu ve katılımcılar üzerindeki etkilerinin incelenmediği görülmektedir. Ersoy, (2005), tek denekli araştırma yöntemi kullanarak yaptığı araştırmasında adet dönemine girmiş zihin engelli ergen kızlara adet bakım becerilerinden ped değiştirme becerisinin maket üzerinde öğretilmesinde, davranış öncesi ipucu ve sınamayla öğretimin etkilerini değerlendirmiştir. Araştırma zihin engeli bireylere cinsellik ile ilgili konularda eğitimin etkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ancak bu tip araştırmalar yalnızca odaklandığı beceri ile sınırlı kalmaktadır ve bu beceriler diğer etkinliklere genellenememektedir (Drysdale ve arkadaşları 2008). Araştırmalarda yaş gruplarına bakıldığında genç ve orta yaş aralığında katılımcıların tercih edildiği fakat daha küçük ya da daha büyük yaş grupları ile çalışma yapılmadığı görülmektedir. McCabe ve Garwood (2000) ve Edmonson ve Wish (1975) araştırmalarında katılımcıların cinsel bilgilerini belirledikten sonra eğitim programı uygulamış ve katılımcıların bilgi düzeylerindeki artışı incelemiştir. Bu araştırmalar sadece bilgiyi kazanma ile ilgilidir. Fakat katılımcıların bilgiyi ne kadar süre kullandıkları veya ne kadar sürede unuttukları ile ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır (Lumley, Scotti, 2001).

Zihin engellilerin cinsel bilgilerinin belirlenmesine yönelik aileler ile yapılan araştırmalar; Lesh, Budner, Goodman (1971), Chamberlain, Rauh, Passer, McGraht, Burket, (1984), Mermer, G. (1993), Sayın, (2007), tarafından yürütülen araştırmalar sayılabilir. Lesh, Budner, Goodman (1971), 15 zihin engelli ergenin ailesi ile çocuklarının cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili görüşme yapmışlardır. Chamberlain, Rauh, Passer, McGraht, Burket, (1984), araştırmalarını 69 zihin engelli ergenlerin aileleri ile yapmışlardır. Aileler ile kısırlaştırma yöntemleri hakkında görüşme

yapılmıştır. Mermer, (1993) yaptığı araştırmasında, zihin engelli ergenlerin yeterli ve doğru cinsel bilgi edinebilmeleri için cinsel eğitimlerinin gerekliliği onlara yakın olan anne, baba ve eğitimcilerinin görüşleriyle belirlenerek, bu görüşler arasındaki farklılıkları ortaya koymayı amaçlamıştır. Sayın, (2007) yapmış olduğu araştırmasında zihin engelli çocuğa sahip annelerin çocuklarına uygun gördükleri toplumsal cinsiyet rolleri açısından; anne-baba yaşı çocuğun cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, engel türü, engel düzeyi ve kaynaştırma eğitimi alıp almaması ile annenin öğrenim düzeyi- babanın öğrenim düzeyi, çalışma durumu, yetiştiği aile tipi, izlediği televizyon programı türü ve dine yaklaşım ve uygulamaları normal gelişen çocukların aileleri ile karşılaştırıldığında fark olup olmadığı incelenmiştir.

Zihin engellilerin cinsel bilgilerinin belirlenmesine yönelik aileler ile yapılan araştırmalara bakıldığında, zihin engeli olan bireylerin bilgilerinin veya duygularının ne olabileceğinden çok ailelerin kaygı ve çocukları hakkında ki genel yargılara odaklanıldığı görülmektedir. Bu araştırmalarda zihin engelli bireyler ile aileleri arasında ki iletişime değinilmediği görülmektedir. Zihin engeli olan birey ve aile arasında ki iletişim çocukların cinsel bilgilerinin ne olduğunu ve hangi konularda bilgiye ihtiyacı olduğunu öğrenmeye katkıda bulunacaktır. Ayrıca ailelerin cinsel konularda bilgi düzeylerinin ne olduğu ve çocuklarına cinsellik ile ilgili konuları öğretmede hangi yöntemleri kullandıklarına yönelik bir çalışma yoktur. Ailelerin çocuklarına cinsel bilgi vermekten kaçınırsalar bile davranış ve tutumları çocuklar üzerinde etki bıraktığı bilinmektedir (Babacan, 2003).

Cinsel eğitim programlarına yönelik araştırmalara bakıldığında daha çok programların etkililiği konusuna odaklanıldığı görülmektedir. Coleman ve Murphy (1980), yaptıkları çalışmada, zihin engellilere uygulanan cinsel eğitim programlarını değerlendirmek için çeşitli kurumlarda ki yönetici ve personele anket uygulamışlardır ve anketlerin sonucunda katılımcıların genel olarak zihin engellilere cinsel eğitimin verilmesi gerektiğini savunurken çoğunun zihin engellilerin cinselliklerini ifade etmelerine izin verme taraftarı olmadığı belirlenmiştir.

Whitehouse ve McCabe (1997), yaptıkları çalışmada zihin engelliler için hazırlanan eğitim programlarının ne derecede etkili olduklarını incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda cinsel eğitime ihtiyacın, zihin engelli insanlara tacizde ki artış, AIDS ve yayılımı, engelli insanların topluma karışması ve cinselliklerini ifade etmeyi öğrenmeleri açısından çok fazla olduğu belirtilmiştir. Blanchett ve Wolf (2002) yaptıkları çalışmada var olan cinsel eğitim programlarının zihin engellilere uygunluğunu değerlendirmişlerdir. SIECUS cinsel eğitim programlarında yer alan konuları kapsayan cinsel eğitim programı incelenerek zihin engelliler açısından içerik analizi yapmışlardır. Tahran, (2004) aile yaşamı ve cinsel sağlık programının takvim yaşı 13-17, zeka yaşı 7-11 olan orta ve hafifi düzeydeki zihin engelli kız çocukları üzerindeki etkisini sınamak amacıyla yaptığı araştırmada programın etkili olduğunu belirtmiştir. McCabe, Cummins, Deeks (1999), yaptıkları çalışmada zihin engelli, fiziksel engelli ve genel popülasyondaki bireylerin, cinsel bilgi, deneyim, duyguları ve gereksinimlerini değerlendirmek için Sexken ID, Sex ken PD, Sex ken GP skalasını geliştirmişlerdir. Bu skalanın program değerlendirilmesinde bir ölçüt olarak kullanılmasını hedeflemişlerdir.

Cinsel eğitim programlarına yönelik araştırmalara bakıldığında, hazırlanan programların çok genel olduğu ve bireyin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmasının dikkate alınmadığı görülmektedir. Ayrıca öğrenilen bilgilerin ne kadar süre kullanılacağı veya unutulacağı ile ilgili değerlendirme sürecinin olmadığı ve yaşantıya katıldığından emin olmaya yönelik bir uygulama olmadığı gözlenmektedir. Programların daha çok adet, anatomik gelişim ve sosyal beceriler üzerine olduğu gözlenmektedir (Whitehouse ve McCabe, 1997). Programların biyolojik temelli olması, zihin engellilerin cinselliklerini desteklemede gerekli adımların atılmasına engel olmaktadır (Lumley, Scotti, 2001). Programların değerlendirilmesi konusunda ise yeterli değerlendirme ölçütü olmadığı gözlenmektedir (Whitehouse ve McCabe, 1997). Ayrıca geniş kapsamlı programlarda uygulamaların nasıl yapılacağı, hangi yöntemle hangi araçların kullanılacağı konusunda sorun olduğu görülmektedir. Programların zihin engelli bireylerin genel özelliklerinin göz önünde bulundurulmasının yanı sıra zihin engeli olan bireyin kendi ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanması hem zihin engelli bireyin

gerekli bilgiyi öğrenmesini sağlayacak hem de eğitim programlarına gönüllü dahil olmasını etkileyecektir. Programların uygulandığı yaş grubu dikkate alındığında daha çok genç ve orta yaşı kapsadığı görülmektedir. Ergenlik dönemine bilgi sahibi olunmadan girilmesini önleme amaçlı yapılacak programlara destek olması açısından bu tür araştırmaların daha küçük yaş gruplarına da uygulanması önemlidir. Programlarda eksik görülen diğer bir nokta ise, programların sadece zihin engeli olan bireyleri kapsamasıdır. Programlar, zihin engelli birey-aile-eğitimci üçgeni dikkate alınarak hazırlandığında daha etkili olacaktır.

Zihin engellilerin cinsel istismarını algılamaları ile ilgili araştırmalara bakıldığında, Rimsza ve Niggerman, (1982), cinsel istismara uğramış ve tıbbi olarak değerlendirilmiş 311 çocuk ve gencin vaka kayıtlarını incelemişlerdir. Miltenberger ve diğerleri (1999), araştırmalarında zihin engelli kadınların cinsel istismardan korunma becerilerinin eğitimi ve geliştirilmesi ile ilgili eğitim programı uygulamışlardır. Chamberlain, Rauh, Passer, McGraht, Burket, (1984), araştırmalarında zihin engelli ergenlerin cinsel aktivite, cinsel istismara maruz kalma ve aktif cinsel yaşamlarında kullandıkları doğum kontrol yöntemleri araştırılmıştır. Lumley ve diğerleri (1998), araştırmalarında zihin engelli yetişkinler için cinsel istismardan korunma programını değerlendirmişlerdir.

Zihin engelli bireylerin cinsel istismara yönelik yapılan araştırmalara bakıldığında cinsel istismarı algılamalarına yönelik araştırmalara rastlanılmamıştır. Araştırmaların daha çok cinsel istismara maruz kalan engelli bireylerin sayısının ve kimler tarafından istismara uğradığının bulunması ile ilgili olduğu gözlenmektedir. Diğer araştırmalar ise istismardan korunmaya yönelik var olan programların değerlendirilmesi ile ilgilidir. Özellikle zihin engelli bireylere istismardan korunmaya yönelik programların uygulanmasından önce istismarı nasıl algıladıkları ve yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları ile ilgili çalışmaların yapılması önemlidir. Ayrıca zihin engelli bireylere bakan kişilerin bu konuda eğitilmelerine yönelik çalışmaların yapılması gerekir. Çalışmalarda dikkat çeken bir konuda cinsel istismardan korunma programları ile ilgili çalışmaların yetişkinler için yapılıyor olmasıdır.

İstismara maruz kalma yaş aralığının daha çok çocuk ve gençler olduğu düşünülürse bu tarz programların eğitimlerinin daha küçük yaşlardan başlanması yararlı olacaktır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, görüşmelerin yapıldığı kurumların özellikleri, katılımcıların özellikleri, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin dökümü ve analiz edilmesi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli, niteliksel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

Niteliksel araştırma yöntemleri olayları derinlemesine incelemeyi sağlayabilecek özelliktedir (Sofaer, 1999). Niteliksel araştırmalar birden çok yöntemden oluşur ve konunun içeriğine doğal ya da yoruma bağlı olarak yaklaşılır. Araştırmacı, araştırdığı olguları kendi doğal ortamında inceler ve insanların olayları tanımlaması sayesinde anlamaya çalışır (Denzin, Lincoln, 2005). Başka bir deyişle niteliksel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Nitel araştırmalarda veriler, görüşmeler, görüşmelerin dökümleri, saha notları, görüntü ve ses kayıtları aracılığıyla toplanır (Uzuner,1999).

Görüşme, genellikle 2 kişi arasında gerçekleşen bilgi almayı sağlayan amaçlı sohbettir (Uzuner,1999; Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Nitel araştırmalarda kullanılan görüşme tekniğinin belirleyici özelliği, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarmaktır (Kuş, 2009). Görüşmeler uygulanan kuralların katılığına göre yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere üç’e ayrılır (Karasar, 1999; akt. Batu,İftar, Uzuner, 2004).

Yapılandırılmış görüşmede, araştırmacının belirli bir sırayla, önceden hazırlamış olduğu sorular vardır ve genellikle görüşülenlerden seçeneklerden birini seçmesi istenir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008; Bilim, 2007). Bu yöntem verilerin daha hızlı kodlanmasına, analizine ve ölçüm kolaylığına ve araştırmanın kapsamlı karşılaştırılmasına imkan verir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Bu tür görüşmelerin analizi diğerlerine kıyasla daha kolay olur (Batu, 2000), ancak görüşme tekniğinden beklenen anlam çıkarma ve içtenliği sağlama olanakları sınırlıdır (Karasar, 1999).

Yapılandırılmamış görüşme, görüşmeci konuyla ilgili olarak soracağı soruları önceden hazırlamaz (Batu, 2000). Görüşmeciye büyük hareket ve yargı serbestisi veren, esnek, kişisel görüş ve yargıların kökenine inmeyi sağlayan bir görüşme şeklidir (Karasar, 1999). Bu yöntemde açık uçlu sorular sorularak zengin ve yeterli bilgi toplanması hedeflenmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Bu tür toplanan verilerin değerlendirilmesi oldukça güçtür (Karasar, 1999; Batu, 2000).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler arasında yer alır (Batu, 2000; Karasar, 1999). Hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Bu tür görüşmelerde, görüşmeci soruları sorarken kendisiyle görüşme yapılan kişiye, gerektiğinde ilgili ek açıklamalar yapabilir (Batu, 2000).

Bilindiği gibi geleneksel bilim anlayışının vazgeçilmez öğelerinden birisi “genelleme”dir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Üzerinde çalışılan bir dizi sınırlı sayıdaki değişken arasında bulunan ilişkiler belirli güvenlik aralıklarıyla değişkenlerin dahil olduğu evrene genellenir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmada amaç, evren hakkında bilgi toplamaktır (Büyüköztürk, 2008). Daha çok sayıda birey, olay veya olguyu içeren evren, belirli yöntemlerle örneklem dediğimiz küçük ve çalışılabilir bir büyüklüğe indirgenir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Nicel ve nitel araştırma farklı felsefi ve kuramsal temellerden hareket eder (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Nicel araştırmalardan ziyade nitel araştırmalarda genelleme sürecinin mekanik olduğu söylene de nitel araştırmalarda genelleme süreci mekanik

değildir (Punch, 2005). Nitel araştırmada amaç seçilen örneklemin daha geniş bir örneklemini temsil etmesi değil, kasıtlı olarak seçilen örnekleme konu hakkında daha fazla bilgi toplanabilecek bireylerin olmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Nitel araştırma çalışılan konuyu derinlemesine ve tüm olası ayrıntıları ile incelemeyi hedefler (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Bir çok nitel araştırmada araştırmacılar genellikle daha derinlemesine bilgi edinmek istediklerinden çalışmalarına uygun örneklemini seçmeleri gerekir ve bu nedenle nitel araştırmada seçkisiz örnekleme yöntemi tercih edilmeyerek örneklem amaçlı olarak belirlenir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Ölçüt örnekleme amaçlı örnekleme yöntemlerinden biridir. Ölçüt örneklemede örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlar örnekleme alınır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008). Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

3.2. Katılımcılar

Bu bölümde, görüşmelerin yapıldığı kurumlar ile katılımcıların belirlenmesi ve katılımcıların özelliklerine yer verilmektedir.

3.2.1. Görüşmelerin Yapıldığı Kurumların Belirlenmesi

Araştırma konusuna karar verildikten sonra görüşme soruları belirlenmiş, daha sonra İstanbul ili, Kadıköy-Maltepe ilçeleri Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile telefon aracılığıyla görüşülerek randevu günü saptanmıştır. Görüşmede özel eğitim sınıfı ve orta düzey zihin engelli kaynaştırma öğrencisi olan ilköğretim okulları ile İş Eğitim Uygulama Okulları belirlenmiştir. Ayrıca Sarıgazi ilçesinde bir resmi ilköğretim okulu ile telefon aracılığı ile iletişime geçilmiştir. Orta düzey zihin engeline sahip

ergen kız öğrencilerin bulunduğu toplam sekiz okul ve beş eğitim uygulama ve iş okulu saptanmıştır. Bu okullara gidilerek öncelikle rehber öğretmenleri ya da özel eğitim sınıf öğretmenleri ile görüşülmüştür. Rehber öğretmenler ve özel eğitim sınıf öğretmenleri aracılığı ile okul müdürleri ile görüşülerek araştırmanın amacı anlatılmıştır. Araştırmanın yapılmasına izin veren okullarda araştırma yapılmıştır.

Araştırmacı, araştırma konusunun hassas olması, araştırma sorularının ve kullanılan resimlerin konu içindeki öneminin anlaşılamayacağı gibi nedenlerle Milli Eğitim Müdürlüğü'nde sorun yaşayabileceğini ve araştırmanın özellikle aile izni ile gerçekleşmesi gerektiğini düşündüğü için resmi izin almamıştır. Araştırmanın veli izni ile yapılmasını tercih etmiştir (Günlük#14, 10.03.09, sf.14).

Araştırmanın yapılmasına, resmi izin olmadığı için on üç okuldan sadece altı okul görüşme yapılmasına izin vermiştir. Bu nedenle yeterli katılımcı sayısına ulaşamamıştır (Günlük#19, 13.04.09, sf.19). Bu okulların bir tanesi Eğitim Uygulama ve İş Eğitim okulu, beş tanesi ise resmi ilköğretim okuludur (Günlük#19, 13.04.09, sf.19; Günlük#36, 26.06.09, sf.36). Araştırmacı yeterli katılımcı sayısına ulaşma amaçlı Psikolojik Danışmanlık ve Özel Eğitim Kursu Merkezleri ile telefon aracılığı ile iletişime geçmiştir ve kurum müdürleri ile görüşme yapmıştır. (Günlük#21, 21.04.09, sf.21; Günlük#22, 22.04.09, sf.22). Toplamda on iki özel eğitim kursu ile görüşme yapılmıştır. Özel eğitim kurslarının beş tanesi resmi izin ile izin verebileceklerini belirtmişlerdir (Günlük#23,04.05.09, sf.23; Günlük#30, 01.06.09, sf.30). İki özel eğitim kursu müdürü araştırmaya olumlu yaklaşmış ancak çok yoğun olduklarını ve görüşmeler için zaman ayıramayacaklarını belirtmişlerdir (Günlük#30, 01.06.09, sf.30). Özel eğitim kurslarından beş tanesi ise görüşme yapılması için izin vermişlerdir. Bu kurumlardan bir tanesi İstanbul ili Zeytinburnu, iki tanesi Üsküdar, bir tanesi Şişli, bir tanesi ise Kadıköy ilçesindedir. Ayrıca araştırmacı yeterli katılımcı sayısına ulaşabilmek için alandan iki uzmandan yardım alarak Şişli ve Ümraniye İlçelerindeki Eğitim Uygulama ve İş Eğitim Okulları ile telefon aracılığıyla iletişime geçmiştir. Şişli İlçesi Eğitim Uygulama okulu ile görüşme ayarlanmıştır (Günlük#27, 29.05.09, sf.27). Toplamda on dördü resmi, on

ikisi özel eğitim kurumu olmak üzere yirmi altı kurum ile iletişime geçilmiştir ve on iki tanesi görüşmelerin yapılmasına izin vermiştir.

3.2.2. Katılımcıların Belirlenmesi

Araştırmanın yapılacağı kurumlar belirlendikten sonra, kurumlarla telefon aracılığı ile iletişim kurularak bilgi verilmiştir. Araştırmanın yapılmasına olumlu bakan kurumlardan randevu alınmıştır. Kurum yetkililerine araştırmanın amacı ve görüşmelerin nasıl yapılacağı anlatıldıktan sonra Rehberlik servisinin, kurum psikologlarının ya da özel eğitim öğretmenlerinin yönlendirmesiyle görüşülecek zihin engelli ergen kız çocukları belirlenmiştir.

Katılımcıların belirlenmesinde aranacak ön koşullar, 11-17 yaş grubunda olması, kendi cinsiyetini ifade edebilmesi, adet olması ve adet döneminde ped kullanması, kız öğrenci olması, Rehberlik Araştırma Merkezlerinden Orta Düzey Zihin Engelli tanısı almış olması ve kendisini sözel olarak ifade edebilmesi olarak belirlenmiştir (Günlük#6, 06.01.09, sf.6).

Belirlenen her bir katılımcının ailesi ile öncelikle kurum Rehber Öğretmeni, Psikologu ya da Özel Eğitim öğretmeni iletişime girerek araştırmanın amacı ve görüşme yapılacağından bahsetmiştir. Ve araştırmacının, katılımcı aileleriyle görüşmesini sağlamak için de araştırmaya olumlu bakan ailelere randevu vererek okul veya kurumlara çağırılmışlardır. Aile görüşmelerinin tamamına anneler katılmıştır. Araştırmacı, önce kendisini tanıtmıştır. Daha sonra araştırmanın hangi amaçla ve görüşmelerin nasıl yapılacağı konusunda aileleri bilgilendirmiştir. Ayrıca araştırmanın ses kayıt cihazına kayıt edilecek görüşmeler yoluyla gerçekleştirileceği, bu kayıtların sadece alandan iki araştırmacı tarafından dinleneceği veya görüşme dökümlerinin okunacağı, bunun dışında hiç kimsenin kayıtları dinleyemeyeceği ve dökümleri okumayacağı açıklanmıştır. Yine ailelere araştırma da çocuklarının kimliklerinin açıklanmayacağı, gizli tutulacağı da bildirilmiştir. Yirmi altı kurumdan 49 anne ile bilgilendirme amaçlı görüşme yapılmıştır. Bilgilendirme sonucu çocukları ile görüşmelerin yapılmasına olumlu bakan ailelerden izin belgelerini

imzalamaları (EK 1) istenmiştir. Annelerin sadece onyedisi izin belgesini imzalamışlardır. On üç aile ise imza atmak istemediklerini ama görüşmelerin yapılmasına izin verdiklerini sözel olarak belirtmişlerdir (Günlük#24, 07.05.09, sf.24; Günlük#25, 11.05.09, sf.25; Günlük#26, 14.05.09, sf.26; Günlük#27, 19.05.09, sf.27; Günlük#28, 20.05.09, sf.28; Günlük#29, 21.05.09, sf.29; Günlük#32, 03.06.09, sf.32; Günlük#34, 08.06.09, sf.34; Günlük#35, 09.05.09, sf.35; Günlük#36, 10.06.09, sf.36; Günlük#37, 11.06.09, sf.37).

Görüşmelerin yapılmasına olumlu bakmayan on dokuz annenin dört tanesi eşlerinden korktuklarını, beş tanesi ise kızlarının hiçbir bilgisi olmadığını söyleyerek görüşme yapılmasına izin vermemişlerdir (Günlük#25, 11.05.09, sf.25; Günlük#29, 21.05.09, sf.29; Günlük#34, 08.06.09, sf.34). Dört tanesi okul rehber öğretmenininde adet olduğunu belirttiği halde, anneleri kızlarının henüz adet olmaya başlamadığını belirtmiştir. Beş kişi ise hiçbir neden belirtmeden görüşmelerin yapılmasına izin vermemişlerdir (Günlük#24, 07.05.09, sf.24; Günlük#29, 21.05.09, sf.29; Günlük#34, 08.06.09, sf.34). Bir kişi ile de öğrencinin aşırı heyecan yüzünden konuşamaması nedeniyle görüşme kayıt edilemediğinden yapılamamıştır (Günlük#30, 01.06.09, sf.30). Bu nedenle araştırma otuz katılımcı ile tamamlanmıştır.

Görüşmelerin yapılmasına izin veren ailelerin çocukları ile aynı gün görüşülmüştür. otuz katılımcının sekiz tanesi ile devam ettikleri okulun rehberlik servisinde, on katılımcıyla devam ettikleri resmi kurumun ve on katılımcıyla devam ettikleri Özel Eğitim Kurumunun bireysel eğitim odasında görüşülmüştür. iki anne çocuklarının hasta olması nedeniyle okula gelemediğini belirtmiştir. Bu nedenle görüşmeler katılımcıların kendi evlerinde gerçekleştirilmiştir (Günlük#26, 14.05.09, sf.26; Günlük#28, 20.05.09, sf.28).

Belirlenen 11-17 yaş arası otuz katılımcıya, görüşmecisi her bir görüşmede önce kendisini tanıtmış ve görüşmenin amacı ve nasıl yapılacağını belirtmiştir. Katılımcılara görüşme öncesi, görüşmelerin kayıt edileceği ve iki araştırmacı dışında hiç kimsenin görüşme kayıtlarını dinlemeyeceği açıklanmıştır. 11-17 yaş zihin

engelli ergen kızlara görüşmeye katılmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Tüm katılımcılar görüşmeye katılmak istediklerini belirtmişlerdir.

3.2.3. Katılımcıların Özellikleri

Çizelge 1’de katılımcılar ile ilgili; çocuğun kod adı, doğum yılı, devam ettiği okul, RAM’den alınan rapora göre zeka düzeyi, destek eğitim alıp almadığı gibi bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 1
Katılımcıların Özellikleri

Çocuğun kod adı	Doğum yılı	Devam ettiği okul	Devam ettiği sınıf	Destek eğitim
Nurgül	1995	Resmi İ.Ö.	Öz.Eğ.Sın.	Alıyor
Seda	1997	Resmi İ.Ö.	Öz.Eğ.Sın.	Almıyor
Esra	1997	Resmi İ.Ö.	Kaynaştırma	Alıyor
Fulya	1996	Resmi İ.Ö.	Kaynaştırma	Alıyor
Kıymet	1995	Resmi İ.Ö.	Öz.Eğ.Sın.	Alıyor
Şeyda	1995	Resmi İ.Ö.	Kaynaştırma	Alıyor
Hanım	1997	-	-	Alıyor
Kumsal	1996	Eğ.Uy.İş.Eğ.	6. sınıf	Alıyor
Figen	1994	Resmi İ.Ö.	Kaynaştırma	Alıyor
Selin	1995	Resmi İ.Ö.	Kaynaştırma	Alıyor
Gözde	1993	Eğ.Uy.İş.Eğ.	İş Eğ. 1. sınıf	Alıyor
Beste	1993	Eğ.Uy.İş.Eğ.	İş Eğ. 1. sınıf	Alıyor
Zehra	1993	Eğ.Uy.İş.Eğ.	İş Eğ. 1. sınıf	Alıyor
Ekin	1993	Eğ.Uy.İş.Eğ.	İş Eğ. 1. sınıf	Alıyor
Çisil	1995	Eğ.Uy.İş.Eğ.	7.sınıf	Alıyor
Hande	1995	Eğ.Uy.İş.Eğ.	7.sınıf	Alıyor
Kayra	1995	Eğ.Uy.İş.Eğ.	8.sınıf	Alıyor
İdil	1995	Eğ.Uy.İş.Eğ.	8.sınıf	Alıyor
Şimal	1993	-	-	Alıyor
Sidel	1993	Eğ.Uy.İş.Eğ.	8.sınıf	Alıyor
Birsen	1997	Eğ.Uy.İş.Eğ.	5.sınıf	Alıyor
Helin	1995	Eğ.Uy.İş.Eğ.	7.sınıf	Alıyor
Mayıs	1996	Eğ.Uy.İş.Eğ.	8.sınıf	Alıyor
Sanem	1994	Eğ.Uy.İş.Eğ.	7.sınıf	Alıyor
Doğa	1993	Eğ.Uy.İş.Eğ.	İş Eğ. 2. sınıf	Alıyor
Ayperi	1994	-	-	Alıyor
Nehir	1993	-	-	Alıyor
Şaye	1996	Resmi İ.Ö.	Kaynaştırma	Alıyor
Meltem	1993	Resmi İ.Ö.	Kaynaştırma	Alıyor
Pırıl	1993	Eğ.Uy.İş.Eğ.	İş Eğ. 2. sınıf	Alıyor

Çizelge 1’de katılımcıların doğum tarihine göre; 10’u 1993 doğumlu, 3’ü 1994 doğumlu, 9’u 1995 doğumlu, 4’ü 1996 doğumlu, 4’ü 1997 doğumludur. Devam ettikleri okul türüne göre katılımcıların 10’u Resmi İlköğretim Okuluna, 16’sı İş Eğitim ve Uygulama okuluna devam etmekte ve 4’ü ise hiçbir Resmi Eğitim Kurumuna devam etmemektedir. Devam ettikleri sınıf türüne göre katılımcıların, 3’ü özel eğitim sınıfına, 7’si Resmi İlköğretim okullarında kaynaştırma öğrencisi olarak devam etmekte olup geriye kalan 16 öğrenci İş Eğitim ve Uygulama Okullarında eğitim düzeylerine göre sınıflarda devam etmektedirler. Her bir katılımcının RAM’den alınan zeka düzeyine göre orta düzey zihin engeli grubunda olduğu görülmektedir. Katılımcılardan sadece 1 kişinin destek eğitim almadığı, geriye kalan 29 katılımcının destek eğitim aldığı görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Verilerin toplanması, niteliksel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılırken, katılımcılara izleyen bölümlerde yer alan sorular sorulmuştur.

Görüşme Sorularının Oluşturulması

Katılımcılara sorulacak soruların belirlenmesi amacıyla alan yazın taraması yapılmıştır. Alan yazın araştırmasının amacı, cinsel eğitimin içeriğini geniş kapsamlı olarak belirlemektir. Bu amaçla, cinsel gelişim tanımı ve içeriği, cinsel gelişim aşamaları ile cinsel eğitim programları ve içerikleri, zihin engellilerin cinsel bilgilerin belirlenmesine yönelik araştırmalar, zihin engellilerin cinsel bilgi ve gereksinimlerini belirleme amaçlı aileler ile yapılan araştırmalar incelenmiş ve ana başlıklar belirlenmiştir. Bu ana başlıklar, cinsel kimlik/cinsiyet bilgisi, beden bölümleri ve görevleri, adet, arkadaşlık, flört/sevgili, sarılma, öpüşme, evlilik, gebelik, doğum ve doğum kontrolüdür. Belirlenen on başlık altında seksen bir soru maddesi oluşturulmuştur (Günlük#4, 05.12.09, sf.5). Oluşturulan sorular alandan iki uzmanın görüşleri ile tekrar gözden geçirilmiştir (Günlük#7, 13.01.09, sf.7). Araştırmanın amaçladığı konulara odaklanmak; odaklanılan konuları noktasal sorulara dönüştürmek, görüşme süresini katılımcıları sıkmayacak şekilde ayarlamak

ve araştırma konusunun hassas olması nedeniyle etik kuralların dışına çıkmama düşüncesi ile oluşturulan maddelerin tamamı görüşme sorularına dahil edilmemiştir (Günlük#9, 17.02.09, sf.9). Sorular, cinsel kimlik/cinsiyet bilgisi, beden bölümleri ve görevleri, adet, arkadaşlık, flört/sevgili, sarılma, öpüşme, evlilik, gebelik, doğum ve doğum kontrolü başlıkları altında yer alan elli maddeden oluşturulmuştur (Günlük#14, 16.03.09, sf.14).

Görüşme soruları oluşturulurken katılımcılar tarafından anlaşılabilecek biçimde odaklı sorular hazırlama; açık uçlu sorular sorma; yönlendirmekten kaçınma; çok boyutlu sorular sormaktan kaçınma; soruları mantıklı biçimde düzenleme, ilk soruları kolay yanıtlanabilecek sorulardan oluşturma, gibi ilkelere uyulmuştur (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Ayrıca soruları sorarken kullanılacak dilin katılımcıyı sınırlandırmayacak biçimde geniş zamanlı olmasına “Resimde gördüklerin hakkında ne düşünüyorsun?”, farklı anlamlar çıkmayacak şekilde açık ve anlaşılır biçimde olmasına, birden fazla soru içermemesine dikkat edilmiştir.

Görüşme soruları, araştırma konusunun hassaslığı, katılımcıların değer yargıları nedeniyle araştırma konusunun odağından uzaklaşma ve zihin gelişimleri dikkate alındığından, soruları daha iyi kavramaları için görsel materyalle desteklenmesine karar verilmiştir (Günlük#3, 23.12.09, sf.3). Araştırmacı özellikle Edmonson ve Wish (1975), Fisher, Krajicek, (1974), alanda daha önce yapmış oldukları araştırmalarında kullandıkları resimleri esas alarak, alandan bir uzmanla araştırma resimlerinin ne olması gerektiğine karar vermişlerdir. Öncelikle karikatüristik resimlerin kullanılması düşünülmüştür (Günlük#3, 23.12.09, sf.3). Başlıklar altında yer alacak resimler; cinsel kimlik başlığı altında, iki kadın ve iki erkek resmi; beden bölümleri başlığı altında ön ve arka cinsel organları bulunan kadın resmi ve ön cinsel organı görülen erkek resmi; adet başlığı altında ped paketi ve açık bir ped resmi; arkadaşlık başlığı altında, oyun oynayan iki erkek ve iki kız çocuğunun bulunduğu resim; sevgili başlığı altında, el ele tutuşan kadın ve erkek resmi; sarılma başlığı altında, birbiri ile kucak kucağa sarılan kadın ve erkek resmi, öpüşme başlığı altında, dudak dudağa öpüşen kadın ve erkek resmi; evlilik başlığı altında gelinlik ve damatlık giyen kadın ve erkek resmi, gebelik başlığı altında, karnı oldukça şiş kadın

resmi; doğum ve doğum kontrolü başlığı altında, doğum yapan kadın ve doğumu yaptıran doktoru gösteren resim şeklinde düşünülmüştür. Araştırmacı resimleri ana hatları ile görebilme amaçlı çalıştığı kurumun resim öğretmeninden yardım alarak ana başlıklara uygun karikatüristik resimler çizdirmiştir. Alandan bir uzmanla çocukların zihin gelişimleri dikkate alınarak resimlerin ne büyüklükte olacağına ve dikkatlerinin dağılmaması için siyah beyaz çizilmesi düşünülmüştür. Karikatüristik resimlerin çizilmesi amaçlı güzel sanatlar doktorasını tamamlamış bir ressamdan yardım alınmıştır (Günlük#8, 20.01.09, sf.8). Fakat her çizgi resmin her bir çocukta nesneye en yakın anlamı çıkaramayacağı düşünülerek vazgeçilmiştir. Bunun için katılımcıların aşına olabileceği nitelikte resimler düşünülmüştür. (Günlük#9, 17.02.09, sf.9). Araştırmacı bu amaçla ulaşabildiği tüm magazin dergileri, anne-çocuk sağlığı ve bakımını içeren kitap ve dergiler ile ulaşabildiği vizyonda olan dizilerin web sayfalarını taramıştır (Günlük#10, 24.02.09, sf.10; Günlük#11, 02.03.09, sf.10). Daha önce belirlenen resimlerin içeriği sabit kalarak, beden bölümleri ve görevleri için Mackonochie, 2006, Bebek Bakımı ve El Kitabı'ndan çıplak erkek ve kız bebek resmi kullanılmıştır. Diğer bölümler içinse, tanınmış erkek ve kadın ünlüler ile rol aldıkları dizi karelerinin bulunduğu resimler, dizilerin web adreslerinden indirilerek kullanılmıştır. Araştırma soruları, destekleyen resimler ve yöntem bölümü için alanda çalışan iki farklı uzmandan daha görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler ve alan yazın taraması sonucu oluşturulan sorular karşılaştırılmış ve araştırma da kullanılacak sorular belirlenmiştir.

Görüşme soruları

Görüşme soruları yapılan literatür taraması sonucu oluşturulan temel cinsel bilgilerinin belirlenmesine yönelik; cinsiyet bilgisi/cinsel kimlik, beden bölümleri ve görevleri, adet, arkadaşlık, flört/sevgili, evlilik, gebelik, doğum ve doğum kontrol yöntemleri alt başlıkları ile Cinsel istismar algılarının belirlenmesine yönelik; sarılma, ve öpüşme alt başlıkları altında toplam 50 sorudan oluşmaktadır. Soruların sırası, görüşmede sorulan sıraya göre verilmiştir (EK 2).

Cinsiyet bilgisi başlığı altında katılımcılara 2 kadın ve 2 erkek ünlünün olduğu resim kartları gösterilmiştir. Hangilerinin kadın hangilerinin erkek olduğu sorulmuştur.

Daha sonra kadın ve erkek arasında ne fark olduğu sorulmuştur. Beden bölümleri ve görevleri başlığı altında katılımcılara, ön genital organı gösteren kız ve erkek bebek resim kartları ile arka genital organı gösteren kız bebek resim kartı gösterilmiştir. Genital organların isimleri sorulduktan sonra ne işe yaradığı sorulmuştur. Aynı bölüm altında katılımcıların masturbasyon ile ilgili bilgilerini belirleme amaçlı çişini tutar gibi yapıp yapmadığı ve vajinasına dokunup dokunmadığı ile ilgili sorular sorulmuştur. Âdet başlığı altında, ped reklamı olan resim kartı katılımcılara gösterilmiş ve kartta ne olduğunu isimlendirmeleri istenmiştir. Pedin ne için ve ne zaman kullanıldığı konusundaki bilgileri saptanmaya çalışılmıştır.

Katılımcılara arkadaşlık başlığı altında, 2 erkek ve 2 kız arkadaşın birbirlerine sarılarak fotoğraf çektirdikleri resim gösterilmiştir. Arkadaşlarının olup olmadığı, arkadaşları ile neler yaptığı, kızlar ve erkeklerin arkadaş olup olamayacağı gibi sorular sorulmuştur. Sevgili başlığında ise el ele tutuşan kadın ve erkek resmi gösterilerek, sevgili olmanın anlamı ve arkadaşlıktan farkı konusundaki bilgileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Cinsel istismarı algılamalarına yönelik sarılma ve öpüşme başlığı altında sorular sorulmuştur. Sarılma başlığında giysili kadın ve erkek sarılma resmi gösterilmiştir ve sarılmanın niçin yapıldığı sorulmuştur. Katılımcıların, sarılma eylemi karşısındaki davranışları ve istenmeyen sarılma eylemi karşısında ne yapacakları ile ilgili bilgileri saptanmaya çalışılmıştır. Öpüşme başlığında ise dudak dudağa öpüşen kadın erkek resmi gösterilmiş ve kimlerin öpüştüğü sorulmuştur. Katılımcıların, istenmeyen öpüşme eylemine maruz kalması durumunda ne yapacakları ile ilgili bilgileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Evlilik başlığında, gelin ve damat resmi gösterilmiş ve resimdekilerin ne yaptığı sorulmuştur. Daha sonra evliliğin ne demek olduğu, niçin evlenildiği ve evli olmanın sevgili olmaktan farkının ne olduğu sorularak evlilik süreci hakkındaki bilgileri belirlenmeye çalışılmıştır. Gebelik başlığı altında katılımcılara, hamile kadın resmi gösterilerek hamileliğin ne demek olduğu, nasıl hamile kalındığı, bebeğin anne karnında ne kadar süre kaldığı sorularak hamilelik süreci hakkındaki bilgileri

saptanmaya çalışılmıştır. Doğum ve doğum kontrolü başlığında ise doğum yapan kadın resmi katılımcılara gösterilerek doğum eylemini nasıl tanımladıkları ve doğum kontrol yöntemleri hakkında bilgileri belirlenmeye çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu bölümde, görüşme kılavuzu, görüşme ilkeleri ve verilerin toplanmasına yer verilmiştir.

3.4.1. Görüşme Formu

Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsamını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacının oluşturduğu görüşme formu kullanılmıştır (Ek 2).

Görüşme formunun giriş bölümünde görüşmeci, görüşülen kişiyi aydınlatmak için kişisel bilgilerini ve görüşmenin amacını, araştırma problemi ile ilişkili bir biçimde açıklamıştır. Bu giriş bölümünde amaç, görüşülen kişiyi görüşmeye ısındırmak ve kendini rahat hissetmesini sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu amaçla araştırmacı katılımcılara kendisinin Marmara Üniversitesi özel eğitim bölümünde yüksek lisans öğrencisi olduğunu; bu araştırmada elde edilecek verilerin yüksek lisans tezinin verilerini oluşturacağını belirtmiştir. Ayrıca araştırmanın amacının 11-17 yaş arası katılımcıların cinsel bilgilerinin ne olduğunun incelenmesi olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında görüşme sürecine ilişkin olarak katılımcı ile güvenilir bir ilişki kurulması ve gizliliğin temin edilmesi (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008) ilkesine göre katılımcılara ve ailelerine katılımcıların isimlerinin kesinlikle raporlara yazılmayacağı, kayıtların yalnızca araştırma amacıyla kullanılacağı ve araştırmacıda kalacağı bilgisi verilmiş ve katılımcı ailelerinden ses kaydı için izin istenmiştir.

Giriş bölümünden sonra formda görüşme sorularına yer verilmiştir. Sorulardan da anlaşılacağı gibi her bir başlık altında öncelikle katılımcılara “Resimde gördüklerin

hakkında ne düşünüyorsun?” gibi genel bir soru sorulmuştur. Daha sonra konu başlığı hakkında “Sevgili olma ne demek?” gibi nokta sorulara geçilmiştir.

3.4.2. Görüşme İlkeleri

Görüşme sürecinin daha etkili ve verimli hale getirilmesi için dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler ve süreçler vardır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Görüşme sürecinde, soruların emir verme veya bir zorunluluk ifadesiyle değil sohbet tarzında sorulması, katılımcıları yönlendirme ve şartlandırmadan uzak durulması, katılımcılara karşı teşvik edici ve rahatlama sağlayacak şekilde geri bildirimler verilmesi, yansız ve “empatik” olunması, katılımcı ile güvenilir ve dostça ilişki kurulması, (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2005) ilkelerine uyulmuştur.

Araştırmanın amacı, sürecin nasıl olacağı ve araştırma sonuçlarının nasıl kullanılacağı araştırmacı tarafından görüşme öncesi katılımcıların ailelerine ve görüşme sırasında katılımcılara açıklanmıştır. Görüşmenin başında katılımcılara önce araştırmacı kendini tanıtmış ve katılımcının kendisini tanıtmasını istemiştir. Daha sonra görüşme soruları önceden hazırlanmış şekli ve sırası ile katılımcılara sorulmuştur. Soruların cevaplandırılması sırasında ana başlığın altında sorulan soru içinde, başka sorulara cevap verilmişse cevabı verilen sorunun tekrar sorulmamıştır. Katılımcı soruya tam olarak cevap veremediğinde ise algılama özelliği göz önünde bulundurularak “daha başka?” gibi destekleyici sorularla ya da sorunun değiştirilmeden daha açıklayıcı vurgularla sorulmuştur. Bazı durumlarda ise katılımcıyı yönlendirmeden kendi söylediği cümleler kullanılarak sorular tekrarlanmıştır.

3.4.3. Pilot Görüşme

Araştırmacı, katılımcılarla görüşme yapmadan önce bir pilot görüşme yapmıştır. Araştırma konusunun oldukça hassas bir konu olması, ailelerin cinsel gelişim ve eğitimi farklı algılaması ve katılımcıların uygun ön koşullara sahip olmaması nedeniyle katılımcı kaybını önleme amacıyla yalnızca bir pilot görüşme yapılmıştır (Günlük#16, 20.04.09, sf.16). Pilot görüşmenin amacı, araştırmacının görüşme için soruların soruluş biçimi, soruların sırası, ek sorular sorulup sorulmayacağı ve görüşmenin ne kadar süreceğini belirlemektir.

Pilot görüşme yapılan Ömür 14 yaşında resmi bir ilköğretim kurumu özel eğitim sınıfına devam etmektedir. Ayrıca bir destek eğitim almamaktadır. Ömür ile yapılan görüşme 18 dakika 18 saniye sürmüştür.

Pilot uygulamada görüşme soruları belirlenen sıra ile katılımcıya sorulmuş ve görüşme, dahili hassas mikrofon ile ses kayıt özelliği taşıyan ve 1 GB hafızaya sahip İriver marka MP3 çalar ile kayıt edilmiştir. Yapılan pilot görüşme sonrasında ana başlıklardan “evlilik” başlığı altına 1 soru “evli olmanın sevgili olmaktan yada arkadaş olmaktan farkı ne?” eklenmesine karar verilmiştir.

Ses kayıt cihazı ile kayıt edilen pilot görüşmeler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra dinlenerek yazıya geçirilmiştir. Söylendiği şekliyle yazıya geçirilen ses kayıtları her satıra numara verilip betimsel veri olarak tablolaştırılmıştır.

3.4.4. Görüşmeler

Görüşmeler 20 Nisan 2009 – 11 Haziran 2009 tarihleri arasında üç aylık bir döneme yayılmıştır. Görüşmeler aile görüşmelerinden sonra okul Rehber Öğretmeninin ve Kurum Müdürünün verdiği randevu günlerinde ve iki ailenin uygun olduğu tarihlerde yapılmıştır. Görüşme yapılan gün ve saat ile ilgili bilgiler günlük şeklinde tutularak kayıt edilmiştir.

Görüşmeler katılımcıların devam etmekte olduğu kurumların rehberlik servisi veya bireysel eğitim odalarında yapılmıştır. Ayrıca iki katılımcı ile evde görüşme yapılmıştır. Görüşmelere başlamadan önce katılımcıları tanıma adına kısa bir sohbet yapılmıştır. Katılımcılarla güven ilişkisinin sağlanması adına isimlerinin araştırmada kullanılmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca ses kayıt cihazının ne amaçla kullanılacağı anlatılmıştır.

Görüşme sırasında bir asil, bir yedek ses kayıt cihazı, ses kayıt cihazları için yedek şarj edilmiş pil, görüşme formu,not almak için kurşun kalem ve günlük kayıt defteri bulundurulmuş ve kullanılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedildikten sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Çizelge 2’ de görüşmenin yapıldığı yer, görüşme yapılan tarih ve görüşmelerin ses kayıt cihazına kaydedilme numarası yer aldığı görüşme takvimi verilmiştir.

Çizelge 2
Görüşme Takvimi

Kod İsim	Görüşmenin Yapıldığı Yer	Tarih	Ses Kayıt No
Nurgül	Reh. Serv.	07.05.2009	I
Seda	Reh. Serv.	07.05.2009	II
Esra	Reh. Serv.	11.05.2009	III
Fulya	Reh. Serv	11.05.2009	IV
Kıymet	Ev	14.05.2009	V
Şeyda	Reh. Serv	19.05.2009	VI
Hanım	Reh. Serv	19.05.2009	VII
Kumsal	Ev	20.05.2009	VIII
Figen	Reh. Serv	21.05.2009	IX
Selin	Reh. Serv	21.05.2009	X
Gözde	Bir.Eğ.Od.	01.06.2009	XI
Beste	Bir.Eğ.Od	01.06.2009	XII
Zehra	Bir.Eğ.Od	02.06.2009	XIII
Ekin	Bir.Eğ.Od	02.06.2009	XIV
Çişil	Bir.Eğ.Od	02.06.2009	XV
Hande	Bir.Eğ.Od	02.06.2009	XVI
Kayra	Bir.Eğ.Od	02.06.2009	XVII
İdil	Bir.Eğ.Od	02.06.2009	XVIII
Şimal	Bir.Eğ.Od	02.06.2009	XIX
Sidel	Bir.Eğ.Od	03.06.2009	XX
Birsen	Bir.Eğ.Od	03.06.2009	XXI
Helin	Bir.Eğ.Od	03.06.2009	XXII
Mayıs	Reh.Serv.	08.06.2009	XXIII
Sanem	Reh.Serv.	08.06.2009	XXIV
Doğa	Bir.Eğ.Od	09.06.2009	XXV
Ayperı	Bir.Eğ.Od	09.06.2009	XXVI
Nehir	Bir.Eğ.Od	09.06.2009	XXVII
Saye	Bir.Eğ.Od	10.06.2009	XXVII
Meltem	Bir.Eğ.Od	11.06.2009	XXIX
Pırılı	Bir.Eğ.Od	11.06.2009	XXX

Çizelge 2’de görüşmelerin yapıldığı yer, yapıldığı tarih ve ses kayıt no yer almaktadır. Görüşmelerin 10’u katılımcıların devam etmekte olduğu kurumun rehberlik servisinde; 2’si katılımcıların evinde; 18’i ise katılımcıların devam ettikleri kurumun bireysel eğitim odalarında yapılmıştır.

Görüşmeler araştırmayı kabul eden ailelerden alınan izin belgelerinden sonra, katılımcıların devam ettiği kurumların ve iki ailenin belirlediği tarih ve saatlerde yapılmıştır.

Görüşmeler İstanbul ilinin, Kadıköy, Maltepe, Şişli, Sarıgazi ve Zeytinburnu ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler başlamadan önce ilk açıklama kurumların rehber öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri ya da psikologları tarafından, evde ise anne tarafından yapılmıştır. Özellikle katılımcılar ile güven ilişkisi sağlanması amaçlı bu yönetime başvurulmuştur. Görüşmeler çizelge 2’de görüldüğü üzere 07.05.2009 ile 11.06.2009 tarihleri arasında 30 oturumda yapılmıştır. Görüşmelerin tamamı 576 dakika 8 saniye sürmüştür. Ayrıca yapılan görüşmelerin tamamı; fiziksel çevreden, katılımcıdan ya da araştırmacıdan kaynaklanan herhangi bir sorunla karşılaşılmadan tamamlanmıştır.

3.5. Verilerin Dökümü ve Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerine göre betimsel analiz yapılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005)

3.5.1. Verilerin Dökümünün Alınması

Araştırma süresince ses kayıt cihazı ile kayıt edilen görüşmeler, görüşme yapıldıktan sonra bilgisayara aktarılmıştır. Kayıtların dökümü sırasında duyulan her konuşma duyulduğu şekliyle, hiçbir düzeltme yapılmadan ve görüşmeci-görüşülen sırasıyla yazılmıştır. Yazıya geçirilen kayıtların dökümleri okunarak görüşme sırasında elde edilen veriler satır numaralarına göre betimsel olarak düzenlenmiş ve görüşme kayıt cetveline aktarılmıştır. Görüşme kayıt cetvelinin sol sütununda, görüşme esnasında hangi satırda hangi konudan bahsedildiğini (EK 3) gösteren betimsel indeks bölümü yer almaktadır (EK 4). Sağ sütununda ise görüşmecinin düşünceleri ya da kişisel

notlarının bulunduğu yansıtma indeksi bulunmaktadır (EK 5). Katılımcılar ile yapılan görüşmelerin dökümleri her katılımcı için ayrı bir görüşme kayıt cetveline işlenmiştir. Otuz katılımcının görüşme dökümü ayrı ayrı dosyalanmıştır. Dosyalanan otuz görüşme dökümünün birer kopyası alınarak ayrı bir klasörde dosyalanmıştır. Her bir görüşme dökümüne sayfa numarası verilmiş ve sayfa numaralarının yanına görüşme kod numaraları her sayfaya ayrı ayrı yazılmıştır. Görüşme dökümlerinin tamamı kümülatif olarak toplandığında 595 sayfa olduğu görülmüştür. Araştırma sürecinde 18 Kasım 2008 ile 11.06.2009 tarihleri arasında toplamda kırk iki sayfalık otuz yedi adet günlük tutulmuştur.

Çizelge 3'te katılımcılar ile yapılan görüşme dökümlerinin bilgisayarda kapladığı disk boyutu, her bir katılımcının görüşme dökümlerinin sayfa sayısı ve görüşmelerin süresi yer almaktadır.

Çizelge 3

Görüşme tarihleri, görüşme dökümlerinin dosya boyutu, sayfa sayısı, görüşme süresi

Kod İsim	Tarih	Süre	Dosya Boyutu	Sayfa Sayısı
Nurgül	07.05.2009	28'26''	135 KB	21
Seda	07.05.2009	30'43''	224 KB	24
Esra	11.05.2009	22'03''	182 KB	22
Fulya	11.05.2009	18'08''	152 KB	18
Kıymet	14.05.2009	27'52''	185 KB	19
Şeyda	19.05.2009	20'07''	220 KB	23
Hanım	19.05.2009	20'20''	178 KB	21
Kumsal	20.05.2009	22'27''	193 KB	22
Figen	21.05.2009	22'11''	190 KB	22
Selin	21.05.2009	28'12''	226 KB	24
Gözde	01.06.2009	16'16''	175 KB	19
Beste	01.06.2009	20'00''	200 KB	19
Zehra	02.06.2009	19'18''	185 KB	18
Ekin	02.06.2009	20'29''	210 KB	20
Çișil	02.06.2009	14'55''	177 KB	17
Hande	02.06.2009	14'07''	187 KB	18
Kayra	02.06.2009	14'44''	186 KB	18
İdil	02.06.2009	25'35''	206 KB	20
Şimal	02.06.2009	17'29''	183 KB	19
Sidel	03.06.2009	15'47''	179 KB	17
Birsen	03.06.2009	14'42''	168 KB	17
Helin	03.06.2009	18'28''	197 KB	19
Mayıs	08.06.2009	19'36''	146 KB	18
Sanem	08.06.2009	23'53''	163 KB	22
Doğa	09.06.2009	19'18''	210 KB	20
Ayperı	09.06.2009	16'33''	119 KB	18
Nehir	09.06.2009	14'39''	155 KB	20
Saye	10.06.2009	20'51''	171 KB	20
Meltem	11.06.2009	14'00''	142 KB	20
Pırılı	11.06.2009	17'41''	153 KB	20

Çizelge 3'te araştırma sürecinde elde edilen verilerin dökümleri yer almaktadır. Görüşme dökümlerinin bilgisayar aktarımında dosya boyutlarının 119 KB ile 226 KB arasında yer kapladığı görülmektedir. Dökümlerin sayfa sayısı ise 17 ile 24 sayfa arasında değişiklik göstermektedir. Her bir katılımcı ile yapılan görüşme süreleri 14 dakika ile 30 dakika 43 saniye arasında sürmüştür.

3.5.2. Kodlama Anahtarının Oluşturulması

Görüşmeler yazılı hale getirildikten sonra görüşme dökümleri tek tek okunarak değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucu “Görüşme Kodlama Anahtarı” oluşturulmuştur. Görüşme kodlama anahtarı için her bir soru maddesinin altına, katılımcıların o soruya verdikleri yanıtlar okunmuştur. Verilen yanıtlar öncelikle alt alta bilgisayara aktarılmıştır. Yanıtlarda aynı ifadelere rastlanıldığında o ifadenin yanına çetele ile işaretleme yapılmıştır. Daha sonra birbirine yakın ya da aynı anlamı taşıyan ifadeler birleştirilerek kategoriler oluşturulmuştur.

Kodlama anahtarı oluşturulurken 9 katılımcı göz önünde bulundurulmuştur ve kayıtlar katılımcıların dökümleri arasından yansız atama yoluyla belirlenmiştir. 9 katılımcı kaydının incelenmesinin nedeni; 9 kişinin araştırmaya katılan 30 katılımcının % 30’unu karşılıyor olmasıdır.

Görüşme Kodlama Anahtarı tamamlandıktan sonra, Görüşme Kodlama Anahtarının oluşturulmasında kullanılan görüşmeler ve Görüşme Kodlama Anahtarı alandan bir uzmana verilerek kodlama anahtarlarının verilere göre tekrar gözden geçirilmesi ve gerekli değişikliklerin önerilmesi sağlanmıştır. Bu çalışmada Görüşme Kodlama Anahtarında alandan başka bir uzmanın değerlendirmesi sonucu herhangi bir değişiklik yapılmamıştır (EK 6).

3.5.3. Değerlendiriciler Arası Güvenirliğin Belirlenmesi

Değerlendiriciler arası güvenirliğin belirlenmesi amacıyla, görüşme yapılan 9 adet görüşme formu ve Görüşme Kodlama Anahtarı ikişer adet çoğaltılmıştır. Değerlendirilmek üzere çoğaltılan Görüşme Kodlama Anahtarlarının birer nüshası alandan bir uzmana verilirken diğer nüshaları araştırmacı tarafından doldurulmuştur. Uzman ve araştırmacı birbirlerinden bağımsız olarak kodlama anahtarında belirlenen kodlara göre dökümlerdeki ilgili yerlerin altını çizmiş ve birer kod numarası vererek işaretleme yapmışlardır. Altı çizilen ve kod numaraları ile işaretlenen satırlar araştırmacı ve uzman tarafından her bir görüşme formu için ayrı ayrı

değerlendiriciler arası güvenilirlik belirleme formuna (EK 7) işlenmiştir. Satır numaraları forma işlenirken verilen kod numaraları da karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma yapılırken benzer satırlar çizilmiş ve aynı kod numarası verilmiş ise “Görüş Birliği” olarak kabul edilmiştir. Farklı kod numarası verilmiş ya da araştırmacı ve uzman tarafından tamamen farklı satırlar işaretlenmiş ise araştırmacının yaptığı analiz referans olarak kabul edilmiş ve yalnızca bir “Görüş Ayrılığı” olarak kabul edilmiştir. Görüşme Kodlama Anahtarının değerlendiriciler arası güvenilirlik yüzdesi % 98,16 olarak belirlenmiştir. Araştırmacı ve uzman, ilgili sorunun aynı kategorisini işaretlemişlerse, bu değerlendiriciler arası görüş birliği olarak kabul edilmiştir. Ancak, soruya araştırmacı ile uzman farklı kategori işaretlemişlerse, araştırmacının yaptığı analiz referans olarak kabul edilerek, sadece bir görüş ayrılığı kabul edilmiştir. Yapılan kodlamalar sırasında, araştırmacı ve uzman tarafından soruyla ilgili kategorilerde hiçbir işaretleme yapılmamışsa, yine değerlendiriciler arası görüş birliği olarak kabul edilmiştir. Gerçekleştirilen çalışmanın güvenilirlik hesaplaması, Cooper, Heron, Heward, (1987) belirttiği Uyuşum Yüzdesi Formülü (Agreement Percentage) kullanılarak yapılmıştır:

$$(\text{Görüş birliği} / \text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100$$

Çizelge 4’te görüşme sorularının güvenilirlik yüzdeleri, güvenilirliği en düşük olandan en yüksek olana doğru sıralanmış olarak sunulmaktadır. Değerlendiriciler arası güvenilirliğin % 80 ile % 100 arası değiştiği ve güvenilirlik ortalamasının % 98,16 olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4
Değerlendiriciler Arası Güvenirlik Yüzdeleri

Sorular	Güvenirlik Yüzdeleri %
Soru 43	80
Soru 18	88,88
Soru 16	90
Soru 20	90
Soru 23	90
Soru 24	90
Soru 38	90
Soru 40	90
Soru 10	94,11
Soru 1	100
Soru 2	100
Soru 3	100
Soru 4	100
Soru 5	100
Soru 6	100
Soru 7	100
Soru 8	100
Soru 9	100
Soru 11	100
Soru 12	100
Soru 13	100
Soru 14	100
Soru 15	100
Soru 17	100
Soru 19	100
Soru 21	100
Soru 22	100
Soru 25	100
Soru 26	100
Soru 27	100
Soru 28	100
Soru 29	100
Soru 30	100
Soru 31	100
Soru 32	100
Soru 33	100
Soru 34	100
Soru 35	100
Soru 36	100
Soru 37	100
Soru 39	100
Soru 41	100
Soru 42	100
Soru 44	100
Soru 45	100
Soru 46	100
Soru 47	100
Soru 48	100
Soru 49	100
Soru 50	100
Soru 51	100
Soru 52	100
Soru 53	100
Ortalama	98,16

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılar ile yapılan görüşmelerin bulgularına yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları, katılımcılara araştırmanın konusu ile ilgili resimler gösterilip sorularla desteklenmesi ile elde edilmiştir.

Bulgular, araştırma sırasında katılımcılara sorulan görüşme sorularının sırasından farklı sunulmuştur. Cinsel istismar ile ilgili bulgular sonra verilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcılar kendilerine sorulan bazı sorular ile ilgili olarak birden fazla konuyu dile getirmişlerdir. Böyle durumlarda o sorunun altında aynı kişi için birden fazla işaretleme yapılmıştır. Bu nedenle bazı soruların frekansları katılımcı sayısından fazla görünmektedir.

Katılımcıların cevaplarından yapılan alıntılar ses kayıtlarından yazıya geçirilen bire-bir alıntılardır. Tırnak içinde, italik olarak belirtilen alıntılar görüşme dokümanının hangi satırında olduğu parantez içinde belirtilmiştir. Alıntılar görüşmenin yalnızca konu ile ilgili bölümlerinden yapılmıştır.

Yapılan görüşmelerde katılımcıların temel cinsel bilgileri; cinsiyet bilgisi, beden bölümleri ve fonksiyonları, adet, arkadaşlık, sevgili, evlilik, hamilelik, doğum ve doğum kontrolü başlıkları altında incelenmiştir. Cinsel istismarı nasıl algıladıkları ise sarılma ve öpüşme başlıkları altında incelenmiştir.

4.1. Cinsiyet Bilgisi

Katılımcılara iki kadın ve iki erkek resim gösterilmiş ve aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

4.1.1. Kadın ve Erkek Cinsiyetini Ayırt Etme

Katılımcılara üzerinde kadın olan resim hangisi ve başka hangisi kadın diye sorulduğunda 30 katılımcının tamamı kadın resmini göstermiş ve kadın olduğunu belirtmiştir.

Katılımcılara üzerinde erkek olan resim hangisi ve başka hangisi erkek diye sorulduğunda 30 katılımcının tamamı erkek resmini göstermiş ve erkek olduğunu belirtmiştir.

4.1.2. Kadın ve Erkek Arasındaki Farklar

Katılımcılara üzerinde kadın ve erkek olan 4 ayrı resim gösterilmiş ve hangisi kadın ve hangisi erkek sorularından sonra “kadın ve erkek arasında ki fark ne?” diye sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1
Kadın ve Erkek Arasındaki Farklar

Yanıtlar	f
Sosyal roller ile ilgili farkların olması	9
Cinsiyet farkı	4
Kızların güzel, erkekler çirkin olması	2
Kızların iyi, erkeklerin sinirli olması	1
Kılık kıyafet farkının olması	8
Yanıt vermeyenler	2
Bilmiyorum	10
Görüşler toplamı	36

Tablo 1’de kadınlar ve erkekler arasındaki farklar sıralanmıştır. Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcılardan 9’u sosyal rollere bağlı farkları sıralamış; 4’ü cinsiyet farkı; 2’si kızların güzel, erkeklerin çirkin olduğunu; 1’i kızların iyi,

erkeklerin sinirli olduğunu; 8'i kılık kıyafet farkının olduğunu belirtmiş; 2'si yanıt vermemiş ve 10'u kadın erkek arasındaki farkı bilmiyorum diye ifade etmiştir.

Katılımcılar kadın ve erkek arasındaki farkları şu şekilde dile getirmişlerdir: Ekin, *“Çok fark var. Erkeklerin giyimi başka kızların giyimi başka, Sonra kızların takıları var, makyajları var, erkeklerin yok. Kızlar erkek kuaförüne gitmez”*(Grş. 14, st. 41-54). Kayra, *“Ee, kadın, Bir de erkek arasında ne fark var? Kadın daha güzel giyiniyor. Daha güzel her şeyi çok çok iyi yapıyor, yani diyelim elbiselerini falan. Sonra işe gidiyor. Erkek de işe gidiyor. Ama erkek kadın gibi değil. O ev işlerini yapamıyor ”*(Grş. 17, st.35-52). Şimal, *“Kızlar çok güzel olurlar. Erkekler..ım biraz . Sinirli. Bu kadar.”*(Grş. 19, st. 34-39). Kumsal, *“Bu erkek olur bir de kadın olur. 4 tane. Bir tanede kız var. Hı hı. O kadarını bilmem.”* (Grş. 8, st.37-46). Beste, *“İm. Kızın saçını yaparlar. Kızlar etek giyerler. Erkekler pantolon giyerler. Saçını keserler. O kadar “* (Grş. 11, st.50-57). Selin, *“Kızlar iyi, Kızlar iyi. Çık. Erkekler hep beni dövüyor”* (Grş. 10, st.45-51).

4.2. Beden Bölümleri ve Görevleri

Katılımcılara bir kız, bir erkek bebek resmi aracılığıyla ön ve arka cinsel organlar gösterilerek aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

4.2.1.Kadın Cinsel Organını İsimlendirme ve İşlevi

Katılımcılara üzerinde çıplak kız bebek resmi gösterilip “bu bebekte gördüğün beden bölümlerini say” sorusundan sonra sorulan ve kadın cinsel organını el ile göstererek “peki bu ne?” diye sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 2
Kadın Cinsel Organını İsimlendirme

Yanıtlar	f
Erkek cinsel organı olarak isimlendirme (pipi, çük, sik)	8
Kadın cinsel organı olarak isimlendirme (am)	3
Arka genital organı olarak isimlendirme (göt, popo)	2
Utandığı için söyleyemeyeceğini belirtme	5
Özel bölge	1
Bilmiyorum	4
Farklı isimler kullanma (kil, çit, delik, kuş, egi, kelebek, çiş ettiği)	8
Görüşler toplamı	31

Tablo 2’de kadın cinsel organını nasıl isimlendirdikleri sıralanmıştır. Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcılardan 8’i kadın cinsel organına, erkek cinsel organı isimleri ile; 3’ü kadın cinsel organı isimleri ile; 2’si arka genital organın adı ile; 5’i utandığı için adını söyleyemediğini; 1’i kadın cinsel organına özel bölge; 4’ü bilmiyorum; geriye kalan 8 ‘i ise farklı isimler ile ifade etmişlerdir.

Katılımcılar kadın cinsel organını isimlendirmeyi şu şekilde dile getirmişlerdir. Seda “*Bu ne bilmiyorum. Bilmiyorum*” (Grş. 2, st.75-77). Ekin “*Iyy! Söylemek istemiyorum onu! A... M...*” (Grş. 14, st.73-81). Meltem “*Bu da yani söylemeyeyim. E.. Söyleyemeyeceğim. Kuş*” (Grş. 29, st.73-82). Gözde “*poposu*” (Grş. 12, st. 54). Zehra “*pipisi*” (Grş. 13, st. 60). Hanım, “*ki*” (Grş. 9, st.83). Fulya “*siki*” (Grş. 4, st.72). Hande, “*E..Gı. E, Gı. Evet. Komik isim konuyor. Egi*” (Grş. 16, st.68-79). İdil, “*O onun çükü olabilir. Bu Onun adını söylerim ama , ım. Çükle*” (Grş. 18, st.69-79). Helin, “*Kelebek mi? Hı hı. Başka bilmiyorum*” (Grş. 22, st. 50-54). Mayıs, “*Cit, Delik*” (Grş. 23, st.32, st.37). Sanem, “*Çiş ettiği*” (Grş. 24, st.77). Doğa, “*Bilemiyorum öğretmenim. Utandım, bilmiyorum öğretmenim*” (Grş. 25, st. 70-76). Saye, “*ı özel. Evet, ama genelde özel bölge diyorlar*” (Grş. 28, st. 104-106).

Kadın cinsel organının işlevi

Katılımcılara üzerinde çıplak kız bebek resmi gösterilip cinsel organını el ile göstererek bu ne sorusundan sonra “peki ne işe yarar” diye sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3
Kadın Cinsel Organının İşlevi

Yanıtlar	f
Çişimizi yaparız	25
Tuvalete gitmek için	3
Diğer (altını bezler, pudralar)	2
Görüşler toplamı	36

Tablo 3’de kadın cinsel organının ne işe yaradığı sıralanmıştır. Tablo 3’de görüldüğü üzere kadın cinsel organının işlevini, katılımcılardan 25’i çişimizi yaparız; 3’ü tuvalete gideriz; 2’si ise farklı şekilde yanıt vermiştir.

Katılımcılar, kadın cinsel organının işlevini şu şekilde dile getirmişlerdir. Fulya” *Çiş yapmaya gerekir*” (Grş. 4, st.76). Figen “*Tuvaletimizi yaparız. Çişimizi yaparız. Ben bunları söylerim ama utandığım için söyleyemiyorum*” (Grş. 5, st.93-101). Kayra “*Tuvalet. Hı hı. Ama biz tuvalet lafını öğrendik*” (Grş. 17, st.77-81). Saye “*E.. Ee şey orası ee dışkılarımızı attığımız şey. Ee oradan dışkılarımızı atarız. Ee. Ee çişimizi*” (Grş. 28, st. 133-139). Seda, “*....Kollara. Bu mu? Bacakları. Ne yapar*” (Grş. 2, st.80-89). Esra, “*Oynarız. Severiz. Temizliyoruz. Siliyoruz. Bezliyoruz. Yıkırım*” (107-120). Kumsal, “*Tuvalete gitmek için. Adını unuttum*” (Grş. 8, st.80-83).

4.2.2. Erkek Cinsel Organını İsimlendirme ve İşlevi

Katılımcılara üzerinde çıplak erkek bebek resmi gösterilip erkek cinsel organını el ile göstererek “peki bu ne?” diye sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4
Erkek Cinsel Organını İsimlendirme

Yanıtlar	f
Taşak	2
Sik	4
Pipi	13
Çük	1
Bilmiyorum	2
Söylemek istemiyorum	5
Diğer (pip, kil,çiş ettiği yer)	3
Görüşler toplamı	30

Tablo 4’de katılımcıların erkek cinsel organa verdikleri isimler sıralanmıştır. Tablo 4’de görüldüğü üzere erkek cinsel organına verilen isimleri, katılımcılardan 2’si taşak; 4’ü sik; 13’ ü pipi; 1’i çük; 2’si bilmiyorum; 5’i söylemek istemiyorum; 3’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, erkek cinsel organı için kullandıkları isimleri şu şekilde dile getirmişlerdir. Figen “*Pipi*” (Grş. 5, st. 133). Hanım “*Kil*”(Grş. 9, st.112). Kumsal “*Unuttum onu ben*” (Grş. 8, st.112). Şeyda “*Pip*” (Grş. 6, st.89). İdil “*Bu onun çükü olabilir. Onun adını söylerim ama. Çük*” (Grş. 18, st.79-69). Şimal “*Bacağı. Bilmem. Ya öğretmenim söyleyemem*” (Grş. 19, st.95-99). Sanem “*Çiş eder*”(Grş. 24, st. 119). Nurgül “*Taşak. Benim babam vardı ya onun gibi*” (Grş. 1, st.128-130). Fulya” *Sik*” (Grş. 4, st.101). Saye “*Bu ee şey bu, p..i..p...i* (Grş. 28, st.185).

Erkek Cinsel Organın İşlevi

Katılımcılara üzerinde çıplak erkek bebek resmi gösterilip cinsel organını el ile göstererek bu ne sorusundan sonra “peki ne işe yarar” diye sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 5
Erkek Cinsel Organının İşlevi

Yanıtlar	f
Çiş yapmaya	29
Bilmiyorum	1
Görüşler toplamı	30

Tablo 5’de katılımcıların erkek cinsel organı için belirttikleri işlevler sıralanmıştır. Tablo 5’de görüldüğü üzere erkek cinsel organının işlevlerini, katılımcılardan 29’ u çiş yapma; 1’i ise bilmiyorum diye ifade etmiştir.

Katılımcılar, erkek cinsel organının işlevini şu şekilde dile getirmişlerdir. Seda “*Bilmiyorum*” (Grş. 2, st.137). Ekin “*Tuvaletimizi yapıyoruz. Im çiş*” (Grş. 14, st.89-94). Mayıs “*Çiş yapar*” (Grş. 23, st.53). Nehir “*İşemeye*” (Grş. 27, st.102). Saye “*Onla erkekler, ee dışkısını yapar. Ee çişini*” (Grş. 28, st.187-189). Meltem “*Eeee. Beze işer. Sünnet olur*” (Grş. 29, st.122-124). Pırılı “*Pipi uu çiş yapar*” (Grş. 30, st.58). Ekin “*Tuvaletini. Çiş*” (Grş. 14, st.119-121). Beste “*Hı hı biliyorum. Ee çiş yapar*” (Grş. 11, st.139-141).

4.2.3. Arka Genital Organın İsimlendirilmesi ve İşlevi

Katılımcılara üzerinde çıplak bebek resmi gösterilip arka genital organını el ile göstererek “peki bu ne?” diye sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 6
Arka Genital Organın İsimlendirilmesi

Yanıtlar	f
Popo	16
Göt	8
Organ	1
Unuttum	3
Bilmiyorum	2
Görüşler toplamı	100

Tablo 6’da katılımcıların, arka genital organ için kullandıkları terimler sıralanmıştır. Tablo 6’da görüldüğü üzere arka genital organının isimlerini, katılımcılardan 16’ sı popo; 8’i göt; 1’i organ; 3’ü unuttum; 2’si ise bilmiyorum diye ifade etmiştir.

Katılımcılar, arka genital organı için kullandıkları isimleri şu şekilde dile getirmişlerdir. Seda “*Bilmiyorum*”(Grş. 2, st. 144). Beste “*Göt*” (Grş. 11, st.151). Nurgül “*Popo*” (Grş. 1, st.140). Mayıs “*Unuttum*“ (Grş. 23, st.61). Nehir “*Göt*“ (Grş. 27, st.107). Hanım “*Organ*” (Grş. 9, st.122). Kumsal “*Hatırlamadım. Onun adını da unuttum*“ (Grş. 8, st.136-138).

Arka Genital Organının İşlevi

Katılımcılara üzerinde çıplak bebek resmi gösterilip arka genital organını el ile göstererek bu ne sorusundan sonra “peki ne işe yarar” diye sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 7
Arka Genital Organın İşlevi

Yanıtlar	f
Kaka yapmaya	19
Çişimizi yapmaya	5
Unuttum	1
Silmeye yarar	2
Diğer (İğne yapılır, oturur, pudra sürmeye yarar)	3
Görüşler toplamı	30

Tablo 7’de katılımcıların, arka genital organı için belirttikleri işlevler sıralanmıştır. Tablo 7’da görüldüğü üzere arka genital organının işlevlerini, katılımcılardan 19’i kaka yapma; 5’i ise çiş yapma; 1’i unuttum; 2’si silmeye yarar; 3’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, arka genital organının işlevini şu şekilde dile getirmişlerdir. Sidel “*Kaka yapmaya*” (Grş. 21, st.78). Beste” *Çiş yapmamızı, unuttum*” (Grş. 11, st. 158-162). Şeyda“*İğne cıs iğne. İğne yapar. İğne yapılıyor*” (Grş. 6, st.96-106). Hande “*Silmeye yarar. Bir de pudra sürmeye. Her şeye*” (Grş. 16, st.131-135). Mayıs “*Kaka yaparız*“ (Grş. 23, st.65). Saye “*Oradan da dışkısını atarlar. Kakasını*“ (Grş. 28, st.93-195). Pırılı “*Yıkanır. Kakasını*“ (Grş. 30, st.98-101). Ayperi “*Kakamızı yapmamıza yarar*“ (Grş. 26, st. 94).

4.3. Âdet

Katılımcılara bir kadın ve ped paketinin olduğu resim gösterilip aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

4.3.1. Ped Paketini İsimlendirme

Katılımcıların üzerinde yatan bir kadın resmi ve ped paketi bulunan resim gösterilerek “bu resimde ne görüyorsun?” sorusuna ve eğer soruda ped paketini söylemez ise araştırmacının direk el ile işaret ederek “peki bu ne?” sorusuna vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 8
Ped Paketinin İsimlendirilmesi

Yanıtlar	f
Marka ismi ile belirten	21
Ped	4
Bez	2
Bilmiyor	1
Diğer (ıslak mendil, adet için kullanılır)	2
Görüşler toplamı	30

Tablo 8’de katılımcıların, ped paketinin ne olduğu sorulduğunda paket için kullandıkları isimler sıralanmıştır. Tablo 8’de görüldüğü üzere ped paketine verilen isimleri, katılımcılardan 21’i marka ismiyle; 4’ü ped olarak; 2’si bez olarak; 1’i bilmiyorum olarak; 2’si ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, ped paketi için kullandıkları terimleri şu şekilde dile getirmişlerdir. Nurgül “*Orkid*” (Grş. 1, st.160). Hanım “*Islak mendil*” (Grş. 9, st.144). Kumsal “*Ped değil miydi? Ped.*” (Grş. 8, st.176-178). Mayıs “*Yatak görüyorum. Uyanmak. Bez*” (Grş. 23, st.73-79). Fulya “*Adetler için*” (Grş. 4, st.136). Nehir “*Yatıyor. Orkid*” (Grş. 27, st.115-117). Saye “*Bu resimde orkid görüyorum bir de kadının yattığını görüyorum*” (Grş. 28, st.201-202). Ekin “*Kız. Böyle kucaklıyor bir şey kucaklıyor. Şey, hah orkid*” (Grş. 14, st.133-137). Ayperi “*Kız yatakta yatıyor. Orkid*” (Grş. 26, st.98-101). Seda “*Bilmiyorum*” (Grş. 2, st. 176). Kıymet “*Molpet*” (Grş. 7, st. 180).

4.3.2. Pedin Kullanılma Nedenleri

Katılımcıların üzerinde yatan bir kadın resmi ve ped paketi bulunan resim gösterilerek paketin ne olduğuna yönelik sorudan sonra niçin kullanıldığı sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 9
Pedin Niçin Kullanıldığını İfade Etme

Yanıtlar	f
Âdet, ayhali, regli, aybaşı, hastalanınca kullanılır	24
Külodun üstüne koymak için	3
Kan olduğunda 17	
Bilmiyor	2
Diğer (annem koyuyor)	1
Görüşler toplamı	47

Tablo 9’da katılımcıların, ped paketinin ne olduğunda kullanıldığı ya da niçin kullanıldığı sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 9’da görüldüğü üzere ped paketinin niçin kullanıldığını, katılımcılardan 24’ü âdet vb. kavramlar için olduğunu; 3’ü külodun altına koymak için; 17’si kan olduğunda; 2’si bilmiyorum olarak; 1’i ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, ped paketinin niçin kullanıldığını şu şekilde dile getirmişlerdir. Sidel “*Adet olduğumuz zaman*” (Grş. 21, st.88). Seda “*Anneler kullanır ondan. Annem koyuyor orkid*” (Grş. 2, st.185-187). Ekin “*16 , 17 yaşlarında kızda ergenlik olur. Kan olduğu zaman Orkid. Hah adet*” (Grş. 14, st.139-147). Birsen “*Kanı gelince orkid koyarız*” (Grş. 20, st.121). Doğa “*Hasta olduğum için*” (Grş. 25, st.156). Ayperi “*Kan olduğunda takarsın*” (Grş. 26, st. 106). Helin “*Ee orkid kullanır, kızlar hastalanınca kullanır*” (Grş. 22, st.117). Sidel “*Adet olduğumuz zaman. Kan*

oluyor ” (Grş. 21, st.88, st.104). İdil “İ mesela hasta olduysa eğer, u bu hastalığın adı adetse eğer” (Grş. 18, st.123-124). Saye “Ee orkid, adet olunca ee bulaşmasın geçmesin diye kullanılır” (Grş. 28, st.204-205).

4.3.3. Pedi Kullanma Zamanları

Katılımcılara ped kullanıp kullanmadıkları ve ne zaman ped kullandıkları sorulmuş ve tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

Ped Kullanıp Kullanmadıkları

Katılımcılara “sen kullanıyor musun?” diye sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir.

Tablo 10
Ped Kullanıp Kullanmadıkları

Yanıtlar	f
Kullanıyorum	25
Kullanmıyorum	3
Bez kullanıyorum	2
Görüşler toplamı	30

Tablo 10’da katılımcılara ped kullanıp kullanmadıkları sorulduğunda verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 10’da görüldüğü üzere ped kullanıp kullanmadıklarına verdikleri cevapları, katılımcıların 25’i kullanıyorum; 3’ü kullanmıyorum; 2’si bez kullanıyorum olarak ifade etmiştir.

Katılımcılar, ped paketi kullanıp kullanmadıklarını şu şekilde dile getirmişlerdir. Gözde “*hı hı*” (Grş. 12, st.149). Hanım “*Evet. Bez kullanıyorum*” (Grş. 9, st.169). idil “*O zamanda ped kullanmamız gerekiyor. Bazen. Benimde başıma geldi böyle bir şey , birkaç hafta bayağ bir kullandım*” (Grş. 18, st.128-133). Doğa “*Takıyorum*” (Grş. 25,

st.164). Ayperi “*Kullanmıyorum..Bazen kullanıyorum*” (Grş. 26, st.109-111). Nehir “*Arada bir*” (Grş. 27, st. 121). Helin “*Hasta olduğum zamanlar kullanıyorum*” (Grş. 22, st.121-122). Sidel “*Kullanıyorum*” (Grş. 21, st.90).

Ne Zaman Ped Kullandıkları

Katılımcılara âdet döngüsünün ne kadar sürede bir olduğunu bilip bilmediklerini öğrenmek için pedi “ne zaman kullanıyorsun” sorusu sorulduğunda vermiş oldukları yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiştir

Tablo 11
Ne Zaman Ped Kullandıkları

Yanıtlar	f
Her ay	2
Bir kere oldum	1
İki haftada bir	1
Belli olmuyor olduğu zaman	1
Bilmiyorum	23
Diğer (bazen)	2
Görüşler toplamı	30

Tablo 11’de katılımcılara, pedi ne zaman kullandıkları sorulduğunda verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 11’de görüldüğü üzere ne zaman ped kullandıklarını, katılımcılardan 2’si her ay; 1’i bir kere kullandım bir daha kullanmadım; 1’i iki haftada bir; 1’i belli olmuyor olduğu zaman; 23’ü bilmiyorum olarak; 2’si ise bu kategorilerin dışında olduğunu belirtmiştir.

Katılımcılar, ne zaman ped kullandıklarını şu şekilde dile getirmişlerdir. Çişil “*Ayda bir*” (Grş. 15, st.140). Pırılı “*Temmuz zamanı*” (Grş. 30, st.128). Meltem “*2 gün sonra*” (Grş. 29, st.144). İdil” *Yani şey ben onu iki haftada bir kullanıyorum yani*” (Grş. 18, st.135, st.136). Kıymet “*Akşam*” (Grş. 7, st.196). Doğa “*Bilmiyorum*” (Grş. 25, st.174). Sanem “*Dört günde bir*” (Grş. 24, st.164). Ayperi “*Aybaşı olunca*” (Grş.

26, st.114). Helin “*Hasta olduğum zamanlar kullanıyorum. İşte bunları bilmiyorum*“ (Grş. 22, st.121-124). Nehir ” *Belli olmuyor olduğu zaman* “ (Grş. 27, st.123). Ekin “*Her ay oluyorum*” (Grş. 14, st.127).

4.4. Arkadaşlık

Katılımcılara 2 erkek 2 kızın birbirleri ile sarılıp fotoğraf çektiydikleri bir resim gösterilip aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolarındaki yanıtlar alınmıştır.

4.4.1. Arkadaşlık Terimini Kullanma

Katılımcılara bu resimde ne görüyorsun sorusuyla birlikte sorulan “sence bunlar ne?” sorusu sorulduğunda 30 katılımcının tamamı arkadaş olduğunu belirtmiştir.

Katılımcılar arkadaşlık terimini şu şekilde dile getirmişlerdir. İdil “*Bu kolunu uzatıyor böyle , eee buda kolunu tutuyor. Bunun adı normalde Deniz, Bunun adı Ashi. Arkadaş diyoruz*” (Grş. 18, st.141-150). Ekin “*Aaa kavak yelleri. Hı hı. Finale gittiler. Kucaklıyorlar. Hah arkadaş*” (Grş. 14, st.162-174). Figen, “*Kavak yellerindeki oyuncular. Im. Böyle resim çekilmişler. Arkadaşlar*“ (Grş. 5, st.188-195).

4.4.2. Arkadaşları İle Yaptıkları Etkinlikler

Katılımcılara Arkadaşlarının olup olmadığı ve arkadaşları ile yaptıkları etkinlikler sorulduğunda tablolarındaki yanıtlar alınmıştır.

Arkadaşları Var mı?

Katılımcılara “senin arkadaşların var mı?” sorusu sorulduğunda 30 katılımcının tamamı var olarak ifade etmiştir.

Arkadaşları İle Yaptıkları Etkinlikler

Katılımcılara “Sen arkadaşlarınla birlikte neler yaparsın?” sorusu sorulduğunda verdiği yanıtlar ve frekans dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 12
Arkadaşları İle Yaptığı Etkinlikler

Yanıtlar	f
Oyun oynama	20
Akademik faaliyetler	8
Gezme, eğlenme	21
Sohbet etme	5
Boyama yapma	5
Diğer (film izleriz, bulmaca çözeriz, müzik dinleriz)	3
Görüşler toplamı	62

Tablo 12’de da katılımcılara arkadaşlarıyla birlikte yaptıkları etkinlikler sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 12’de görüldüğü üzere arkadaşlarıyla birlikte yaptıkları etkinlikleri, katılımcılardan 20’si oyun oynama; 8’si akademik faaliyetler; 21’i gezme, eğlenme; 5’i sohbet etme; 5’i boyama yapma; 3’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, arkadaşlarıyla yaptıkları etkinlikleri şu şekilde dile getirmişlerdir. Nurgül “*Oynarız, ders yaparız. Evi toparlarız. Bulaşık yıkarız. Evi temizleriz*” (Grş. 1, st.212-218). İdil” *Gezeriz. Mesela sabahları bahçeye çıkabiliriz, onlarla konuşabiliriz, sohbet edebiliriz*” (Grş. 18, st.155-158). Nehir “*Top oynarız. Saklambaç, yerden yüksek. Yakar top. Bir de yakalambaç oynuyoruz*” (Grş. 27, st.158-166). Birsen” *Oyun oynarım. Gezerim*” (Grş. 20, st.148-150). Figen “*Arkadaşım, ben şu anda burada şey yapıyorum. Arkadaşlarımla annem evde izin vermiyor ki. Yani tek izin vermiyor. Sadece, şey burda var. Kadriye diye bir arkadaşım var. İrem var ama onlar gelmiyorlar, ben de onlara gidemiyorum. Ben onlara gelsenize diyorum, bir işleri olduğu için gelmiyorlar. Hı hı. öyle değil de,*

yani annem izin vermiyor. Burada ki arkadaşlarımla, um dışarı çıkarım, dışarıda gezeriz, sınıfta konuşuruz” (Grş. 5, st.200-217)

4.4.3. Kadın ve Erkek Arkadaşlığı

Katılımcılara senin erkek arkadaşın var mı ve kadın ile erkek arkadaş olabilir mi soruları sorulmuştur ve tablolarındaki yanıtlar alınmıştır.

Erkek Arkadaşları var mı?

Katılımcılara “senin erkek arkadaşların var mı?” sorusu sorulduğunda 30 katılımcının 18’i var, 12’si yok diye cevap vermişlerdir.

Katılımcılar erkek arkadaşları olup olmadığını şu şekilde dile getirmişlerdir. İdil “*Normal erkek arkadaşım vardı ama onların ailesi sorun oldu. Çünkü onun ailesi istemedi, hoş karşılamadılar*” (Grş. 18, st.162-165). Beste “*Yok*” (Grş. 11 st.225). Esra “*Çık*” (Grş. 3, st.226). Pırlı “*Var*” (Grş. 30, st.165).

Kadın ve erkek arkadaşlığı

Katılımcılara “sence kızlarla erkekler arkadaş olabilir mi?” sorusu sorulduğunda 30 katılımcının 24’ü olur, 6’sı olmaz diye cevap vermişlerdir.

Katılımcılar, kızlar ve erkekler arkadaş oluru şu şekilde dile getirmişlerdir. İdil “*Kızlarla erkekler normal arkadaş olarak seviyorlarsa olabilirler*” (Grş. 18, st.169-170). Ekin “*Olabilir. Ama güzel anlaşmak lazım*” (Grş. 14, st.193-195).

Katılımcılara “sence kızlarla erkekler arkadaş olabilir mi?” sorusu sorulduğunda olmaz diyen 6 kişiye “neden olamaz” diye sorulduğunda tablodaki yanıtları vermişlerdir.

Tablo 13
Kadın ve Erkeğin Arkadaş Olamama Nedenleri

Yanıtlar	f
Ayıp	1
Bilmiyorum	1
Unuttum	1
Kızlarla erkekler oynamaz	1
İşte	2
Görüşler toplamı	6

Tablo 13’de katılımcıların erkekler ve kızlar arkadaş olamaz yanıtına karşı neden olamaz sorusu sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 13’de görüldüğü üzere erkekler ve kızlar arkadaş olamamasının nedenlerini, katılımcılardan 1’i ayıp; 1’i bilmiyorum; 1’i unuttum; 1’i kızlarla erkekler oynamaz; 2’si ise işte diyerek belirtmişlerdir.

Katılımcılar, erkeklerle kızların arkadaş olamama nedenlerini şu şekilde dile getirmişlerdir. Fulya “ *Çünkü erkeklerle kızlar oynamaz*” (Grş. 4, st. 172). Doğa “*İşte*” (Grş. 25, st.222). Kıymet “*İşte, o kadar*” (Grş. 7, st.229-232). Mayıs “*Unuttum*” (Grş. 23, st.160). Esra “*Ayıptır*” (Grş. 3, st.231).

4.5. Sevgili Kavramı

Katılımcılara bir kadın ve erkeğin el ele tutuşup yürüdüğü bir resim gösterilmiş ve aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

4.5.1. Sevgili Olmanın Anlamı

Katılımcılara sence resimdekilere ne ve sevgili olmanın anlamı ne diye sorulduğunda tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

Sevgili Olma

Katılımcılara “resimdekiler hakkında ne düşünüyorsun?” sorusu ile birlikte sorulan “sence bu resimdekilere ne deriz?” sorusuna 30 katılımcının 29’u sevgili deriz, 1’i ise diyemeyiz demiştir.

Sevgili Olmanın Anlamı

Katılımcılara “sence sevgili olma ne demek?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 14
Sevgili Olmanın Anlamı

Yanıtlar	f
Aşık olmak	14
El ele tutuşmak	4
Birbirini sevmek	4
Arkadaşlık demek	3
Öpüşmek demek	2
Güzel demek	5
Evlenmek demek	3
Utandığı için cevap vermeyenler	2
Bilmiyorum	4
Diğer (Aşk yok, kadın, erkek demek)	3
Görüşler toplamı	44

Tablo 14’de katılımcılara sevgili olmak ne demek diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 14’de görüldüğü üzere sevgili olmanın tanımını katılımcılardan 14’ü aşık olmak; 4’ü el ele tutuşmak; 4’ü birbirini sevmek; 3’ü arkadaşlık demek; 2’si öpüşmek demek; 5’i güzel demek; 3’ü evlenmek demek; 2’si utandığı için cevap vermeyenler; 4’ü bilmiyorum; 3’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevgili olmanın tanımını şu şekilde dile getirmişlerdir. Nurgül “*Yani aşık olmak demek. Sevgili gibi. El ele tutuşuyorlar ya onlar sevgili oluyorlar*” (Grş. 1, st.253-257). Beste “*Âşık olursun birbirine. Onu seversin. Onun elini tutarsın*” (Grş. 11, st.242-246). İdil “*Sevgili, eğer sen onu çok seviyorsan, ya da ne bileyim ona çok âşıkсан falan, onunla beraber çıkıyorsan ya da gezmelere gidiyorsan, beraber geziyorsan ona sevgili denir*” (Grş. 18, st. 182-185). Kıymet “*âşk*” (Grş. 7, st.247). Ayperi “*Sevgili olunca evlenmeliyiz. Arkadaş olunca evlenmeliyiz. Ayrıca gezmeliyiz. El ele tutuşmak. Yok*” (Grş. 26, st.175-185). Doğa “*Murat geldi yine buraya. Bize murat geldi. Tanıştık. Elime bir iğne yaptılar. Evet elime bir iğne yaptılar. Şükran teyzemin oğlu çok yakışıklı. Güzel. Yok*” (Grş. 25, st.245-258). Esra “*Bilmiyorum ki ben*” (Grş. 3, st.258). Helin “*Sevgili olmak, güzel bir şey. Başka....., O kadar geliyor*” (Grş. 22, st.194-198). Sidel “*Sevgili, aşık olmak. Sevgili, ilk önce birbirini tanımalıdır, Sonra aileleri tanımalı, Durumları, işleri falan iyi olmalı onların. Bir de dövme, küfür olmamalı erkekler de. İçki içmek hiç olmamalı. Bir de sigara da hiç içmemeli*” (Grş. 21, st.135-153).

4.5.2. Sevgili Olma ile Arkadaş Olma Arasındaki Fark

Katılımcılara senin sevgilin var mı ve sevgili olma ile arkadaş olma arasındaki fark sorulduğunda tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

Sevgilisinin olup olmadığı

Katılımcılara “senin sevgili var mı?” sorusu sorulduğunda 30 katılımcının 9’u var, 21’i yok diye belirtmişlerdir.

Katılımcılar sevgilinin var olup olmadığını şu şekilde dile getirmişlerdir. İdil “*Şimdi bahçede oturuyorduk. Var ama öyle sadece dolaşıyoruz yani, öyle oturmak istediğimizde oturuyoruz*” (Grş. 18, st.187-190). Helin” *Ama sevgilim var*“ (Grş. 22, st.178). Prıltı “*Yok*“ (Grş. 30, st.193). Sidel “*Var*” (Grş. 21, st.170).

Sevgili Olma İle Arkadaş Olma Arasındaki Fark

Katılımcılara “sevgili olmanın arkadaş olmaktan farkı ne?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 15
Sevgili Olma İle Arkadaş Olma Arasındaki Fark

Yanıtlar	f
Sevgili onunla çıkmak demek	1
Sevgiliye her şey anlatılmaz, arkadaşlara sırlar anlatılır	4
Sevgili ile gezersin, arkadaşla gezilmez	1
Sevgili olunca el ele tutuşulur	3
Arada fark olmaz	4
Bilmiyorum	12
Sevgili çok sevmek, arkadaş az sevmek demek	2
Sevgili başka, arkadaş başka	2
Diğer (göz göze gelmek,sevmek, evlilik)	3
Görüşler toplamı	32

Tablo 15’de katılımcılara sevgili olmanın arkadaş olmaktan farkı sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 15’de görüldüğü üzere sevgili olmanın arkadaş olmaktan farkını katılımcılardan 1’i sevgili onunla çıkmak demek; 4’ü sevgiliye her şey anlatılmaz, arkadaşlara sırlar anlatılır olarak; 1’i sevgili ile gezersin, arkadaş ile gezilmez; 3’ü sevgili olunca el ele tutuşulur; 4’ü arada fark olmaz; 12’si bilmiyorum; 2’si sevgili çok sevmek, arkadaş az sevmek demek; 2’si sevgili başka arkadaş başka; 3’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevgili olmanın arkadaş olmaktan farkını şu şekilde dile getirmişlerdir. Şeyda “..... Arkadaşın bilmiyorum ki” (Grş. 6, st. 250). Ekin “Çok fark var. Mesela, arkadaşınla arkadaş olarak kalırsın, Sevgili olarak sevgilinle olursun.....Sevgiline her şeyi anlatamazsın. Erkeklere anlatamazsın ama kız

arkadaşlarına anlatabilirsin. Başka, sevgiliyle her yere gidebilirsin ama arkadaşlarınla gidemezsin“ (Grş. 14, st.220-233). İdil “Arkadaş, arkadaşı yani yanında sohbet edebileceği. Onunla konuşabileceği. Mesela sırrını verebileceği, güvenilebileceği bir arkadaş olması lazım. Arkadaştan farkı, yani o şey sevgilisi varsa, kız arkadaş varsa ve o anlama geliyor. Yani bu ikisi arasında bir arkadaşlık varsa ona güvenilebilir. Güvenileceği kişi olabilirsin. Belki ona sırrını verebilirsin. Sır verdiği kişi arkadaş oluyor” (Grş. 18, st.193-210). Kayra “Kimi sevgililer iyi anlaşırlar, biz öle yapıyoruz işte. Sonra bir sürü çift ee arkadaş, sevgili iyi anlaşırlar, sonra dost ay sevgililer iyi anlaşırlar sonra. İu yani arkadaşlar birbirlerine bir şeyler anlattığı zaman rahat olurlar. Sevgililer iyi anlaşırlar “ (Grş. 17, st.224-235). Sidel “Bilmiyorum. Yok. Sevgili başka. Normal arkadaşlar başka. Bu kadar “ (Grş. 21, st.171-180). Çişil “Sevgili daha da iyi arkadaş. O kadar “ (Grş. 15, st.194-197). Hande “Sevgili arkadaştan daha ileri el ele tutuşmak. Başka olmaz“ (Grş. 16, st.238-239).

4.6. Evlilik

Katılımcılara gelinlik giymiş bir kadın ve damatlık giymiş bir erkeğin yan yana durduğu bir resim gösterilmiş ve aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolarındaki yanıtlar alınmıştır.

4.6.1. Evlilik Süreci

Katılımcılara resimdeki kadın ve erkek ne yapıyor ile evli olma ne demek diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar tablolarında gösterilmiştir.

Evlilik

Katılımcılara “resimdeki kadın ve erkek ne yapıyor?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 16
Evlilik

Yanıtlar	f
Evli	26
Gelin damat	2
Uyuyor	1
Duruyor	1
Görüşler toplamı	30

Tablo 16’da katılımcılara evlenen bir çift insan resmi gösterilip bu kadın ve erkek ne yapıyor diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 16’da görüldüğü üzere evli çift resmi için, 26’sı evli; 2’si gelin damat; 1’i uyuyor;1’i duruyor şeklinde cevap vermişlerdir.

Katılımcılar, evli çift resmi için cevaplarını şu şekilde dile getirmişlerdir. Mayıs “*Gelin, damat*” (Grş. 23, st. 311). Doğa “Evlendiler” (Grş. 25, st.364). Şimal “Evliler” (Grş. 19, st.354).

Evliliğin Anlamı

Katılımcılara “evlenmek ne demek?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 17
Evliliğin Anlamı

Yanıtlar	f
Aşık olmak	7
Karı koca olmak	11
Mutlu olmak	3
Sevgili olmak	2
Evlilik öncesi süreçlerle ifade edenler (düğün, nişan, yüzük, gelinlik vb)	6
Güzel bir şey	5
Cevap vermeyenler	4
Bilmiyorum	3
Diğer (üniversiteyi bitirmek, o işiyle aynı yolda gitmek, eğlenmek)	4
Görüşler toplamı	45

Tablo 17’de katılımcılara evlenmek ne demek diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 17’de görüldüğü evlenmenin tanımını, katılımcılardan 7’si aşık olmak; 11’i karı koca olmak; 3’ü mutlu olmak; 2’si sevgili olmak; 6’sı evlilik öncesi süreçlerle ifade edenler (düğün, nişan, yüzük, gelinlik, damatlık); 5’i güzel bir şey; 4’ü cevap vermeyenler; 3’ü bilmiyorum; 4’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, evlenmenin ne demek olduğunu şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*Evlenmek mi? Evleniyorsun çocuk oluyor. Eee. Onu sevmiştir*” (Grş. 11, st.359). Hande, “*Âşık olmak. Karıkoca olmak*” (Grş. 16, st. 319-321). Mayıs “*Bilmiyorum*” (Grş. 23, st.322).

4.6.2. Evlenme Nedenleri

Katılımcılara “insanlar niçin evlenir?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 18
Evlenme Nedenleri

Yanıtlar	f
Birbirlerini sevdikleri için	10
Çocukları olsun diye	3
Birbirleri ile olmak istedikleri için	8
Bekar oldukları için	2
Aile olmak için	1
Bilmiyorum	10
Diğer (öğretmen olduğu için, gelinlik giymek için, mutlu olmak için)	4
Görüşler toplamı	38

Tablo 18’de katılımcılara niçin evlenildiği sorulduğunda verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 18’de görüldüğü üzere niçin evlenildiğinin cevaplarını, katılımcıların 10’u birbirlerini sevdikleri için; 3’ü çocukları olsun diye; 8’i birbirleri ile olmak istedikleri için; 2’si bekâr oldukları için; 1’i aile olmak için; 10’u bilmiyorum;4’ü ise bu kategorilerin dışında yanıtlamıştır.

Katılımcılar, niçin evlenildiği sorusunun cevabını şu şekilde dile getirmişlerdir. Hande “*Evlenmek istedikleri için evlenirler. İstedikleri için*” (Grş. 16, st. 324-326). Mayıs “*Cık, bilmiyorum*” (Grş. 23, st.328). Kıymet “*Araba alırlar. Imm, boşanma*” (Grş. 7, st.369-371).

4.6.3. Evlenince Ne Olduğu

Katılımcılara “evlenince ne olur?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 19
Evlenildiğinde Ne Olduğu

Yanıtlar	f
Çocukları olur	16
Karı koca olur	5
Birlikte olurlar (cinsel birleşme)	3
Evlilik sonrası süreçleri ifade edenler(düğün, yüzük, ev tutma vb)	9
Bir şey olmaz	2
Bilmiyorum	2
Diğer (sevgili olur, öpüşür, birbirini sever)	4
Görüşler toplamı	50

Tablo 19’da katılımcılara evlenildiğinde ne olduğu sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 19’da görüldüğü üzere evlenildiğinde ne olduğunu, katılımcılardan 16’sı çocukları olur; 4’ü karı koca olur; 3’ü birlikte olurlar; 2’si aile olur; 2’si öpüşürler; 4’ü yatar uyurlar; 4’ü bilmiyorum; 15’i ise bu kategorilerin dışında yanıtlamışlardır.

Katılımcılar evlenildiğinde ne olduğunu şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*Evlendiğinde çocuk olur*” (Grş. 11, st.368). Hande “*Dudaktan öpüşürler. Her şey olur, Böyle öpüşürler, ara sıra öpüşürler, her şeyde öpüşürler. Çocukları olur onların*” (Grş. 16, st.329-336). Mayıs “*Severler. Düğün olur. Kına yakılır. Doğum günü kutlanır. Parka gidilir. Çocuk falan olur*” (Grş. 23, st.330-342).

4.6.4. Evli Olma İle Sevgili Olma Arasında Fark

Katılımcılara “evli olmanın sevgili olmaktan farkı ne?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 20
Evli Olma İle Sevgili Olma Arasındaki Fark

Yanıtlar	f
İkisinde sevgili gibi olur	1
Evli insan nikâh yapar	1
Evli olanlarda birleşme olur (cinsel birleşme)	1
Koca ile aynı evde, sevgili ile ayrı evde yaşanılır	2
Evli olanların çocuğu olur	3
Evli olanlar birlikte uyur	1
Bilmiyorum	20
Evlenmek için sevgili olunulur	3
İlişkisiz yanıtlar	6
Diğer (aşık olmak için evlenilir, evlenince mutlu olunursa fark budur)	2
Görüşler toplamı	40

Tablo 20’de katılımcılara evli olma ile sevgili olma arasındaki fark nedir diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 20’de görüldüğü üzere evli olma ile sevgili olma arasındaki farkları, katılımcılardan 1’i ikisi de sevgili gibi olur; 1’i evli insan nikâh yapar; 1’i evli olanlarda cinsel birleşme olur; 2’si koca ile aynı evde, sevgili ile ayrı evde yaşanılır; 3’ü evli olanların çocuğu olur; 1’i evli olanlar birlikte uyur; 20 ‘si bilmiyorum; 3’ü evlenmek için sevgili olunur; 6’sı konu ile ilgisi olmayan yanıtlar vermiş ve 2’si ise bu kategorilerin dışında yanıt vermiştir.

Katılımcılar evlenildiğinde ne olduğunu şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*Bilmiyorum*” (Grş. 11, st.375). Hande “*Hiçbir fark yok*” (Grş. 16, st.341). Ekin “*Çok fark var. Bence çok saçma. Biri evli biri şey, Hah bunlar evli ,onlar sevgili , Aklıma gelmiyor Hah şey bunların çocukları oluyor ama bunların ki olmuyor*” (Grş. 14, st.386-399)

4.7. Hamilelik

Katılımcılara hamile bir kadın resmi gösterilmiş ve aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

4.7.1. Hamile Olmanın Anlamı

Katılımcılara resimde gördüklerini anlatır mısın ve hamile ne demek diye sorulduğunda tablolardaki yanıtlar verilmiştir.

Hamilelik

Katılımcılara “resimde gördüklerini bana anlatır mısın?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 21

Hamilelik

Yanıtlar	f
Hamile	24
Bebek oluyor	3
Karnında bebek var	2
Bilmiyorum	1
Görüşler toplamı	30

Tablo 21’de katılımcılara hamile kadın resmi gösterilip bu resimde ne görüyorsun diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 21’de görüldüğü üzere hamile resmi için, katılımcılardan 24’ü hamile; 3’ü bebek oluyor; 2’ si karnında bebek var; 1’i bilmiyorum şeklinde cevap vermişlerdir.

Katılımcılar, hamile resmi için cevaplarını şu şekilde dile getirmişlerdir. Hande “*Bebek doğuyor*” (Grş. 16, st.348). Mayıs “*Hamile*” (Grş. 23, st.356).

Hamileliğin Ne Demek Olduğu

Katılımcılara “hamile ne demek?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 22
Hamileliğin Ne Demek Olduğu

Yanıtlar	f
Karnında bebek var	4
Çocuk yapmak için	8
Bebek doğuyor demek	7
Bebek	3
Bilmiyorum	5
Diğer (hamile yapan kişi, çocuğa bakıyor)	3
Görüşler toplamı	30

Tablo 22’de katılımcılara hamilelik ne demek diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 22’de görüldüğü üzere hamilelik tanımını, katılımcılardan 4’ü karnında bebek var; 8’i çocuk yapmak için; 7’si bebek doğuyor demek; 3’ü bebek; 5’i bilmiyorum; 3’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, hamileliğin ne demek olduğunu şu şekilde dile getirmişlerdir. Mayıs “*Bebek*” (Grş. 23, st.359). Kıymet “*Yok*” (Grş. 7, st.398). Saye “*Hamile çocuk taşımak demek*” (Grş. 28, st.407)

4.7.2. Hamileliğin Nasıl Oluştuğu

Katılımcılara “bir kadın nasıl hamile kalır?” ya da “bebek anne karnına nasıl girer” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar aşağıda verilmiştir.

Hamileliğin Nasıl Oluştuğu

Katılımcılara “bir kadın nasıl hamile kalır?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 23
Hamileliğin Nasıl Oluştuğu

Yanıtlar	f
Birisiyle yatınca	5
Bir erkekle öpüşünce	4
Koca ile gerdeğe girince	2
Erkekle kız arasında cinsellik olunca	1
Sevişirler	1
Erkek onu severse	1
Bilmiyorum	19
Görüşler toplamı	33

Tablo 23’de katılımcılara bir kadın nasıl hamile kalır diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 23’de görüldüğü üzere hamileliğin oluşumunu, katılımcılardan 5’i birisiyle yatınca; 4’ü bir erkekle öpüşünce; 2’si koca ile gerdeğe girince; 1’i erkekle kız arasında cinsellik olunca; 1’i sevişirler; 1’i erkek onu severse; 9’u bilmiyorum şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılar, hamileliğin oluşumunu şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*Erkek onu öperse, severse hamile kalır. Öperse, severse. O kadar*” (Grş. 11, st.384-388). Hande “*Böyle kalır. Böyle karnından çıkar, hamile kalır. Evet*” (Grş. 16, st.352-356). Saye “*Ee erkekler bir kız cinsellik olunca olur. Ee şimdi yani ee o kişiyle aynı evi paylaşınca ister istemez oluyor*” (Grş. 28, st.408-413).

Bebeğin Anne Karnına Nasıl Girdiği

Katılımcılara “bebek annenin karnına nasıl girer?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 24
Bebeğin Anne Karnına Nasıl Girdiği

Yanıtlar	f
Bas bayağı girer	4
Şişince girer	2
Öpüşünce girer	1
Yattığı zaman	1
Cinsel birleşme sonrası yumurtalıklardan ürer.	1
Bilmiyorum	16
İlişkisiz yanıt verenler	8
Görüşler toplamı	33

Tablo 24’de katılımcılara bebek annenin karnına nasıl girer diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 24’de görüldüğü üzere bebeğin anne karnına giriş sürecini, katılımcılardan 4’ü bas bayağı girer; 2’si şişince girer; 1’i öpüşünce girer; 1’i yattığı zaman; 1’i cinsel birleşme sonrası yumurtalıklardan ürer; 16’sı bilmiyorum; 8’i ise sorunun yanıtı ile ilgisi olmayan cevaplar vermişlerdir.

Katılımcılar, bebeğin anne karnına nasıl girdiğini şu şekilde dile getirmişlerdir. Hande “*Böyle girer. Böyle çıkar, girer. Çıkıyor, giriyor. Bu işte*” (Grş. 16, st. 358-362). Mayıs “*Ağlayarak girer*” (Grş. 23, st.367). Saye “*Bebek annenin karnına nasıl giriyor ee şey yumurtalıklardan. Yumurtalıklar ürüyor. Eee Öncesi birleşiyor. Kadınla erkek arasında birleşme oluyor, sonra yumurtalıklar oluyor. Sonra yumurtalıklar büyüyor büyüyor bu hale geliyor. Yumurtalıklar ee yumurta büyümeden Önce ee olur yani gelişiyor*” (Grş. 28, st.415-439). Meltem “*Küçük olduğunda girer. Bir de tekmeler. Erkek olursa futbolcu olur*” (Grş. 29, st.355-356).

4.7.3. Bebeğin Anne Karnında Ne Kadar Süre Kaldığı

Katılımcılara “bebek annenin karnında ne kadar süre kalır?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 25
Bebeğin Anne Karnında Ne Kadar Süre Kaldığı

Yanıtlar	f
9 ay	1
9 ay 10 gün	1
Bilmiyorum	9
0-3 ay arası	8
3 ay ve üstü	7
Diğer (3-4-5-6-7 ay, 1,5-2,5 ya da 3,5 ay)	4
Görüşler toplamı	30

Tablo 25’de katılımcılara bebeğin anne karnında kalış süresi sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 25’de görüldüğü üzere bebeğin anne karnında kalış süresini, katılımcılardan 1’i 9 ay; 1’i 9 ay 10 gün; 9’u bilmiyorum; 8’i 0-3 ay arasında bir zaman dilimi belirtmişler; 7’si 3 ay ve üzerinde bir zaman dilimi belirtmişler; 4’ü ise bu kategorilerin dışında yanıt vermişlerdir.

Katılımcılar, bebeğin anne karnında kalış süresini şu şekilde dile getirmişlerdir. Hande “5 ay kalır” (Grş. 16, st.365). Mayıs” *İki ay*” (Grş. 23, st.374). Birsen “*İyicene büyümemesi*” (Grş. 20, st.318). Sidel “*Dokuz ay on gün*” (Grş. 21, st.339).

4.8. Doğum Ve Doğum Kontrolü

Katılımcılar bir kadının doğum yaptığı resim gösterilmiş ve aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

4.8.1. Doğum

Katılımcılar “resimde ne olduğunu anlatır mısın?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 26
Doğum

Yanıtlar	f
Bebeği doğuruyor	23
İğne yapıyorlar	3
Muayene ediyorlar	3
Ameliyat ediyorlar	4
Hamileyi yapıyor	1
Bilmiyor	2
Görüşler toplamı	36

Tablo 26’da katılımcılara doğum yapan kadın resmi gösterilip bu resimde ne oluyor diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 26’da görüldüğü üzere doğum olayını, katılımcılardan 23’ü bebeği doğuruyor; 3’ü iğne yapıyorlar; 3’ü muayene ediyorlar; 4’ü ameliyat ediyorlar; 1’i hamileyi yapıyor; 2’si bilmiyorum şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılar, doğum olayını şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*Bebeği çıkarıyorlar*” (Grş. 11, st.396). Hande “*Doktor kadının bacaklarını tutuyor. Böyle yapıyor, hamileyi tutuyor. Hamileyi yapıyor*” (Grş. 16, st.370-375). Mayıs “*Ameliyat yapıyor. Bebeği çıkartıyor*” (Grş. 23, st. 377-381). Saye “*Ee bir dakika, muayene aa bu ultrason. Çocuğa bakıyorlar. Ee çocuk doğurabilir*” (Grş. 28, st.456-461).

4.8.2. Bebeğin Annenin Neresinden Doğduğu

Katılımcılara “bebek annenin neresinden çıkar?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 27
Bebğin Annenin Neresinden Doğduğu

Yanıtlar	f
Karnından	17
Erkek üreme organından	2
Arka genital organdan	4
Kadın üreme organından	4
Bilmiyor	2
Diğer (göbekten, sezaryen)	2
Görüşler toplamı	31

Tablo 27’de katılımcılara bebeğin annenin neresinden çıktığı sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 27’de görüldüğü üzere bebeğin annenin neresinden çıktığını, katılımcılardan 17’si karnından; 2’si erkek üreme organından; 4’ü arka genital organdan; 4’ü kadın üreme organından; 2’si bilmiyor; 2’si bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, bebeğin annenin neresinden çıktığını şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*Buradan. Gör*” (Grş. 11, st.399-401). Saye “*Eee özel bölgeden de çıkabiliyor, Ee sezaryenle. Karından çıkar, normal doğumda*” (Grş. 28, st.465-470). Esra “*Göbekten*” (Grş. 3, st.450). İdil “*A ile başlıyor ama Am olabilir*” (Grş. 18, st.433-436).

4.8.3. Bebek İstemeyen Kadının Ne Yapması Gerektiği

Katılımcılara “bebek sahibi olmak istemeyen kadın ne yapmalı?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 28
Bebek İstemeyen Kadının Ne Yapması Gerektiği

Yanıtlar	f
Cinsel ilişkiye girmesin	1
Boşanabilir	2
Kısırlaştırılmalı	2
Çocuk istemiyorsa evlenmesin	2
Doktora gitmeli	4
Çocuğu aldırmalı	5
Bilmiyor	15
Bebeğini bıraksın başka yere	4
Hamile kalmasın/doğurmasın	4
Diğer (çocuğum olmasın desin, komşuya atar, yumurtaları bozuktur)	4
Görüşler toplamı	43

Tablo 28’de katılımcılara bebek istemeyen kadın ne yapmalı diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 28’de görüldüğü üzere bebek istemeyen kadının yapması gerekenleri, katılımcılardan 1’i cinsel ilişkiye girmesin; 2’si boşanabilir; 2’si kısırlaştırılmalı; 2’si çocuk istemiyorsa evlenmesin; 4’ü doktora gitsin; 5’i çocuğu aldırmalı; 15’i bilmiyorum; 4’ü bebeğini başka yere bıraksın; 4’ü hamile kalmasın/ doğurmasın; 4’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, bebek istemeyen kadının yapması gerekeni şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*Ee. Çocuğu alıyorlar, İstemiyorsa evlenmesin*” (Grş. 11, st.408, st.415). Hande “*Atar, gider. Hep atar, böyle olur. Sonra hamile kalır. Atar, sonra hamile kalır*” (Grş. 16, st.384-393). Mayıs “*Doğurmamalı. Bilmiyorum*” (Grş. 23, st.387-391). Fulya “*Camiye bırakır bebeğini. Başka. Bekledi. Birisiyle yatmalı. Bilmem*” (Grş. 4, st.348-355). Ekin “*Doktora gider bebeği aldırır. Bebeği kaybeder. Araba gelir hızlıca çarpar, sonra ağır şey kaldırır*sa” (Grş. 14, st.460-465).

4.8.4. Doğum Kontrolü

Katılımcılara “doğum kontrolü ne demek?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 29
Doğum Kontrolü

Yanıtlar	f
Doktora gitmek	1
Bebek olup olmadığına bakmak	5
Bebeğin cinsiyetini öğrenmek	3
Bilmiyor	18
Diğer (bebek hastanesi, hamile olmak, hastaneye gider)	5
Görüşler toplamı	32

Tablo 29’da katılımcılara doğum kontrolü ne demek diye sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 29’da görüldüğü üzere doğum kontrolünü, katılımcılardan 1’i doktora gitmek; 5’i bebek olup olmadığına bakmak; 3’ü bebeğin cinsiyetine bakmak; 18’i bilmiyorum; 5’i bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, doğum kontrolünü şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*Karnına bakıyor. Bakıyor kız mı erkek mi olduğuna*” (Grş. 11, st.418-420). İdil “*Doğum kontrol onu zaten biliyorum yani, Doğum kontrol, doktor ultrasondan bakıyor, ee kadının karnında çocuk varsa müjdeyi verir ona, sen hamilesin der kaç aylık falan iki aylıksa, iki aylık bebektir, der*” (Grş. 18, st.454-459).

4.8.5. Doğum Kontrol Yöntemleri

Katılımcılara “bildiğin doğum kontrol yöntemleri var mı?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 30
Doğum Kontrol Yöntemleri

Yanıtlar	f
Kısırlaştırma	2
Çocuk aldırma	1
Bilmiyor	27
Görüşler toplamı	30

Tablo 30’da katılımcılara bildiği doğum kontrol yöntemleri olup olmadığı sorulduğunda verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 30’da görüldüğü üzere doğum kontrol yöntemlerinden bildiklerini, katılımcılardan 2’si kısırlaştırma; 1’i çocuk aldırma; 27’si ise bilmiyorum şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcılar, doğum kontrol yöntemlerini şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*hayır*” (Grş. 11, st.423). Hande “*Bilmiyorum*” (Grş. 16, st.399).

Cinsel İstismar

Zihin engelli bireylerin cinsel istismarı nasıl algıladıklarının belirlenmesine yönelik istenmeyen sarılma ve öpme durumlarında ne yapmaları gerektiği ile ilgili sorular sorulmuştur ve yanıtlar aşağıda belirtilmiştir.

4.9. Sarılma

Katılımcılara bir kadın ve bir erkeğin birbirleri ile sarıldığı bir resim gösterilmiş ve aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

4.9.1. Sarılma Eyleminin Yapılma Nedenleri

Katılımcılara resimdekiler ne yapıyorlar ve niçin sarılmış olabilirler diye sorulduğunda tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

Sarılma Eylemini İsimlendirme

Katılımcılara resimdekiler ne yapıyorlar diye sorulduğunda 30 katılımcının 29'u sarılıyorlar ya da kucaklaşıyor, 1'i ise kız adamın üstünde yatıyorlar cevabını vermişlerdir.

Katılımcılar, sarılma terimini şu şekilde dile getirmişlerdir. İdil “*Bu resimdeki kadın sarılıyor. Bu erkek de ona sarılıyor. Ee mesela bu yani omzuna koymuş kafasını ama gülüyor, gülümsüyor*” (Grş. 18, st.213-218). Hanım “*Uyuyorlar*” (Grş. 9, st.261).

Sarılma Eyleminin Niçin Yapıldığı

Katılımcılara “Resimdekiler niçin sarılmış olabilirler?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 31
Sarılma Eyleminin Yapılma Nedenleri

Yanıtlar	f
Sevgili oldukları için	12
Çok seviyorlar	12
Evli oldukları için	5
Arkadaş oldukları için	5
Bilmiyorum	2
Diğer (özlediği için, içinden gelmiş)	3
Görüşler toplamı	39

Tablo 31’de katılımcılara sarılma eyleminin niçin yapıldığı sorulduğunda, verdikleri cevaplar sıralanmıştır. Tablo 31’de görüldüğü üzere sarılma eyleminin yapılma nedenlerini, katılımcılardan 12’si sevgili oldukları için; 12’si çok seviyorlar; 5’i evli oldukları için; 5’i arkadaş oldukları için; 2’si bilmiyorum; 3’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sarılmanın niçin yapılabileceğini şu şekilde dile getirmişlerdir. Ayperi “*Birbirlerini özlemişler..... Evli olduğu için*” (Grş. 26, st.209-211). İdil “*Ee*

mesela bu yani omzuna koymuş kafasını ama gülüyor.....Yanında derdini paylaşabileceği. Böyle, derdini paylaşabilirse sırrını verebilir belki. Sevgili oldukları için” (Grş. 18, st.217-226). Çişil “Onların içinden gelmiş..., Bilmiyorum “ (Grş. 15, st.206-209). Hande “Evlenmek için. Her şey de sarılırlar. Evet, öyle işte ya“ (Grş. 16, st.245-249). Fulya “Birbirlerini seviyorlar diye“ (Grş. 4, st.211). Meltem “Çünkü arkadaş gibiler. Öpüşmek de yasak. Nasılsın arkadaşım. İyiyim diye sarılabilir. Ee Çünkü bilmiyorum“ (Grş. 29, st. 228-234). Nurgül “Sevgili olduğu için“ (Grş. 1, st.299). Sidel “Birbirini sevdiği için ” (Grş. 21, st.188)

4.9.2. Tanıdığı Biri Sarıldığında Verdiği Tepkiler

Katılımcılara “tanıdığın ya da sevdiğin biri sana sarılırsa ne yaparsın?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 32
Tanıdığı Biri Sarıldığında Ne Yaptığı

Yanıtlar	f
Bende sarılırım	12
Sarılmam	6
Mutlu olurum, sevinirim	4
Okşarım, severim	3
Bir şey yapmam	1
Bilmiyorum	3
Diğer (aklıma gelmiyor)	3
Görüşler toplamı	32

Tablo 32’de katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri sarıldığında ne yapacağı sorulduğunda, verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 32’de görüldüğü üzere sevdiği ya da tanıdığı biri sarıldığında ne yapacaklarını, katılımcılardan 12’si bende sarılırım;

6' sı sarılmam; 3'ü mutlu olurum sevinirim; 3'ü okşarım, severim; 1 'i bir şey yapmam; 3'ü bilmiyorum; 3'ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevdikleri ya da tanıdıkları biri sarıldığında ne yapacaklarını şu şekilde dile getirmişlerdir. İdil “*Yani bu resimdeki gibi sevdiğin biri sarılırsa, bunlar demekti ki sevgili olabilirler. Yani sarıldıysa şimdi benimde ona sarılmam gerekir ama Ben istiyorsam sarılırım*” (Grş. 18, st.229-237). Kumsal “*İstemem öyle*” (Grş. 8, st.312). Nurgül “*Hemen kucağına sarılırım*” (Grş. 1, st.303). Hande “*Okşarım*” (Grş. 16, st.252). Çisil “*Bende sarılırım*” (Grş. 15, st.213). Gözde “*Sarılmak yok derim*” (Grş. 12, st.271). Meltem “*İstemem*” (Grş. 29, st.237). Sidel “*Tam aklıma gelmiyor*” (Grş. 21, st.199). Beste “*Ben mutlu olurum*” (Grş. 11, st.266). Pırıl “*Ben de özlerim*” (Grş. 30, st.223). Mayıs “*Severim*” (Grş. 23, st.203). Esra “*Bir şey yapmam*” (Grş. 3, st.284). Saye “*İyi ya ben biraz erkeklerle çok fazla sarılmadığım için başka birşey anlarım ama erkek olursa. Kız olursa sarılırım. Ama erkek başka olur görünüşte yanlış anlaşılabilir. Ama kötü davranabilirim*” (Grş. 28, st.294-299).

4.9.3. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Verdiği Tepkiler

Katılımcılara tanıdığın ya da sevdiğin biri sana sarılırsa ama sen istemezsen ne yaparsın, ne söylersin, birilerine söyler misin, kimlere söylersin ve söylemem diyenlere ise neden söylemezsin diye sorulduğunda alınana yanıtlar tablolarda gösterilmiştir.

Sarılmasını İstemiyorsa Ne Yaptığı

Katılımcılara “tanıdığın ya da sevdiğin biri sana sarılırsa ama sen istemezsen ne yaparsın?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 33
Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Yaptığı

Yanıtlar	f
Oradan ayrılırim	2
Tepki gösteririm	7
Sarılmam	3
Bir şey yapmam	4
Bilmiyor	11
Diğer (aklıma gelmiyor, tepki gösteririm)	3
Görüşler toplamı	30

Tablo 33’de katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri sarıldığında eğer o istemezse ne yapacağı sorulduğunda, verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 33’de görüldüğü üzere sevdiği ya da tanıdığı biri sarıldığında eğer istemezlerse ne yapacaklarını, katılımcılardan 2’si oradan ayrılırim; 7’si tepki gösteririm; 3’ü sarılmam; 4’ü bir şey yapmam; 11’i bilmiyorum; 3’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevdikleri ya da tanıdıkları biri sarıldığında eğer istemezlerse ne yapacaklarını şu şekilde dile getirmişlerdir. Fulya “*Hiçbir şey*” (Grş. 4, st.218). Figen “*Kızarıım*” (Grş. 5, st.283). Ayperi “*Ayrı dururum*” (Grş. 26, st.220). Kumsal “*Bilmem*” (Grş. 8, st.317). Hande “*İterim*” (Grş. 16, st.256). Kayra “*Sarılmam*” (Grş. 17, st.252). idil “*Yani, Yanında durmak istemiyorsam, Yani bir başkasının yanında durmak istiyorsam belki gider başkasının yanında durabilirim*” (Grş. 18, st.245-248). Kıymet “*...Evet.Tokat atarım*” (Grş. 7 st.269-270). Doğa “*Çok kızarıım*” (Grş. 25, st.289). Nehir “*Bağırırım*” (Grş. 27, st.224). Saye “*O anda şey u eğer o gelirse tepki veririm*” (Grş. 28, st.308).

Sarılmasını İstemiyorsa Ne Söylediği

Katılımcılara “tanıdığın ya da sevdiğin biri sana sarılırsa ama sen istemezsen ne söylersin?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 34
Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Söylediği

Yanıtlar	f
Benden uzak dur, yaklaşma	7
Sarılmak yasak, yapma, olmaz	4
Dokunma	2
Bir şey söyleyemem	2
Ben istemiyorum	6
Sarılma	7
İsterim	4
Bilmiyorum	1
Diğer (kusura bakma sarılamayız, arkadaş olamayız, niye sarılmıyor)	4
Görüşler toplamı	37

Tablo 34’de katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri sarıldığında eğer o istemezse ne söyleyeceği sorulduğunda, verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 34’de görüldüğü üzere sevdiği ya da tanıdığı biri sarıldığında, eğer istemezlerse ne söyleyeceklerini, katılımcılardan 7’si benden uzak dur, yaklaşma; 4’ü sarılmak yasak, yapma, olmaz; 2’si dokunma; 2’si bir şey söyleyemem; 6’sı ben istemiyorum; 7’si sarılma; 4’ü isterim; 1’i bilmiyorum; 4’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevdikleri ya da tanıdıkları biri sarıldığında eğer istemezlerse ne söyleyeceklerini şu şekilde dile getirmişlerdir. Gözde “Okul bitince derim. Sonra da, sarılmak yasak” (Grş. 12, st.276-278). Meltem “Kusura bakmayın, arkadaş olamayacağız. Sevgili de olamayacağız derim” (Grş. 29, st.241-242). Çisil “Yok derim, o kadar” (Grş. 15, st.219). Hande “Gider misin it” (Grş. 16, st.258). Gözde “Okul bitince derim. Sonra da, sarılmak yasak” (Grş. 12, st.276-278). İdil “Ben istiyorsam sarılırım. Ama böyle rahatsız ediyorsa, Ben sana sarılmak istemiyorum, Derim yani” (Grş. 18, st.238-243). Kıymet ” Deli” (Grş. 7, st.276). Doğa “Yeter artık” (Grş. 25, st.291). Ayperi “Yanıma yaklaşma” (Grş. 26, st.222). Helin “Ona derim ben istemiyorum, sen de sarılma derim” (Grş. 22, st.226-227). Sidel “O zaman

ona şey derim, Ben seni bak istemiyorum, Ben sarılmak istemiyorum“ (Grş. 21, st.203-207). Nehir “Hiçbir şey söylemem. Çık. Bana dokunma“ (Grş. 27, st.226-230). Meltem “Kusura bakmayın, arkadaş olamayacağız. Sevgili de olamayacağız derim” (Grş. 29, st.241-242). Saye “O anda hoşuma gitmedi derim. Hoşuma gitmiyor lütfen sarılma derim “ (Grş. 28, st.304-306).

İstemiyorsa Birilerine Söyleyip Söylemediği

Katılımcılara, sevdiği ya da tanıdığı biri sarılmak istediğinde, eğer istemiyorsa birilerine haber verip vermediği sorusu sorulduğunda 30 katılımcının 15’i veririm; 15’ i vermem diye cevap vermişlerdir.

Birilerine Söylememe Nedenleri

Katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri sarılmak istediğinde, eğer istemiyorsa birilerine haber verip vermediği sorusu sorulduğunda vermem diyen 15 kişiye neden vermezsin diye sorulduğunda, aşağıdaki tabloda yanıtları ve frekans dağılımları verilmiştir.

Tablo 35

Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri

Yanıtlar	f
Benden bilirler, kızarlar	3
Yanlış anlarlar	2
Utanırım	1
Kendim hallederim	2
Bilmiyor	5
İşte	3
Diğer (istemem)	1
Görüşler toplamı	17

Tablo 35’de katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediği halde birilerine söylememe nedenleri sıralanmıştır. Tablo 35’de görüldüğü üzere sevdiği ya da tanıdığı biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediği halde birilerine söylememe nedenlerini, katılımcılardan 3’ü benden bilirler, kızarlar; 2’si yanlış anlarlar; 1’i utanırım; 2’si kendim hallederim; 5’i bilmiyorum; 3’ü işte; 1’i ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar sevdikleri ya da tanıdıkları biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediği halde birilerine söylememe nedenleri şu şekilde dile getirmişlerdir. Meltem “ *I ih. Ben kendimi korurum. Kocaman kızım*” (Grş. 29, st.247-249). Mayıs “*Cık, İşte.* “ (Grş. 23, st.233-235). Sidel “*Çünkü belki kızarlar. Yok. Yanlış anlarlar. İşte. Bilmem*“ (Grş. 22, st.212-216). Ekin “*Yo hayır ben kendim hallederim. Çok peşimde dolanırsa, çok rahatsız ederse arkadaşlarıma söylerim. Başka bir de öğretmenlerime. Cık. İstemiyorum, onlar çok abartır*“ (Grş. 14, st.262-273). Kumsal “*Söylemem. İşte. Utanırım*” (Grş. 8, st. 322-324). Selin “*Cık. İşte*” (Grş. 10, st.408-410). Şimal “*İşte, O kişilerde bana kızar. Benden bilirler* “ (Grş. 21, st.271-273). Saye “*Vermem. Ya yanlış anlaşılabilir bazı şeyler*“ (Grş. 28, st.311-313). Nehir “*Cık. İstemem.*” (Grş. 27, st.233-235).

Eğer İstemiyorsa Kimlere Söyleyeceği

Katılımcılara “tanıdığın ya da sevdiğin biri sana sarılırsa ama sen istemezsen kimlere söylersin?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 36
Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediğini Kimlere
Söyleyeceği

Yanıtlar	f
Aileden birilerine	14
Akrabalara	6
Öğretmene	2
Resmi kurumlara	2
Arkadaşlara	2
Diğer (erkeklerle, herkese)	3
Görüşler toplamı	29

Tablo 36’da katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediğini kimlere söyleyeceği sıralanmıştır. Tablo 36’da görüldüğü üzere sevdiği ya da tanıdığı biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediğini söyleyeceği kişileri, katılımcılardan 14’ü aileden birilerine; 6’sı akrabalara; 2’si öğretmene; 2’si resmi kurumlara; 2’si arkadaşlara; 3’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevdikleri ya da tanıdıkları biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediğini kimlere söylediğini şu şekilde dile getirmişlerdir. Figen “*Babama gidip söylerim. Öğretmenler var onlara söylerim. Anneme, ablama söylerim*” (Grş. 5, st.298-299). Gözde “*Halamlara, Enişteme, Arzu ablama*” (Grş. 12, st.293-295). Seda “*Anneme söylerim. Halama söyleyeceğim. Halama, Necla halama söyleyeceğim*” (Grş. 2, st.393-399). Zehra “*Öğretmenime, Arkadaşlarıma*” (Grş. 13, st.263-265).

4.9.4. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Verdiği Tepkiler

Katılımcılara tanımadığın ya da sevmediğin biri sana sarılırsa ama sen istemezsen ne yaparsın, ne söylersin, birilerine söyler misin, kimlere söylersin ve söylemem diyenlere ise neden söylemezsin diye sorulduğunda alınana yanıtlar tablolarda gösterilmiştir.

İstemiyorsa Ne Yapacağı

Katılımcılara “tanımadığın ya da sevmediğin biri sana sarılırsa ama sen istemezsen ne yaparsın?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 37
Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Yaptığı

Yanıtlar	f
Davranışsal tepkiler (tokat atar, iter)	4
Duygusal tepkiler (kızır, sinirlenir, uyarır, istemez)	5
Yardım ister	2
Ondan uzaklaşır	4
Bir şey yapmaz	2
Yanıt vermeyenler	12
Diğer (gözlerimi kapatırım, bende yaklaşırım, tanımıyorum ki zaten)	4
Görüşler toplamı	33

Tablo 37’de katılımcılara sevmediği ya da tanımadığı biri sarıldığında eğer o istemezse ne yapacağı sorulduğunda, verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 37’de görüldüğü üzere sevmediği ya da tanımadığı biri sarıldığında eğer istemezlerse ne yapacaklarını, katılımcılardan 4’ü davranışsal tepkiler (tokat atar, iter) verir; 5’i duygusal tepkiler (kızır, sinirlenir) verir; 2’ si yardım ister; 4’ü ondan uzaklaşır; 2’si bir şey yapmaz; 12’si yanıt vermedi; 4’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevmedikleri ya da tanımadıkları biri sarıldığında eğer istemezlerse ne yapacaklarını şu şekilde dile getirmişlerdir. Pırılı “ *Ben de yaklaşırım*“ (Grş. 30, st.257). Birsen “*Ve kaçarım oradan*” (Grş. 20, st.235-236). Seda” Ben kitap okurum“ (Grş. 2, st.413). Kıymet “*Tokat atar*” (Grş. 7, st.287). Figen” sinirlenirim” (Grş. 5, st.304). Zehra “istemem” (Grş. 13, st.274). İdil “*Yani, ondan uzaklaşırım, onun yanına gitmem*” (Grş. 18, st.271).

İstemiyorsa Ne Söyleyeceği

Katılımcılara “tanımadığın ya da sevmediğin biri sana sarılırsa ama sen istemezsen ne söylersin?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 38
Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Söyleyeceği

Yanıtlar	f
Bırak beni	5
Sarılma, olmaz	12
Seni tanımıyorum	3
Benden uzak dur, git	6
Hiçbir şey demem	1
Sarıl	2
Bilmiyor	4
Diğer (yabancılarla konuşamam, seni sevmiyorum, ayı)	4
Görüşler toplamı	37

Tablo 38’de katılımcılara sevmediği ya da tanımadığı biri sarıldığında eğer o istemezse ne söyleyeceği sorulduğunda, verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 38’de görüldüğü üzere sevmediği ya da tanımadığı biri sarıldığında, eğer istemezlerse ne söyleyeceklerini, katılımcılardan 5’i bırak beni; 12’si sarılma,

olmaz; 3'si seni tanımıyorum; 6'sı benden uzak dur,git; 1'i hiçbir şey demem; 2'si sarıl; 4'ü bilmiyorum; 4'ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevmedikleri ya da tanımadıkları biri sarıldığında eğer istemezlerse ne söyleyeceklerini şu şekilde dile getirmişlerdir. Nehir “*Dokunma derim. Başkalarına git derim*“ (Grş. 27, st.243-245). Gözde “*Yasak derim. Yasak işte*” (Grş. 12, st.300-302). Esra “*Ayıp değil mi derim. Başka bir şey demem*” (Grş. 3, st.316-318). Ekin “*Ayıp değil mi derim*” (Grş. 14, st.314). Kıymet “*Ayı*” (Grş. 7, st.389). Figen “*Sen kimsin derim, ben seni tanımıyorum derim, dokunma bana derim. Yoldan geçenlere bana yardım edin derim, bana sarılıyor derim*“ (Grş. 5, st.304-308). Zehra“ *Defol git*“ (Grş. 13, st.277). İdil“ *Ben sana sarılmak istemiyorum, senin yanında durmak istemiyorum. Yani ablamın yanına gitmek istiyorum diyebilirim*“ (Grş. 18, st.273-277). Sidel“ *Ee lütfen yapma. Yabancılarla da konuşmam. Bu kadar*“ (Grş. 21, st.226-228). Ayperi“ *Sarılma derim*“ (Grş. 26, st.251).

İstemiyorsa Birilerine Söyleyip Söylemeyeceği

Katılımcılara, sevmediği ya da tanımadığı biri sarılmak istediğinde, eğer istemiyorsa birilerine haber verip vermediği sorusu sorulduğunda 30 katılımcının 20'si birilerine söylerim; 8'i söylemem; 1'i bilmiyorum; geri kalan 1 kişi ise bunların dışında cevap vermişlerdir.

İstemiyorsa Birilerine Söylememe Nedenleri

Katılımcılara sevmediği ya da tanımadığı biri sarılmak istediğinde, eğer istemiyorsa birilerine söyleyip söylemediği sorusu sorulduğunda söylemem diyen 8 kişiye neden vermezsin diye sorulduğunda, aşağıdaki tabloda yanıtları vermişlerdir. Tabloda frekans dağılımları da verilmektedir.

Tablo 39
Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediği Halde
Birilerine Söylememe Nedenleri

Yanıtlar	f
Beni suçlar, kızıp, döverler	5
Ailem abartır	3
Bana sarılsa da ben aldırış etmiyorum	1
Yanıt vermeyenler	2
Görüşler toplamı	11

Tablo 39’da Katılımcıların sevmediği ya da tanımadığı biri sarılmak istediğinde, sarılmasını istemediği halde birilerine söylememe nedenleri sıralanmıştır. Tablo 39’da görüldüğü üzere sevmediği ya da tanımadığı biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediği halde birilerine söylememe nedenlerini, katılımcılardan 5’i beni suçlar, kızıp döverler; 3’ü ailem abartır; 1’i bana sarılsalar da ben aldırış etmiyorum şeklinde ifade etmişleridir. Katılımcılardan 2’si ise bu soruya yanıt vermemiştir.

Katılımcılar, sevmedikleri ya da tanımadıkları biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediği halde birilerine söylememe nedenleri şu şekilde dile getirmişlerdir. Şimal “*Annem zaten biliyor. Ne diyecek ki? Sonuçta babamın arkadaşları yani. Bana sarılsalar da, bir şey de söyleseler ben aldırış etmiyorum*” (Grş. 19, st.286-290). Ekin “*Onlar çok abartırlar. Beni suçlarlar*“ (Grş. 14 st.298-300). Esra “*Çık“* (Grş. 3, st.324). Fulya “*Çık. Kızarlar diye, döverler diye*” (Grş. 4, st.234-236).

İstemiyorsa Kimlere Söyleyeceği

Katılımcılara “tanımadığın ya da sevmediğin biri sana sarılırsa ama sen istemezsen kimlere söylersin?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 40
Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediğini Kimlere
Söyleyeceği

Yanıtlar	f
Aileden birilerine	17
Akrabalara	6
Öğretmene	3
Resmi kurumlara	2
Arkadaşlara	3
Diğer (herkese, sevgilime)	2
Görüşler toplamı	33

Tablo 40’da katılımcılara sevmediği ya da tanımadığı biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediğini kimlere söyleyeceği sıralanmıştır. Tablo 40’da görüldüğü üzere sevmediği ya da tanımadığı biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediğini söyleyeceği kişileri, katılımcılardan 17’si aileden birilerine; 6’sı akrabalara; 3’ü öğretmene; 2’si resmi kurumlara; 3’ü arkadaşlara; 2’si ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevmedikleri ya da tanımadıkları biri sarılmak istediğinde sarılmasını istemediğini kimlere söylediğini şu şekilde dile getirmişlerdir. Çisil “*Polise. Aileye*“ (Grş. 15, st.269-271). Saye ”*Aileme*“ (Grş. 28, st.327). Zehra” Öğretmenime. Arkadaşlarıma“ (Grş. 13, st.284-286). Hande “*Arkadaşlarıma, Herkese haber veririm. Bütün herkese haber veririm. Evet*” (Grş. 16, st.264-270). Pırlıltı “*Şeye, sevgilime. I ıh. Aileme haber veririm. Anneme*“ (Grş. 30, st.266-273). Meltem “*Anneme söylerim. Babama o kadar*” (Grş. 29, st.269-271). Kayra ”*Enişteme ,abime , dayılarıma, bir tane dayım var ona da söylerim*“ (Grş. 17, st.271-272).

4.10. Öpüşme

Katılımcılara bir kadın ve erkeğin dudak dudağa öpüştüğü bir resim gösterilmiş ve aşağıdaki alt temalara ait sorular sorulmuş ve tablolardaki yanıtlar alınmıştır.

4.10.1. Öpüşme Eylemini Kimlerin Gerçekleştirdi

Öpüşme Eyleminin İsimlendirilmesi

Katılımcılara öpüşen kadın ve erkek resmi gösterilerek, resimdekiler ne yapıyor sorusu sorulduğunda 30 katılımcının 28'i öpüşüyorlar; 1'i uyuyorlar; 1'i sarılıyorlar yanıtını vermiştir.

Öpüşme Eylemini Kimlerin Gerçekleştirdiği

Katılımcılara öpüşme resmi gösterildikten sonra “kimler böyle öpüşür” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 41
Öpüşme Eylemini Kimlerin Gerçekleştirdiği

Yanıtlar	f
Sevgililer	11
Aşıklar	4
Kadınla erkek	13
Evliler	4
Dizi karakterleri	2
Diğer (arkadaşlar, gençler, orospular)	4
Görüşler toplamı	38

Tablo 41’de katılımcılara kimler böyle öpüşür diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 41’de görüldüğü üzere kimlerin öpüştüğünü katılımcılardan 11’i sevgililer; 4’ü âşıklar 13’ü kadınla erkek; 4’ü evliler; 2’si dizi karakterleri; 4’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, öpüşme eylemini kimlerin gerçekleştirdiğini şu şekilde dile getirmişlerdir. Birsen “*Âşık olanlar*” (Grş. 20, st.249). İdil “*Sevgililer*” (Grş. 18, st.291). Esra “*Oruspular*” (Grş. 3, st.336). Kumsal “*Erkekler bir de kadınlar*” (Grş. 8, st.361). Beste “*Filmde. Diziler de. Kadınla erkek*” (Grş. 11, st.320-326). Zehra “*Tanımıyorum. Karı kocalar*” (Grş. 13, st.299-303).

4.10.2. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstedığında Kendisi İstemezse Verdiği Tepkiler

Katılımcılara tanıdığın ya da sevdiğin biri seni öpmek isterse ama sen istemezsen ne yaparsın, ne söylersin, birilerine söyler misin, kimlere söylersin ve söylemem diyenlere ise neden söylemezsin diye sorulduğunda alınana yanıtlar tablolarda gösterilmiştir.

İstemezse Ne Yaptığı

Katılımcılara kızlara “tanıdığın ya da sevdiğin biri seni öpmek isterse ama sen istemezsen ne yaparsın?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 42

Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstedığında Kendisi İstemiyorsa Ne Yaptığı

Yanıtlar	f
İtme, vurma eylemini yapar	7
Polis çağırır	3
İstemez, izin vermez	8
Bilmiyor	8
Diğer (hiçbir şey, ceza veririm, uzak durmak isterim)	4
Görüşler toplamı	30

Tablo 42’de katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne yapacağı sorulduğunda verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 42’de görüldüğü üzere sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne yapacağını, katılımcılardan 7’si itme ve vurma eylemini yapacağını; 3’ü polis çağıracağını; 8’i istemediği ve izin vermeyeceğini; 8’i bilmediğini; 4’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne yapacağını şu şekilde dile getirmişlerdir. Fulya “*İstemem*” (Grş. 4, st.252). Mayıs “*İstemiyorum*” (Grş. 23, st.271). Hande “*Böyle iterim*” (Grş. 16, st.298). Nurgül “*Polis çağırırım*” (Grş. 1, st.377). Figen” *Tokat atıp giderim*“ (Grş. 5, st.326-327). Zehra “*Döverim*” (Grş. 13, st 310). Ekin” *Yüzüne çarparım*“ (Grş. 14, st.311). Çisil “*Hemen polise giderim*“ (Grş. 15, st.254).

İstemezse Ne Söyleyeceği

Katılımcılara “tanıdığın ya da sevdiğin biri seni öpmek isterse ama sen istemezsen ne yaparsın?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 43

Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstediginde Kendisi İstemiyorsa Ne Söyleyeceği

Yanıtlar	f
Öpme der	5
Küfür eder	3
İstemiyorum, bırak beni der	13
Ayıp değil mi? der	2
Cevap vermeyenler	6
Diğer (aklıma gelmiyor, sen ne yaptın, yanında durmak istemiyorum)	4
Görüşler toplamı	33

Tablo 43’de katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne söyleyeceği sorulduğunda verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 43’de görüldüğü üzere sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne söyleyeceğini, katılımcılardan 5’i öpme derim; 3’ü küfür eder; 13’ü istemiyorum, bırak beni; 2’si ayıp değil mi; 6’sı cevap vermedi; 4’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne söyleyeceğini şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “*Ben usanmıyorum derim*” (Grş. 11, st.330). Hande “*Arkadaşım git git. Git arkadaşım git git böyle defol git*” (Grş. 16, st.300-302). Nurgül” *Bırak beni derim ona*” (Grş. 1, st.377). Figen” *Kızarım, ne yapıyorsun? Derim*“ (Grş. 5, st.326). Zehra “*Sapık*” (Grş. 13, st.312). Çisil “*Bana dokunma seni istemiyorum*“ (Grş. 15, st.256). Sidel “*Ona söylerim, Tam aklıma gelmiyor*“ (Grş. 21, st.250, st.258). İdil“ *Ee mesela ondan uzak durmak istiyorum, Allah korusun hani hamilede kalabilirsin*” (Grş. 18, st.297-298).

İstemiyorsa Birilerine Söyleyip Söylemediği

Katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde, eğer istemiyorsa birilerine söyleyip söylemeyeceği sorusu sorulduğunda 30 katılımcının 21’i söylerim; 6’ sı söylemem; 3’ü ise bu kategorilerin dışında yanıt vermişlerdir.

İstemiyorsa Birilerine Söylememe Nedenleri

Katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde, eğer istemiyorsa birilerine haber verip vermediği sorusu sorulduğunda vermem diyen 6 kişiye neden vermezsin diye sorulduğunda tablodaki yanıtları vermişlerdir.

Tablo 44
Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstedığında, Öpmesini İstemediği Halde
Birilerine Söylememe Nedenleri

Yanıtlar	f
Döverler	2
Bu durum çok özel kimse duymamalı	1
İşte diye yanıtlayanlar	2
Çok rahatsız ederse söylerim	1
Görüşler toplamı	6

Tablo 44’de katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde öpmesini istemediği halde birilerine söylememe nedenleri sıralanmıştır. Tablo 44’de görüldüğü üzere sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde öpmesini istemediği halde birilerine söylememe nedenlerini, 2’si döverler; 1’i bu durum çok özel kimse duymamalı; 2’si işte diyerek yanıtlamışlar; 1’i ise çok rahatsız ederse söylerim ifadesini kullanmıştır.

Katılımcılar, sevdikleri ya da tanıdıkları biri öpmek istediğinde öpmesini istemediği halde birilerine söylememe nedenleri şu şekilde dile getirmişlerdir. Fulya “*Döverler. Ederler*” (Grş. 4, st.257). Mayıs “*İşte*” (Grş. 23, st.280). Ekin” *Hayır. Hocam, bu söylenmez ki. Hayır. Beni suçlarlar. Hayır ama suçu benim üstüme kalır., Bilmiyorum öyle*” (Grş. 14, st.335-348). Sanem” *Cık. İşte*” (Grş. 24, st.278-280). Saye “*Bu durumu söyleyemem tabi*”(Grş. 28, st.357).

İstemiyorsa Kimlere Söyleyeceği

Katılımcılara “tanıdığın ya da sevdiğin biri seni öpmek isterse ama sen istemezsen kimlere söylersin?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 45
Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstedğinde, Öpmesini İstemediğini Kimlere
Söyleyeceği

Yanıtlar	f
Aileden birilerine	19
Akrabalara	4
Öğretmene	2
Resmi kurumlara	1
Arkadaşlara	2
Diğer (herkese, başka adamlara)	2
Görüşler toplamı	30

Tablo 45’de katılımcılara sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde öpmesini istemediğini kimlere söyleyeceği sıralanmıştır. Tablo 45’de görüldüğü üzere sevdiği ya da tanıdığı biri öpmek istediğinde öpmesini istemediğini söyleyeceği kişileri, katılımcılardan 19’u aileden birilerine; 4’ü akrabalara; 2’si öğretmene; 1’i resmi kurumlara; 2’si arkadaşlara; 2’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevdikleri ya da tanıdıkları biri öpmek istediğinde öpmesini istemediğini kimlere söylediğini şu şekilde dile getirmişlerdir. Doğa “*Anneme haber veririm. Babama haber veririm*” (Grş. 25, st.338-340). Zehra “*Öğretmenime. Arkadaşlarıma*” (Grş. 13, st.363-365). Ayperi “*Başka kimselere. Adamlara. Veririm. Babama*” (Grş. 26, st.287-295). Sidel “*Akrabalarım. Dostuma söylerim*” (Grş. 21, st.267-269).

4.10.3. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedğinde Kendisi İstemezse Verdiği Tepkiler

Katılımcılara tanımadığın ya da sevmediğin biri seni öpmek isterse ama sen istemezsen ne yaparsın, ne söylersin, birilerine söyler misin, kimlere söylersin ve söylemem diyenlere ise neden söylemezsin diye sorulduğunda alınana yanıtlar tablolarda gösterilmiştir.

İstemiyorsa Ne Yaptığı

Katılımcılara “tanımadığın ya da sevmediğin biri seni öpmek isterse ama sen istemezsen ne yaparsın?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 46
Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedığında Kendisi İstemiyorsa Ne Yapacağı

Yanıtlar	f
İtme, vurma eylemini yapar	8
Duygusal tepkiler verme	2
Başkalarına söyleme	2
Yanında durmama	1
Soruyu yanıtlamayan	17
Görüşler toplamı	30

Tablo 46’da katılımcılara sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne yapacağı sorulduğunda verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 46’da görüldüğü üzere sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne yapacağını, katılımcılardan 8’i itme ve vurma eylemini yapacağını; 2’si duygusal tepkiler verme; 2’si başkalarına söyleme; 1’i yanında durmama şeklinde yanıt vermiş; 17’si ise bu soruya cevap vermemiştir.

Katılımcılar, sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne yapacağını şu şekilde dile getirmişlerdir. Doğa “*Tokat atarım*” (Grş. 25, st.352). Esra “*Döverim*” (Grş. 3, st.353). Nehir “*Bilmiyorum*” (Grş.27, st.294).

İstemezse Ne Söyleyeceği

Katılımcılara “tanımadığın ya da sevmediğin biri seni öpmek isterse ama sen istemezsen ne söylersin?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 47
Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedğinde Kendisi İstemiyorsa Ne
Söyleyeceği

Yanıtlar	f
O kişiyi istemediğini belirten ifadeler kullanma	11
Öpmesini istemediğini belirten ifadeler kullanma	11
O kişiyi tanımadığını belirten ifadeler kullanma	3
Küfür etme	2
Soruya yanıt vermeyen	4
Diğer (sen kimsin, ben seni tanımıyorum, neden öpüyorsun beni)	4
Görüşler toplamı	35

Tablo 47’de katılımcılara sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne söyleyeceği sorulduğunda verdikleri yanıtlar sıralanmıştır. Tablo 47’de görüldüğü üzere sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne söyleyeceğini, katılımcılardan 11’i o kişiyi istemediğini belirten ifadeler kullanma; 11’i öpmesini istemediğini belirten ifadeler kullanma; 3’ü o kişiyi tanımadığını belirten ifadeler kullanma; 2’si küfür etme; 4’ü soruya yanıt vermemiş; 4’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde kendisi istemiyorsa ne söyleyeceğini şu şekilde dile getirmişlerdir. Beste “ Derim. *Git başımdan derim*” (Grş. 11, st.348). Doğa “*Bilmiyorum*” (Grş. 25, st.355). Kıymet “Öküz” (Grş. 7, st.342).

İstemiyorsa Birilerine Söyleyip Söylemeyeceği

Katılımcılara, sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde, eğer istemiyorsa birilerine söyleyip söylemeyeceği sorusu sorulduğunda 30 katılımcının 21’i söylerim; 7’ si söylemem; 2’si ise bu kategorilerin dışında yanıt vermişlerdir.

İstemiyorsa Birilerine Söylememe Nedenleri

Katılımcılara sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde, eğer istemiyorsa birilerine haber verip vermediği sorusu sorulduğunda vermem diyen yedi kişiye neden vermezsin diye sorulduğunda tablodaki yanıtları vermişlerdir.

Tablo 48

Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedığında, Öpmesini İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri

Yanıtlar	f
Nedeni yok	1
Beni suçlarlar	1
İşte	2
Soruya yanıt vermeyenler	3
Görüşler toplamı	7

Tablo 48’de katılımcılara sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde öpmesini istemediği halde birilerine söylememe nedenleri sıralanmıştır. Tablo 48’de görüldüğü üzere sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde öpmesini istemediği halde birilerine söylememe nedenlerini, katılımcılardan 1’i nedeni yok; 1’i beni suçlarlar; 2’si işte diyerek yanıtlamışlar; 3’ü ise soruya yanıt vermemişlerdir.

Katılımcılar, sevmedikleri ya da tanımadıkları biri öpmek istediğinde öpmesini istemediği halde birilerine söylememe nedenleri şu şekilde dile getirmişlerdir. Mayıs “*Cık. İşte*“ (Grş. 23, st.297). Sidel “*Yok. Babam biraz kötüdür. Yok sinirlidir. Döver falan*“ (Grş. 21, st.237-239).

İstemiyorsa Kimlere Söyleyeceği

Katılımcılara “tanımadığın ya da sevmediğin biri seni öpmek isterse ama sen istemezsen kimlere söylersin?” diye sorulduğunda verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo 49
Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedığında, Öpmesini İstemediğini
Kimlere Söyleyeceği

Yanıtlar	f
Aileden birilerine	18
Akrabalara	4
Öğretmene	1
Resmi kurumlara	2
Arkadaşlara	3
Diğer(söylemek istemiyorum)	2
Görüşler toplamı	30

Tablo 49’da katılımcılara sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde öpmesini istemediğini kimlere söyleyeceği sıralanmıştır. Tablo 49’da görüldüğü üzere sevmediği ya da tanımadığı biri öpmek istediğinde öpmesini istemediğini söyleyeceği kişileri, katılımcılardan 18’i aileden birilerine; 4’ü akrabalara; 1’i öğretmene; 2’si resmi kurumlara; 3’ü arkadaşlara; 2’ü ise bu kategorilerin dışında ifade etmiştir.

Katılımcılar, sevmedikleri ya da tanımadıkları biri öpmek istediğinde öpmesini istemediğini kimlere söylediğini şu şekilde dile getirmişlerdir. Saye “*Aileme*“ (Grş. 28, st.363). Kayra“ *Hayır derim, yine hayır derim, bir de abime söylerim, yine dayıma söylerim*” (Grş. 17, st.300-301).

BÖLÜM IV

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde, bulguların tartışması, olası nedenler ve doğurgular, literatürle karşılaştırmalar yer almaktadır. Katılımcıların temel cinsel bilgileri; cinsiyet bilgisi, beden bölümleri ve işlevleri, adet, arkadaşlık, sevgili, evlilik, gebelik, doğum ve doğum kontrolü başlıkları altında tartışılmıştır. Cinsel istismarı nasıl algıladıkları ise sarılma ve öpüşme başlıkları altında tartışılmıştır.

Cinsiyet Bilgisi

Kendileriyle görüşme yapılan katılımcıların tamamı, kendilerine gösterilen kadın ve erkek resimleri arasından hangisinin kadın hangisinin erkek olduğunu ifade edebilmişlerdir. Bu araştırmanın bulguları, Fisher, Krajicek (1974) yaptıkları çalışmada, tüm katılımcıların kadın erkek ayrımının % 100 doğru yaptığı bulgusuyla uyumludur.

Katılımcılar, kadın ve erkek arasındaki farkları açıklarken toplam katılımcıların yarısından çoğu bilmiyorum cevabını vermiş ve soruyu yanıtlayanların büyük çoğunluğu özellikle dış görünüş ve kılık kıyafet konusu üzerinde durmuşlardır. Bu konuda verilen tipik örnekler kızların güzel olması, saçının uzun olması ve etek giymeleri, erkeklerin saçının kısa oluşu, sinirli-kötü oluşu ve pantolon giymesi ile ilgili olmuştur. Dikkat çeken noktalardan bir tanesi erkeklerin kötü olduğuna dair geri bildirim veren bir kişinin, bu durumu okulda erkek arkadaşlarının kendisini sürekli dövdükleri için kullandığıdır. Bu bulgu Chamberlein, Rauh, Passer, (1984) zihin engelli ergenlerin istismar konusunda büyük risk taşıdığı bulgusuyla uyumludur. Katılımcıların, kadın erkek arasındaki farklar konusunda oldukça eksik bilgileri olduğu gözlenmektedir. Özellikle cinsiyetlere özgü roller konusunda çok az geri bildirim olmuştur. Bir kişi, toplumumuzda cinsiyetlere atfedilen kadının daha çok ev işi yapması erkeklerin yapmamasına, bir kişi ise kızların bebeklerle, erkeklerin arabalarla oynamasına değinmiştir. Yine cinsiyete özgü diğer bir yanıt ise kadınların bebeği olur, erkekler damat olur geribildirimidir.

Beden Bölümleri ve İşlevi

Kendileriyle görüşme yapılan katılımcılar, kadın cinsel organı için kullanılan isimler konusunda yüksek oranda doğru olmayan yanıtlar vermişlerdir. Özellikle dikkat çeken nokta, vajinaya günlük ya da bilimsel dilde kullanılan ismi ile değil de erkek cinsel organına verilen çük, pipi, sik gibi farklı isimlerle hitap etmeleridir. Bu bulgu Yelken, (1996) belirtmiş olduğu gibi “aileler her ne kadar değişen rollerle cinselliğe karşı daha olumlu bakmaya başlamış olsalar da, erkek çocuğun penisini adlandırmışlar fakat kızların cinsel organını “vajina” olarak adlandırmaktan kaçınmışlardır” bulgusu ile uyumludur. Katılımcılar vajina için erkek cinsel organına verilen isimler dışında arka genital organa verilen göt, popo ya da özel bölge gibi farklı isimler de kullanmışlardır. Katılımcıların küçük bir kısmı ise bilmiyorum yanıtını vermiştir. Aynı şekilde katılımcıların erkek cinsel organını isimlendirme oranı da dikkat çekicidir. Katılımcıların yarısından çoğu sik ya da pipi olarak adlandırmışlardır. Bir kısmı ise bilmiyorum yanıtı vermiştir. Diğer isimlendirmelerin bir çoğu da doğru olmayan bir şekilde kullanılmıştır. Yine arka genital organı katılımcıların büyük çoğunluğu popo, göt gibi günlük dildeki ifadelerle isimlendirmişlerdir ve çok az bir bölümü ise bilmediğini ifade etmiştir. Bu bulgular Fisher, Krajicek (1974) yaptıkları çalışmada, her iki cins katılımcıların erkek ve bayan cinsel organları adlandırma konusunda büyük yetersizlik göstermişlerdir, bulgusuyla uyum göstermektedir. Küçük bir kısmı vajina ve penisin adını utandığı için söyleyemeyeceğini belirtmiştir. Araştırmada ki bu bulgu Edmonson (1975) yaptığı çalışmada katılımcıların çıplak kadın resmine utanarak bakmaları, yüzlerini sakladıkları bulgusuyla uyumludur. Dikkat çeken diğer bir bulgu ise vajina ve penise verilen farklı isimlerdir. Özellikle vajina için kullanılan kil, çit, gibi terimlerin yöresel kullanım olabileceği düşünülürken, delik, kuş, egi, kelebek terimlerinin vajinanın isminin kullanılmasının ayıp olduğu görüşünün yaygın olmasından kaynaklanan uydurma isimler olduğu düşünülmektedir. Yine penise verilen kil isimlendirilmesinin aynı öğrenci tarafından kullanılması, yöresel bir isimlendirme olduğu izlenimini arttırmıştır. Diğer bir isimlendirme olan pip’ in ise öğrenci tarafından penisin günlük kullanımdaki isminin tam olarak öğrenilemediği için söylediği, düşünülmektedir. Çiş ettiği yer olarak söylenmesi de penisin adının bilinmediği için dile getirildiğini düşündürmektedir.

Katılımcılar vajina ve penisin ne işe yaradığı konusunda daha çok boşaltım ile ilgili görevini, çişimizi yaparız ya da tuvalete gideriz şeklinde dile getirmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun, kadın ve erkek cinsel organının ne işe yaradığını bildiği görülmektedir. Bu bulgu Fisher ve Krajicek, (1974) araştırmalarındaki katılımcıların tamamının kadın ve erkek cinsel organlarının ne işe yaradığını bildiği ile benzerlik göstermektedir. Arka genital organın, katılımcıların tamamına yakını tarafından isimlendirilmesi doğru şekilde olmuşken ne işe yaradığı konusunda yarısına yakını tarafından doğru olmayan şekilde yanıtlanmıştır. Katılımcıların bazıları çiş yapmaya yarar ya da bilmiyorum yanıtını vermişlerdir. Katılımcılardan biri “İğne, cıs. İğne yapıyor. İğne yapar” yanıtını vermiştir. Verilen bu cevapların, ergen kızların bulunduğu ortam ve yaşadıkları deneyimle bağdaştırdıkları sanılmaktadır. Araştırmacı, katılımcıların az da olsa cinsel organların isimlendirilmesi ve işlevlerindeki bilgi eksikliğinin, McCabe ve Garwood (2000)’ında ifade ettiği gibi tamamen eğitim eksikliğinden kaynaklandığını düşünmektedir.

Görüşme yapılan katılımcılardan yarısından fazlası bazen çişleri gelmese de çişini tutar gibi yaptığını, diğerleri ise yapmadığını belirtmiştir. Çişini tutar gibi yapan katılımcılara nasıl yaptıkları sorulduğunda daha çok bacaklarını sıktıkları, elini vajinasına bastırdığını ya da her ikisini aynı anda yaptıklarını belirtmiştir. Biri ise oturup sıkıyorum diye belirtmiş birkaç kişide göstermeye utanıyorum demiştir. Bu bulgu katılımcıların yarısından çoğunun masturbasyon yaptığını düşündürmektedir. Bu bulguyu destekleyen diğer bir bulgu da, katılımcılara sorulan sırf hoşlandığın için vajinana dokunduğun olur mu sorusuna bir kısmının evet olur yanıtını vermiş olmasıdır. Fakat araştırmacı bu kavramın tam olarak anlaşıldığından emin değildir. Bu bulgu, katılımcıların bazen çişleri geldiğinde, tuvalete gidemedikleri durumlarda yaptıkları bir eylem gibi algılanmış olabilir düşüncesini uyandırmaktadır. Bu bulguyu destekleyen diğer bir bulguda sırf hoşlandığın için vajinana dokunduğun olur mu sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğunun hayır olmaz cevabını vermesidir. Araştırmadaki bu sıkıntının McCabe ve Garwood, (2000) yaptığı çalışmada ifade ettiği gibi katılımcıların kendini ifade etmedeki bilişsel ve dilsel

ifadedeki kısıtlılıktan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca araştırmacının kendisi de uygun soruyu sormamış olabilir.

Âdet

Görüşme yapılan katılımcılar ped paketi için genelde orkid gibi marka ismi kullanmayı tercih etmişlerdir. Çok az kısmı ped ya da bez ifadesini kullanmışlardır. Bu durumun katılımcıların âdet oldukları dönemlerde kullandıkları ped markası ya da diğer malzemeler ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Genel olarak katılımcıların ped paketinin ne olduğu konusunda doğru yanıt verdikleri düşünülmektedir.

Görüşme yapılan katılımcıların birçoğu pedin, âdet, kan olduğunda ya da külodun üstüne koymak için kullanılır gibi cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların pedin niçin kullanıldığını genellikle bildikleri düşünülmektedir. Bu bulgu Fisher ve Krajicek, (1974) yaptıkları çalışmada katılımcıların âdet ve ped kullanımı ile ilgili sorularda % 88'inin doğru cevapladıkları ve doğru cevaplayanların % 50'sinin niçin kullanıldığı konusunda kabul edilir cevaplar verdiği bulgusuna göre doğru ifade etme oranının arttığını göstermektedir. Bunun nedeninin Fisher ve Krajicek'in yaptıkları çalışmanın çok daha eski tarihli olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yalnızca dikkat çeken bulgu katılımcıların ne zaman kullandıkları ile ilgili soruya çok azının kabul edilebilir yanıt vermiş olmasıdır. Bu durum, âdet döngüsünün katılımcılarda yeterince oturmamış olmasını ya da zaman kavramlarının henüz gelişmediğini düşündürmektedir.

Arkadaşlık

Görüşme yapılan katılımcıların tamamı, arkadaşlık terimini ifade etmede ve arkadaşlarıyla yapılan etkinliklerin ifade edilmesinde oyun oynama, resim yapma gibi kabul edilebilir yanıtlar vermiştir. Dikkat çeken diğer bir unsur senin erkek arkadaşların var mı sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu var demiştir. Kızlar ve erkekler arkadaş olabilir mi sorusuna çok azı olamaz diye yanıt vermiştir. Bu durum beklenilenin aksine kız ve erkek arkadaşlığına katılımcıların daha olumlu baktığını göstermektedir. Olamaz diyenlerden bir kişi ayıp demiş, iki kişi bilmiyorum, iki kişi işte, bir kişi ise unuttum cevabını vermiştir. Bu durum Goodman (1971), Edmonson

(1979) ifade ettiği gibi anne ve babalar çocuklarına bilgi vermekten kaçınırsalar bile zihin engelli ergenler cinsellikle ilgili bilgi ve tutum geliştirmektedirler ile uyumlu gözükmektedir.

Flört/Sevgili

Katılımcıların tamamına yakını, sevgili terimini ifade etmişlerdir. Katılımcıların yarısına yakını sevgilisi olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın dikkatini çeken nokta ise sevgilisi olmadığını söyleyen katılımcıların, birçoğunun utanma belirtileri göstermeleridir. Bu durum katılımcıların sevgilisi olsa bile utandıkları için dile getirmediklerini düşündürmektedir. Fakat sevgili olmanın anlamını ifade etme sorusuna yarısından biraz fazlası kabul edilebilir cevaplar vermişlerdir. Sevgili olmanın arkadaş olmaktan farkına ise katılımcılardan çok azı kabul edilebilir cevaplar vermiştir. Bu durumun, McCabe ve Garwood (2000)'ın ifade ettiği gibi katılımcıların kendini ifade etmedeki bilişsel ve dilsel ifadedeki kısıtlılıktan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Evlilik

Katılımcıların tamamına yakını, evlilik ile ilgili resim gösterildiğinde evlilik terimini ifade etmişlerdir. Fakat evliliğin ne demek olduğu sorulduğunda cevapların doğruluk oranı azalmıştır. Katılımcıların yarısından çoğu evlilik teriminin anlamını eksik ifadelerle, doğru olmayan şekilde ifade etmişlerdir. Bir kısmı ise bilmiyorum olarak cevaplamışlardır. Araştırmacı bu durumun, zihin engelli ergenlerdeki bilişsel ve dilsel kısıtlamalarla ilgili olduğunu düşünmektedir. Çünkü genelden daha özele giden sorular kapsamında insanlar niçin evlenir sorusu ile evlenince ne olur sorularında ergen kızların doğru cevap oranlarında artış gözlenmiştir. Araştırmacı genel itibariyle katılımcıların fikir sahibi olduklarını düşünmektedirler. Fakat sevgili olmak ile evli olmak arasındaki fark sorulduğunda katılımcıların yarısından çoğu bilmiyorum olarak cevap vermiştir. Çok az bir bölümü kabul edilebilir ifadeler kullanmışlardır. Araştırmacı bu durumun ergen kızların bilişsel kısıtlılığının yanı sıra toplumun değişen değerlerinde evlilik kurumuna ait değerlerin birlikte yaşayan ya da sevgili olan kişilerce de geçerlik kazanmasına bağlı olabileceğini düşünmektedir. Bunda en büyük etkiyi kitle iletişim araçlarının yaptığı düşünülmektedir. Son yıllarda gelişen

magazin ve dizi kültürü tüm çocuk, genç ve yetişkinler gibi zihin engelli ergenlerin de, değer sistemlerini daha farklı algılamalarına yol açmaktadır. Dolayısıyla bu durum bir taraftan kavram karmaşası yaratırken diğer taraftan da değerlerin olgulara uyarlanmasına da neden olmaktadır. Bu durumu açıklayan en güzel bulguyu, Nehir “ ikisi de sevgili gibi olur” ve Hazal “Hiçbir fark yok” cümleleri göstermektedir. Araştırmacı bu bulgu için dikkat çeken diğer bir ifadenin, katılımcılara ünlülerin dizi karelerindeki resimleri gösterildiğinde ilk tepkilerinin “Aa ben bunu tanıyorum” olduğunu belirtmektedir. Bu bulgu aynı zamanda kitle iletişim araçlarının ne derece etkili olduğunu da göstermektedir.

Hamilelik

Görüşme yapılan katılımcılara hamile kadın resmi gösterildiğinde tamamına yakını kabul edilebilir yanıt vermiştir. Bu bulgu Fisher ve Krajicek (1974) yaptığı çalışmada en doğru cevabın iki resim arasından hamile olanın seçilmesine, verilmesi ile benzerlik göstermektedir. Hamileliğin ne demek olduğu sorusunda doğru cevap sayısında azalma olmuş olsa da yine büyük bir kısmı kabul edilebilir yanıtlar vermiştir. Fakat hamileliğin nasıl oluştuğu sorusu sorulduğunda yarısından fazlası bilmediğini ifade etmiştir. Aynı şekilde bebek annenin karnına nasıl girer diye sorulduğunda yarısından fazlası bilmiyorum ifadesini kullanmıştır. Bu bulgu Fisher ve Krajicek (1975) yaptığı çalışmada en az bilginin doğum süresi ile birlikte bebek nasıl gelişmeye başlar sorusuna verilen cevaplar ile benzerlik göstermektedir. Zihin engelli ergen kızlardan çok azından hamileliğin oluşumu için kabul edilebilir yanıtlar gelmiştir. Araştırmanın bu bulgusu zihin engelli ergen kızların hamileliğin süreci konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Aynı zamanda bu bulgu Edmonson (1975) yaptığı çalışmada bir kadının nasıl hamile kaldığı sorusuna on sekiz kişiden altısının utanmayarak cinsel ilişkiye girmiştir diye belirttiği bulgusuyla da benzerlik göstermektedir. Hamilelik bölümünde en az bilgi bebeğin anne karnında ne kadar süre kaldığı ile ilgilidir. Katılımcıların bir tanesi dokuz ay bir tanesi de dokuz on gün diye belirtmiştir. Diğer katılımcıların hiç biri kabul edilebilir bir yanıt vermemiştir. Bu bulgu Fisher ve Krajicek (1975) yaptığı çalışmada en az bilginin doğumdan önce bebeğin anne karnında ne kadar süre büyümesi gerekir sorusuna geldiğine belirttiği bulgusuyla uyumludur.

Doğum ve Doğum Kontrolü

Görüşme yapılan katılımcılara, kendilerine bir hastanede çocuğun doğumu resmi gösterildiğinde, bir çoğu doğum olayının gerçekleştiğini bilmiştir. Bu bulgu katılımcıların bir çoğunun doğum olayı hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Edmonson (1975) yaptığı çalışmada doğum olayı resmine on sekiz katılımcıdan onunun doğum ifadesini kullandığını belirttiği bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Bebeğin annenin neresinden çıkar sorusuna ise katılımcıların yarısından fazlası karından cevabını vermiştir. Birkaç kişi erkek cinsel organı adını söylemiş fakat el işareti ile vajinayı göstermiştir. Çok azı arka genital organın isimlerini söylemiştir. Bazıları ise kadın cinsel organından çıktığını belirtmiş, en şaşırtıcı ve doğru olan cevapsa bir kişi tarafından sezaryenle karından, normal doğumda kadın cinsel organından çıkar diye verilmiştir. Bu bulgu zihin engelli ergen kızların bebeğin annenin neresinden çıktığı ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu bulgu aynı zamanda Fisher ve Krajicek (1974) yaptığı çalışmalarında bebek annenin neresinden çıkar sorusuna katılımcıların % 75'inin karından çıkar cevabı ile benzerlik göstermektedir.

Bebek istemeyen kadının ne yaptığı sorusuna katılımcıların çoğu doğru olmayan şekilde yanıt vermiştir. Katılımcılardan sadece bir kişi doğum kontrol yöntemlerinden biri olan kısırlaştırmayı ifade etmiştir. Bir tanesi ise çocuğu aldırmalı ifadesini kullanmıştır. Aynı şekilde doğum kontrolü ne demek diye sorulduğunda tamamı kabul edilemeyecek cevaplar vermiştir. Zihin engelli ergen kızlara bildikleri doğum kontrol yöntemleri var mı diye sorulduğunda ise tamamı yok diye cevap vermiştir. Bu bulgu, doğum kontrolü teriminin kavram olarak bilinmediğini ve doğum kontrol yöntemleri hakkında da ergen kızların bilgilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Hall ve Morris (1976) yaptıkları çalışmada hem özel kurumlarda hem de karma eğitim alan zihin engelli gençlerin doğum kontrolü hakkında çok az bilgi sahibi oldukları bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Cinsel İstismar (cinsel istismarı algılamaları sarılma ve öpme başlığı altında tartışılmıştır)

Sarılma

Görüşme yapılan katılımcıların tamamına yakını sarılma eylemini ve niçin sarılma eyleminin gerçekleştirildiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgu Fisher ve Krajicek (1974) yapmış oldukları çalışmada katılımcıların % 81'i (kız) ve % 94'ü (erkek), kucaklaşma resmine kabul edilebilir yanıtlar vermiştir bulgusuyla uyumlu olup aynı araştırmanın sarılma eyleminin niçin yapıldığına dair kabul edilebilir yanıtların çok daha az olması bulgusuyla benzerlik göstermemektedir.

Katılımcıların tanıdığının biri sana sarılırsa ne yaparsın sorusuna, çoğu sarılma eylemine olumlu yaklaştığını ifade eden cümleler söylemişlerdir. Bu durumun daha çok ülkemizin geleneklerinde sarılmanın sevgi göstergesi olarak ön planda olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Dikkat çekici olan katılımcıların yarısından fazlasının karşısındaki kişi tanıdık olduğunda, kişinin sarılmasını istemese de davranışsal olarak nasıl karşılık vereceği konusunda yeterli bilgiye sahip olmamasıdır. Aynı şekilde tanımadığı birinin sarılmasını istemediği durumlarda da katılımcıların davranışsal olarak ne yapacakları konusunda yeterli bilgilerinin olmadığı görülmektedir. Görüşme yapılan katılımcıların tanıdıkları kişilerin sarılmasını istemedikleri durumlarda onlara sözel olarak ne söyleyecekleri konusunda, davranışsal ifadelerle göre biraz daha iyi durumda oldukları gözlenmiştir. Aynı şekilde tanımadıkları birinin sarılmasını istemedikleri durumlarda da sözel ifadelerin davranışsal ifadelerle göre biraz daha iyi durumda olduğu görülmüştür. Yalnız hem tanıdıkları hem de tanımadıkları kişiler karşısında nasıl davranacakları ve ne söyleyecekleri konusunda zihin engelli ergen kızların bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların, tanıdıkları ya da sevdikleri birinin sarılmasını istemediğinde birilerine söyler misin sorusuna yarısı söylerim, yarısı ise söylemem cevabı vermiştir. Söylemem diyen katılımcılara nedeni sorulduğunda ise büyük çoğunluğu beni suçlarlar, döverler, abartılar yanıtını vermişlerdir. Dikkat çekici nokta ise aile

tutumlarının, zihin engelli bireylerin mağdur oldukları durumlarda yardım istemelerini önlediğidir. Ayrıca eğitim eksikliğinin yanı sıra aile tutumları nedeniyle de bu çocukların davranışsal ve sözel olarak maruz kaldıkları taciz durumlarında ne yapacakları konusunda yeterli bilgi sahibi olamadıkları da düşünülmektedir. Katılımcıların istenmeyen sarılma eylemine maruz kaldıklarında bu durumu söylemeyi tercih ettikleri kişilerin başında, anne baba gibi aile üyeleri gelmektedir. İkinci sırada ise akrabaların olduğu görülmüştür. Öğretmen ya da resmi kurumların tercih edilmemesi de okullarda, zihin engellilere yönelik eğitimlerin yeterli olmadığını düşündürmektedir.

Öpüşme

Görüşme yapılan katılımcılar tamamına yakını kendilerine gösterilen öpüşen çift resmine, öpüşüyorlar cevabını vermiştir. Kimlerin böyle öpüşebileceğine ise yine büyük çoğunluğu kadın erkek, sevgililer, karı koca gibi kabul edilebilir yanıtlar vermişlerdir. Bu bulgu Fisher ve Krajicek (1974) yapmış oldukları çalışmada katılımcıların öpüşme resmine % 81 (kız) ve % 94 (erkek) kabul edilebilir yanıtlar vermesi ile uyumludur.

Dikkat çekici olan katılımcıların yarıya yakınının, tanıdıkları ya da tanımadıkları birinin öpmesini istemedikleri bir durumda, davranışsal olarak ne yapacakları konusunda sarılma eylemine göre biraz daha fazla bilgi sahibi olmalarıdır. Bu durum araştırmacının daha önce de değindiği gibi ülkemizde sevgi ifadesinde daha çok sarılma eyleminin kullanılması, çocukların bu eylemi çok da kabul edilemez bir durum gibi görmüyor olmalarına neden olmuş olabilir. Buna rağmen katılımcıların tanıdıkları kişiler tarafından istenmeyen öpme durumlarıyla karşı karşıya geldiklerinde davranışsal olarak ne yapacakları konusunda yeterli bilgilerinin olmadığı da gözlenmektedir. Araştırmacı katılımcıların nasıl davranması gerektiği ile ilgili bilgi eksikliğinin aile tutumları ve eğitim eksikliğinden kaynaklandığını düşünmektedir.

Görüşme yapılan katılımcıların, tanıdıkları ya da sevdikleri kişilerin öpmesini istemedikleri durumlarda onlara sözel olarak ne söyleyecekleri konusunda

davranışsal ifadelere göre biraz daha iyi durumda oldukları gözlenmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası öpme, istemiyorum, bırak beni gibi kabul edilebilir ifadeler kullanmışlardır. Aynı şekilde tanımadıkları ya da sevmedikleri birinin öpmesini istemedikleri durumlarda da sözel ifadelerin davranışsal ifadelere göre biraz daha kabul edilebilir ifadeler olduğu görülmüştür. Katılımcıların yarısından fazlası tanımadığı kişinin öpmesini ve o kişiyi istemediğini belirten kabul edilebilir ifadeler kullanmışlardır. Buna rağmen katılımcıların istenmeyen öpme durumunda nasıl davranacakları ve ne söyleyecekleri konusunda bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Katılımcıların tanıdıkları ya da sevdikleri birinin öpmesini istemediklerini birilerine söyler misiniz sorusuna katılımcıların yarısından fazlası söylerim diye yanıt vermiştir. Aynı şekilde tanımadıkları birinin öpmesini istemedikleri durumunda katılımcıların yarısından fazlası söylerim diye yanıt vermiştir. Her iki sorunun neden söylemezsin kısmına verilen cevaplar genel olarak benzerdir. Nedenlerin başında beni suçlarlar, döverler, nedeni yok, işte gibi yanıtlar gelmektedir. Bu durumun, araştırmacının daha önce de değindiği gibi zihin engelli çocuklarda, aile tutumlarından kaynaklanan korkuları ya da endişeleri nedeniyle kendilerini koruyacak kişilerden yardım istememe durumunu doğurduğu gözlenmektedir. Ayrıca eğitim eksikliğinin yanı sıra aile tutumları nedeniyle de bu çocukların davranışsal ve sözel olarak maruz kaldıkları taciz durumlarında ne yapacakları konusunda yeterli bilgi sahibi olamadıkları da düşünülmektedir. Diğer bir nokta ise katılımcıların istenmeyen sarılma eyleminde olduğu gibi istenmeyen öpme eyleminde de söylemeyi tercih ettikleri kişilerin başında aile bireyleri gelmektedir. Öğretmen ve kurumlara bildirmenin az olması okulda verilen eğitimlerin gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Sonuç

Araştırmanın sonucunda katılımcıların kendilerini kadın olarak tanımlayabildikleri fakat cinsel organları doğru olarak adlandırma konusunda yetersiz bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların adet, arkadaşlık, sevgili, evlilik konularında diğer başlıklara göre biraz daha fazla bilgileri olduğu görülmektedir. Katılımcıların gebelik, doğum ve doğum kontrolü konularında

yetersiz bilgiye sahip oldukları görülmüştür. İstenmeyen sarılma veya öpme durumuna maruz kaldıklarında ne yapmaları gerektiği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve kendilerini ifade etmede sorun yaşadıkları saptanmıştır.

Katılımcıların cinsel konularda özellikle sözel olarak kendilerini uygun şekilde ifade edemedikleri görülmektedir. Beden bölümlerinin isimlendirilmesindeki yetersiz bilginin, ailelerin özellikle kadın cinsel organını adlandırmaktan kaçındıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri zihin engelli bireylerin karşılanamayan cinsel eğitim gereksinimlerinin olduğudur. Ülkemizde hem yasalarda hem de halen geçerli olan zihin engellilere yönelik eğitim programlarında zihin engellilerin sosyo-cinsel ve bireysel gereksinimlerinin ele alınmadığı görülmektedir. Bu durum zihin engelli bireylerin cinsel bilgilerini medyadan ya da kendileri gibi yeterli bilgisi olmayan akranlarından almalarına neden olmaktadır. Aile tutumları ve eğitim sistemimiz zihin engelli bireylerin cinsellik hakkındaki duygu, düşünce, deneyim ve gereksinimlerini ifade etmesine çok da izin vermemektedir. Bu nedenle zihin engelli bireylerin edindikleri bilgilerin doğruluğunu test etme olasılıkları çok azdır. Tüm bunlar zihin engelli bireylerin cinselliğe karşı negatif tutum geliştirmelerine neden olmaktadır. Zihin engelli bireylerin sadece cinsellik hakkında bilgilendirilmeleri de yeterli olmamaktadır. Özellikle edindikleri bilgilerin yaşamlarını ne kadar etkilediği ve olumlu tutumlar sergileyip sergilemediklerinin de kontrol edilmesi gerekmektedir. Çünkü cinsellik engelli bireylerin arkadaşları, aileleri ya da öğretmenleri ile konuşulabilmesi ve tartışılabilmesi gereken bir konudur. Ve bu sayede bireyin hayatının bir parçası haline gelebilmektedir (McCabe, 1993; Küpper, 1995; McCabe, 1999).

Anne babaların cinselliğe karşı tutumlarının, çocuk ve gençlerin tutumlarını da etkilediği düşünülmektedir (Babacan, 2003). Bu yüzden cinsellik hakkında nasıl konuşulması gerektiğine, davranışların hangisinin doğru olduğuna aile kendi değerleri doğrultusunda karar vermelidir. Zihin engelli çocuk ve gençlerle birlikte anne ve babalara da cinsel konularda eğitim verilmelidir. Ayrıca ailelerin çocuklarına hangi değerleri verecekleri ile cinsel eğitim verirken nasıl davranacakları konusunda adım atmaları sağlanmalıdır. Ülkemizde henüz zihin engellilere yönelik doğrudan hazırlanmış bir eğitim programı bulunmamaktadır. Bunun içinde zihin engellilerin

cinsel gelişimi ve eğitimini ile aile eğitimlerini içeren kapsamlı cinsel eğitim programlarının hazırlanması gerekmektedir. Programların etkililiğinin artırılması için zihin engelliler ile çalışan eğitimcilerin ve personelin de eğitim programlarına dahil edilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde zihin engellilerin cinsel gelişim ve eğitimlerine yönelik yasaların olmayışı, bu bireylerin cinsellikle ilgili bilgi, tutum ve anlayış geliştirmelerine ve gereksinimlerini bildirmelerine engel olmaktadır. Toplum ahlakının yasaları belirlemede temel teşkil ettiği bilinmektedir (Abramson, Paul ve diğ., 1988). Bu yüzden aile ile birlikte toplumunda zihin engellilerin gereksinimleri ve yaşam kaliteleri için cinsel bilgi ve eğitimin gerekliliği hakkında bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Öncelikle zihin engelli bireylerin cinsel ihtiyaçlarının olamayacağı, aseksüel oldukları ya da cinsel gereksinimlerini ifade edemeyecekleri inancının ortadan kaldırılması gerekmektedir (Hirsch, 1995).

Araştırma bulguları zihin engelli ergenlerin cinsel istismar durumlarında nasıl davranmaları gerektiği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Ayrıca istismar durumlarının algılanması konusunda da yeterli olmadıkları düşünülmektedir. Özellikle birilerinden yardım alma konusunda çekincelerinin olması, zihin engelli ergenlerin istismar konusunda daha fazla risk altında olduklarının göstergesidir. Bakıcılarına bağımlı olmaları ve onların söylemlerini koşulsuz doğru kabul etmeleri, cinsel yaklaşımların anlamını doğru olarak anlayamamaları, ilgi ve sevgi gereksinimlerinin reddedilme korkusu uyandırması, farklı tipte dokunmalar arasında ayırım yapamama gibi nedenler istismar riskini arttırmaktadır. Tüm bunların yanı sıra zihin engelli bireylerin kendilerini sözel ya da davranışsal olarak ifade edememeleri, ifade edebilseler bile söylediklerine inanılmaması cinsel istismara daha fazla maruz kalmalarına neden olmaktadır. Tüm bunlar zihin engelli bireylere cinsel eğitim verilmesinin önemini daha da vurgulamaktadır.

Sonuç olarak zihin engelli bireylerin cinsel gelişimlerinin farkında olabilmeleri ve cinsel istismar durumlarında ne yapılması gerektiğini öğrenebilmeleri için eğitimin

gerekliliği tartışılamaz bir gerçektir. Ülkemizde zihin engellilerin cinsel gereksinimlerine olan tutumlarına bakarak: bu eğitimin içine aile, eğitimciler, zihin engelli bireyler, engeli olmayan bireyler ve meydanın da dahil edilmesi gerekmektedir. Zihin engellilerin cinsel farkındalığının gelişebilmesi ve cinsel istismarı önlenebilmesi için hazırlanacak eğitim programları geniş kapsamlı olmalıdır. Hazırlanan her bir program içeriğinde; cinsel kimlik, anatomi ve fizyoloji, öz bakım, sosyal beceriler ve iletişim, ilişkiler, cinsel ilişki, aile, evlilik, gebelik ve doğum kontrol yöntemleri, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istismar ve ihmal, toplumsal kabuller, yasalar ve haklar, planlama ve karar verme becerileri, ergenliğin gelişimsel dönemleri gibi birçok konu olmalıdır. Fakat zihin engelli bireye eğitim verilirken, bireyin yaşı, bilişsel düzeyi ve o anki gereksinimleri göz önünde bulundurulmalı ve uygun yöntemin seçilmesi gerekmektedir.

5.2. neriler

Araştırma kapsamında uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik önerilerde bulunulabilir.

5.1.1. Uygulamaya Yönelik neriler

1. Zihin engelli çocukların gereksinimlerine yönelik cinsel eğitim programları hazırlanabilir.
2. Zihin engelli çocukların cinsel istismarı algılamalarına yönelik eğitim programları hazırlanabilir.
3. Cinsel eğitim ve cinsel istismar programlarının uygulamasında bireye yönelik eğitimler olmasına dikkat edilebilir.
4. Zihin engelliler için yapılan eğitim programlarına ailelerde dahil edilebilir.

5. Zihin engellilerin eğitim gördüğü tüm eğitim kurumlarındaki öğretmen ve yardımcı personelin cinsel gelişim ve eğitim ile cinsel istismar konusunda bilinçlendirilmesi için hizmet içi eğitimler gerçekleştirilebilir.

5. Çocuk ve ergenlerle gelişim düzeylerine uygun şekilde, yargılamadan ve güven verici koşullar sağlayarak cinsel konuları konuşabilmeleri, onların daha açık olmaları ve risklerle ilgili daha çok bilgi kazanmaları için uygun ortamlar sağlanabilir.

6. Kitle iletişim araçlarının daha doğru ve güvenilir bilgi kaynakları olabilmesi için zihin engelliler ile çalışanlar kitle iletişim araçları ile eğitici bilgiler verebilir.

7. Cinsel gelişimle ilgili eğitimin sadece ergenlik dönemi ile ilgili değil mümkün olan en küçük yaştan itibaren gelişimsel olarak verilmesi sağlanabilir.

5.1.2. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Zihin engelli ergenler gibi çocuk ve yetişkinlerin de bilgi ve gereksinimlerinin neler olduğuna dair çalışmalar yapılabilir,

2. Zihin engelli bireylerin cinsel istismarı nasıl algıladıklarına yönelik daha fazla araştırma yapılabilir,

3. Zihin engelli bireylere cinsellik ve cinsel istismar ile ilgili cinsel eğitimin nasıl verilmesi gerektiği konusunda eğitim çalışmaları yapılabilir,

3. Ailelere, zihin engelli çocuklarının cinsel gelişimle ve cinsel istismarı algılamaları ile ilgili doğru bilgi ve tutum geliştirmelerini desteklemelerini sağlayacak çalışmalar yapılabilir,

4. Kitle iletişim araçlarının zihin engelli çocuklar üzerinde nasıl etki bıraktığı ile ilgili çalışmaların yapılabilir,

5. Zihin engellilere yönelik cinsellik ve cinsel istismar konularında cinsel eğitim programlarının içeriğinin neler olması gerektiği araştırılabilir,
6. Zihin engelliler ile çalışanların cinsel gelişim ve eğitime ilişkin bilgi ve tutumları araştırılabilir,
7. Zihin engelli ailelerinin veya eğitimcilerinin cinsel istismar ile ilgili tutum ve bilgi düzeylerine ilişkin araştırmalar yapılabilir.
8. Zihin engelliler için alanyazında cinsel gelişim ve eğitim ile cinsel istismar konusuna ne kadar yer verildiği ve nasıl uygulandığına ilişkin çalışmalar yapılabilir.
9. Zihin engellilerin cinsel bilgileri algılama düzeyleri ile normal gelişen akranlarının algılama düzeylerini karşılaştırılacak araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abramson, P.; Parker, T.; Weisberg, S. (1988). Sexual expression of mentally retarded people: educational and legal implications. *American Journal On Mental Retardation*, 93,(3), 328-334
- Acer, D.(1999). *Üç-dört yaş grubu çocukların annelerine yönelmiş oldukları sorular ve annelerin verdikleri cevapların incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Ailey, H.S.; Marks, B.A.; Crisp, C.; Hahn, J.E. (2003). Promoting Sexuality Across The Life Span For Individuals With Intellectual And Developmental Disabilities. *The Nursing Clinics Of North America*, 38(2).
- Artan ve Diğ. (2005). *Zihinsel Özürlüler ve Cinsellik*. www.ozida.gov.tr/egitim/cinselegitim.htm. Web adresinden 10 Mayıs 2007 tarihinde edinilmiştir.
- Akalın, A. (2000). Cinsel Kimlik Gelişimi. N. Fincancıoğlu ve A. Bulut (Der.), *Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi* (27-37). İstanbul: Aşama Matbaacılık.
- Akduman, G.G.; Ruban, C.; Akduman, B.; Korkusuz, İ. (2005). *Çocuk ve Cinsel İstismar*. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3 (1), 9-14.
- Babacan, S.S. (2003). İnsan Psikoseksüalitesinin Kültürel Ve Psikososyal Yönleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11 (1), 131-136.
- Bacanlı, H. (2006). *Sosyal Beceri Öğretimi* (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Baroff, G.S. (2006). On the 2002 AAMR Definition of Mental Retardation. *What is Mental Retardation?: Ideas for an Evolving Disability in the 21st.Century* (Revised and update edition) (Ed. S. Greenspan, H.N. Switzky), 29-39 Washington: AAMR

- Batu, S. (2000). *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş Ve Önerileri*. Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü Yayınları
- Batu, S.; Kırcaali-İftar, G.; Uzuner, Y. (2004). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. *Özel Eğitim Dergisi* 5 (2), 33-50
- Bilge, A. ve Baykal, Z. (2009). *Zihinsel Engelli Bireyler ve Cinsellik*. www.ozida.gov.tr/özveri/ov10/ov10mak6htm web adresinden 20.11.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Bilim, Y. (2007). Görüşme tekniği ve araştırmalarda kullanımı. A.Yüksel, B.Mil, Y.Bilim (Ed.) *Nitel Araştırma Neden, Nasıl, Niçin?* (s.27-42). Ankara: Detay yay.
- Blanchett, W.J.; Wolfe, P.S., (2002). A Review Of Sexuality Education Curricula: Meeting The Sexuality Education Needs Of Individuals With Modarete And Severe Intellectual Disabilities. *Research And Practice For Persons With Severe Disabilities*, 27(1), 43-57
- Brantlinger, E. A. (1985). Mildly Mentally Retarded Secondary Students' Information About and Attitudes Toward Sexuality and Sexuality Education. *Education and Training of the Mentally Retarde*, 20(2), 99-108
- British Medical Journal, (1976). *Sexual Development İn Mentally Handicapped Children*, 2, 71-72.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Geliştirilmiş 2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Chamberlein,A.; Rauh,J.; Passer, A.; McCrath, M.; Burket,R. (1984). Issues In Fertility Control For Mentally Retarded Female Adolescents: I. Sexual Activity, Sexual Abuse and Contraception. *Pediatrics*, 73, 445-451.
- Chamberlein,A.; Rauh,J.; Passer, A.; McCrath, M.; Burket,R. (1984). Issues In Fertility Control For Mentally Retarded Female Adolescents: II. Parental attitudes toward sterilization. *Pediatrics*, 73, 451-454.
- Cole, J. (2007). *Cinsellik İlgili Merak Ettikleriniz*. (E. Aksay. Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık (1998).
- Coleman, M.E. ve Murph, W.D., (1980). A Survey Of Sexual Attitudes And Sex Education Programs Among Facilities For The Mentally Retarded. *Applied Research In The Mental Retardation*, 1, 269-276.
- Cooper, O.J.; Heron, E.T.; Heward, L.W. (1987). *Applied Behaviour Analysis*. Ohio: Merrill Publishing Company
- Couwenhoven, T. (2001) . Sexuality Education; Building a Foundation for Healthy Attitudes. *Disability Solutions*. 4 (5).
- Culatta, R.A.ve Tompkins, J.R, (1999). *Fundamentals of Special Education. What Every Teacher Needs To Know*, Prentice-Hall.inc. New Jersey.
- Çetin, Z. (2002). *Beş-Onyeddi Yaş Grubu Zihinsel Engeli Olan Ve Beş-Altı Yaş Grubu Zihinsel Engeli Olmayan Çocukların Cinsiyet Rolünü Kazanmalarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Denzin, K.N. ve Lincoln, Y.S. (2005). *The Sage Handbook Of Qualitative Research* (Third Edition). <http://www.books.google.com/boks> Web adresinden 25.05.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Detmer, C., Dalrymple, N., Sinex, L., Gray, S. ve Ruble, L. (1991). *Functional Programming For People With Autism: A series... Sex Education: Issues For The Person With Autism*. Indiana Resource Center For Autism. (ERIC. No: ED 363 071).
- Dökmen, Z.Y. (2006) *Toplumsal Cinsiyet* (2. Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Duer, H. P. (1999). *Mahremiyet Uygarlaşma Sürecinin Miti*. (T. Onur, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi (1988).
- Edmonson, B. ve Wish, J.(1975). Sex knowledge and attitudes of moderately retarded males . *American Journal Of Mental Deficiency*, 80, 172-179.
- Edmonson, B.; McCombs, K.; Wish, J. (1979). What Retarded Adults Believe About Sex. *American Journal Of Mental Deficiency*, 84 (8), 11-18.
- Eripek, S. (1993). *Zihinsel Engelli Çocuklar*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Eripek, S. (2005). *Zeka Geriliği*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ersoy, G. (2005). *Zihin Engelli Ergen Kız Öğrencilere Maket Üzerinde Ped Değiştirme Becerisinin Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Eyre, L. ve Eyre, R. (1999). *Çocuğuma Cinselliği Nasıl Anlatırım*. İstanbul: Beyaz Yayınları.

- Eylen, B. (2001). Cinsel Gelişim. E. Altıntaş (Der.), *Gelişim ve Öğrenme* (68-76). Bursa: Akmat.
- Eylen, B. (2000). Ergenlik Dönemindeki Bedensel Değişiklikler. N. Fincancıoğlu ve A. Bulut (Der.), *Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi* (37-48). İstanbul: Aşama Matbaacılık.
- Fincancıoğlu, N. ve Bulut, A. (2000). Üreme Sağlığı. N. Fincancıoğlu ve A. Bulut (Der.), *Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi* (53-108). İstanbul: Aşama Matbaacılık.
- Fisher, H.L. ve Krajicek, M.J.(1974). Sexual Development Of The Moderately Child: Level Of Information and Parental Attitudes. *Mental Retardation*. 12, 28-30.
- Foxx, R.; McMorrow, M.; Storey, K.; Rogers, B. (1984). Teaching Social/Sexual Skills To Mentally Retarded Adults. *American Journal Of Mental Deficiency*. 89 (1), 9-15.
- Garwood, M.ve McCabe, M. (2000). Impact Of Sex Education Programs On Sexual Knowledge And Feelings Of Men With a Mild Intellectual Disability. *Education And Training In Mental Retardation And Developmental Disabilities*. 35 (3), 269-283.
- Goodman, L.; Budner, S.;Lesh, B. (1971). The Parents' Role In Sex Education For The Retarded. *Mental Retardation*. 9(1), 43-46
- Gören, S. ve Tıraşçı, Y. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. Dicle Tıp Dergisi, 34 (1), 70-74. <http://www.dicle.edu.tr/fakulte/tip/dergi/yayin/14.Cocukistismariveveihmali.pdf> web adresinden 08.11 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Haffner, D. (2007). *Çocuğunuzun Gelişen Cinselliği* (B. Küçükbakkal. Çev). İstanbul: Optimist Yayınları (Eserin aslının basım tarihleri 1999,2000).

- Hall, J.E.; Morris, H.L.; Barker, H.R. (1973). Sexual Knowledge And Attitudes Of Mentally Retarded Adolescents. *American Journal Of Mental Deficiency*. 77(6), 706-709.
- Hall, J.E. ve Morris, H.L. (1976). Sexual Knowledge And Attitudes Of Institutionalized And Non Institutionalized Retarded Adolescents. *American Journal Of Mental Deficiency*. 8, 382-387.
- Haroian, L. (2000). Child Sexual Development. *Electronic Journal Of Human Sexuality*. Volume:3, Feb. 1 www.ejhs.org/volume3/Haroian/body.htm Web adresinden 24.03.2008 tarihinde edinilmiştir.
- Hirsch, (1995). Special Education Meets Sexuality Education: A Teacher's Perspective. Siecus Report. www.siecus.org. Web adresinden 17 Aralık 2007 tarihinde alınmıştır.
- Hingsburger, D. ve Pendler, B. (1991). Sexuality: Dealing With Parents. *Sexuality And Disability*. 9, 123-130.
- İldeş, N. (1990). *Okul Öncesi Dönemdeki (3-6 Yaş) Çocukların Anne-Babalarının Cinsellik ve Cinsel Eğitim Konusundaki İnanışları ve Uygulamaları İle Çocukların Cinselliğe İlişkin Meraklarına Karşı, Genel Tutum, Davranış ve Tepkilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- İşeri, E. (2008). Cinsel İstismar. F.Ç. Çetin (Der.), Çocuk Ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı (470-477). Ankara; Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları
- Johnson, E.W. (1979). *Gençler İçin Cinsel Eğitim*. İstanbul: Yaşam yayınları.

- Kaeser, F. ve O'Neill, J. (1987). Task Analyzed Instruction For A Profoundly Mentally Retarded Adult Male: A Data Based Case Study. *Sexuality and Disability*. 8(1), 17-24.
- Kara, B.; Biçer, Ü.; Gökalp, A.S. (2004). *Çocuk istismarı*. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 47: 140-151
- Karabulut, A. (2005). *Cinselliğin Alfabetesi*. İstanbul: Pozitif Yayınları
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (9. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karayel, A. (2006). *Retrospektif Bir Çalışma: 2001-2005 Yılları Arasında Adana İl Emniyet Müdürlüğüne Yansıyan Cinsel Taciz Vakalarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keçe, A.C. (2006). *Cinselliğin Dayanılmaz Ağırlığı*. Ankara: Ütopya Grafik.
- Klein, M. (2006). *Cinsellik Hakkında Bilmek İstedığınız Her şey*. (Ç. Aka, Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık (1992).
- Kratter, F.E.ve Thorne,G.D. (1957). Sex Education Of Retarded Children. *American journal of Mental Deficiency*. 6, 44-48.
- Kreutner, K.A. (1981). Sexuality Fertility And The Problems Of Menstruation İn Mentally Retarded Adolescents. *Pediatric Clinics Of North America* 28, 475-480
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik Psikolojisi* (4. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuş, E. (2009). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Küpper, L.(1995). *Comprehensive Sexuality Education For Children And Youth With Disabilities*. Siecus Report. www.siecus.org. Web adresinden 17 Aralık 2007 tarihinde alınmıştır.
- Lumley, V. ve Scotti, J.R.(2001). Supporting The Sexuality Of Adults With Mental Retardation. *Journal Of Positive Behavior Interventions*. 3(2), 109-119.
- Lumley, V.; Miltenberger, R.G.; Long, E.S.; Rapp, J.T; Roberts, J.A. (1998). Evulation of a Sexual Abuse Prevention Program for Adults With Mental Retardation. *Journal of Applied Behavior Analylsis*, 31 (1), 91-101.
- Marks, B.; Crips, C.; Hahn,J. (2003). Promoting Sexuality Across The Life Span For İndividuals With İntellectual And Developmental Disabilities. *The Nursing Clinics Of North America*, 38. 229-252.
- McCabe, M.P. (1993). Sex Education Programs For People With Mental Retardation. *Mental Retardation*, 51(6), 377-387.
- McCabe, M.P. (1999). Sexual Knowledge, Experience And Feelings Among People With Disability. *Sexuality And Disability*. 17 (2), 157-170.
- McCabe, M. P.; Cummins, R. A.; Deeks, A. A., (1999). Construction And Psychometric Proberties Of Sexuatiy Scales: Sex Knowledge, Experience and Needs Scales For People With Intellectual Disabilities (Sexken ID), People With Physical Disabilities (Sexken PD), And The General Population (Sexken-GP). *Research in Developmental Disabilities*. 20,(4), 241-254
- McDermott, S.; Martin, M.; Weinrich, M.; Kelly, M. (1999). Program Evulation Of A Sex Education Curriculum For Women With Mental Retardation. *Research İn Developmental Disabilities*. 20 (2). 93-106.

MEB, (2001). İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar Eğitim Programı
<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/Egitilebilir/egitilebilirprgindex.htm> Web adresinden 04.09.2009 tarihinde edinilmiştir.

MEB, (2009). Eğitim Uygulama Okulları Eğitim Programı
<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/EgitimUygulamaOkuluEgitim>
Web adresinden 04.09.2009 tarihinde edinilmiştir.

MEB, (2009). İş Okulu Eğitim Programı
<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/IsOkuluEgitimProgrami> Web
adresinden 04.09.2009 tarihinde edinilmiştir.

MEB; (2009). Destek Eğitim Programı
<http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitimProgramlar/IsOkuluEgitimProgrami> Web
adresinden 04.09.2009 tarihinde edinilmiştir.

MEB (2009). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.
http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/ozel_yon_SON/ozelegitimyonetmelikSON.
Web adresinden 05.09.2009 tarihinde edinilmiştir.

MEB, (2005). 5378 Özürlüler ve Bazı Kanun Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun www.meb.gov.tr web adresinden 05.09.2009 tarihinde edinilmiştir.

Miltenberger, R.G.; Roberts, J.A.; Ellingson, S.; Galensky, T. (1999). Training and Generalization of Sexual Abuse Prevention Skills For Women With Mental Retardation, 32 (3), 385-388.

- Mermer, G. (1993). *Zihin Engelli Ergenlerin Cinsel Eğitim Gereksinimleri Hakkında Anne, Baba ve Eğitimci Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Meyen, E.L. ve Retish, P.M. (1971). Sex Education For The Mentally Retarded: Influencing Teachers' Attitudes. *Mental Retardation*. 9 (1), 46-49.
- Myers, A.L. (2006). Sexuality And People With Disabilities, Rehabilitation and Transition Conference. Independence First. The Resource For People With Disabilities. www.rfw.org/RehabConference/2006/Sessions/11_Sexuality_Myers.pdf Web adresinden 20 Ekim 2007 tarihinde edinilmiştir.
- NICHCY, (1992). Sexuality Education For Children And Youth with Disabilities. *NICHCY News Digest ND17* <http://www.nichcy.org/pubs/outprint/nd17txt.htm> Web adresinden 13 Ekim 2007 tarihinde alınmıştır.
- Özgüven, İ.E.(1997). Cisellik Ve Cinsel Yaşam. Ankara: PDREM Yayınları.
- ÖZİDA, (2009). 1998 Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik www.ozida.gov.tr/mevzuat/10660.htm Web adresinden 05.09.2009 tarihinde edinilmiştir.
- ÖZİDA, (2006).Engelliler Sözleşmesi www.ozida.gov.tr Web adresinden 05.09.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Pati, P.J. (1995). *Sexuality And Sexual Expression In Persons With Mental Retardation*. Siecus Report. www.siecus.org. Web adresinden 17 Aralık 2007 tarihinde alınmıştır.
- Perusse, F.C.(1985). *Çocuklara Cinsel Konularda Ne Söylemeli Nasıl Söylemeli*. (A. Dirim, Çev.). İstanbul: Esin Yayınevi

- Pieterse, M.; Treloar, R.; Cairns, S. (1996). Küçük Adımlar, (E. Tekin, Çev.). Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı. 7. Kitap. Kişisel Ve Toplumsal Beceriler. İstanbul: Zihinsel Özürlülere Destek Derneği
- Punch, K.F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* (D.Bayrak, H.B. Arslan, Z.Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi. (2005)
- Putnam, F. (2003). Ten Year Researchupdate Review: Child Sexual Abuse. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269–278.
- Rimsza, M.E. ve Niggerman, E.H.(1982). *Medical Evulation of Sexually Abused Children: A Review of 311 Cases*. Pediatrics. 69, 8-14
- Sayın,U. (2007). *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynler İle Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin 7-15 Yaş Arası Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yaklaşım Ve Görüşlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Selçuk, Z. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Kız Öğrencilerine Uygulanan Cinsel Sağlık Eğitiminin Cinsel Sağlık Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Sex Eduucation For Children With Intellectual Disabilities- Tips For Children*,(2007) http://www.betterhealth.vic.gov.au/bhcv2/bhcarticles.nsf/pages/Sex_education_for_children_with_intellectual_disabilities_tips_for_parents?Opendocument Web adresinden 17 Aralık 2007 tarihinde alınmıştır.
- Sex Education For Children With Intellectual Disabilities- Tips For Parents*, (2007) http://www.betterhealth.vic.gov.au/bhcv2/bhcarticles.nsf/pages/Sex_education_for_children_with_intellectual_disabilities_tips_for_parents?Opendocument Web adresinden 17 Aralık 2007 tarihinde alınmıştır.

Sexuality Education of Children and Adolescents With Developmental Disabilities,

(1997). *Pediatrics, Official Journal Of The American Academy Of Pediatrics*, (2007) www.pediatrics.org Web sitesinden 10 Ekim 2007 tarihinde edinilmiştir.

Sexuality Education In The Home. (2000). Seuality Information And Education Council Of The United States (SIECUS). www.siecus.org/family, Web adresinden 23 Şubat 2008 tarihinde alınmıştır

Sevim, J. (2006). *Anne Bu Ne?* (5.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

SHÇEK, (2009). 2828 No'lu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu www.shcek.gov.tr/kurumsal.../Kanunlar/Kurum_Kanun.../Kanun_Tasarisi. Web adresinden 06.09.2009 tarihinde edinilmiştir.

SIECUS, (2007). www.siecus.org. Web adresinden 05.10.2007 tarihinde edinilmiştir.

Sofaer, S. (1999). Qualitative Methods: What Are They and Why Use Them?. Health Sevices Research. www.findarticles.com/p/articles/mi_m4149/is_5_34/ai Web adresinden 04.05.2009 tarihinde edinilmiştir.

Somers, L. ve Somers, B.C., (1991). *Sevgi Cinsellik ve Çocuklar*. (N. Kaynaroğlu, R. Kocabıyıkoglu, Çev.) İstanbul: Kavram Yayınları (1989).

Strong, D.R. (1984). Answering Their Questions About Human Sexuality. *American Biology Teacher*. 46 (2),. 87-91

Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2005). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Seçkin Yayınları.

- Tahran, N.(2004). *Aile Yaşamı Ve Cinsel Sağlık Eğitimi Programının Zihinsel Engelli Kız Çocukların Cinsel Bilgi Düzeylerine Etkisi*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). *Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri*. Hacettepe Tıp Dergisi, 35, 82-86 http://www.medinfo.hacettepe.edu.tr/tebad/dergi/pdf/2004_2/082-86.pdf web adresinden 08.11.2009 tarihinde edinilmiştir.
- TBMM, (2009). Yeni Türk Ceza Kanunu. www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html Web adresinden 20.11.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Topçu, S. (2009). *Cinsel İstismar*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Tuğrul, B. ve Artan, İ. (2001). *Çocukların Cinsel Eğitimi ile İlgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi eğitim Bilimleri Dergisi. No:20.
- Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S. (2007). *Çocuğun Cinsel Eğitimi. Anne Ben Nasıl Doğdum?* (4. Basım). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Uçar, H. (1994). *Çağdaş Çocuk Cinsel Eğitimi*. İstanbul: İnkilap Kitabevi
- Uzuner, Y. (1999). *Sosyal Bilimlerde araştırma Yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Whitehouse, M.A. ve McCabe, M.P., (1997). Sex Education Programs For People With Intellectual Disability: How Effective Are They?. *Education And Trainning In Mental Retardation And Deveelopmental Disabilities*. 32 (3), 229-240.
- Yavuzer, H. (2007). *Gençleri Anlamak* (3. Baskı). Remzi Kitabevi.

- Yelken, Z. (1996). *Anne ve Babaların 3-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel gelişim Ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgi Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, (1990). *Ortaokul Öğrencilerinin Anne Babalarının Cinsellik Ve Cinsel Eğitim Konusundaki Tutum, Davranış Ve Beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yohalem, L.M.A., (1995). Why Do People With Mental Retardation Need Sexuality Education? Associate Director Education, Planned Parenthood Of Greater Northern New Jersey. *SIECUS REPORT*. 23 (4), www.siecus.org/siecusreport/volume23/23-4.pdf Web adresinden 13 Ekim 2007 tarihinde edinilmiştir.
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk Ruh Sağlığı* (23. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksel, M. (2009). Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 58-1. 182-211.
- Zigler, E.; Balla, D.; Hodapp, R. (1984). On The Definition And Classification Of Mental Retardation. *American Journal Of Mental Deficiency*. 89 (3), 215-230.

EKLER

Ek-1 İzin Belgesi

Sayın Veli

Marmara üniversitesi Özel eğitim anabilim dalı Zihinsel engelliler öğretmenliği bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Tez konum orta düzeydeki zihinsel engelli ergen kız çocuklarının cinsel bilgilerinin incelenmesi. Bu amaçla izin verirsiniz kızınız ile görüşme yapacağım.

Görüşme sırasında ki bilgileri ses kaydedici ile kayıt etmek istiyorum. Ses kaydı ya da görüşme dökümleri sadece ben ve alandaki bir araştırmacı tarafından dinlenecek ya da okunacaktır. Görüşmeler sadece araştırma için kullanılacaktır. Ayrıca kızınızın ismi araştırma da kesinlikle kullanılmayacaktır.

Yardımlarınız ve ilginiz için teşekkür ederim.

Psik. Dan. Sevgi MANDAN SÜRÜCÜ

Araştırma için kızım ile görüşme yapılmasına izin veriyorum.

Veli

Ad-Soyad:

İmza:

Ek-2 Görüşme Formu ve Görüşme Soruları

11-17 yaş orta düzey zihin engelli ergen kızların temel cinsel bilgileri nelerdir?

Merhaba, benim adım Sevgi. Öğretmeninin arkadaşayım. Sen kendini tanıtır mısın? Bugün seninle sohbet edeceğiz. Sana bazı resimler göstereceğim. Bu resimler hakkında sorular soracağım ve senden bu soruları cevaplamanı isteyeceğim. Hazırsan ilk resmimize bakarak başlayalım.

Görüşme Soruları

Cinsiyet Bilgisi/ Cinsel Kimlik

Araç: 2 kadın ve 2 erkek ünlü resmi

1. Bana üzerinde kadın resmi olan kağıdı verir misin? Başka hangisi kadın? Göster.
2. Bana üzerinde erkek resmi olan kağıdı verir misin? Başka hangisi erkek? Göster.
3. Kadınla erkek arasında ne fark var? Söyler misin?

Beden Bölümleri Ve Görevleri

Araç: 1.Kız ön ve arka genital organı gösteren bebek resimleri

2. Erkek ön genital organı gösteren bebek resmi

1. Resim; Ön genital organı gösteren kız bebek resmi
 4. Bu resimde gördüğün kadının beden bölümlerini söyler misin?
Eğer söyleyemezse / Uygulayıcı organın yerini göstererek, bu organın adı ne?
 5. Peki ne işe yarar?/ Başka ne yapmamızı sağlar?
2. Resim; Ön genital organı gösteren erkek bebek resmi.
 6. Uygulayıcı organın yerini göstererek, bu organın adı ne?
 7. Peki ne işe yarar?/ Başka ne yapmamızı sağlar?
3. Resim; Arka genital organı gösteren kız bebek resmi.
 8. Peki bunun adı ne? El ile işaret edilerek.
 9. Ne işe yarar?/ Başka ne yapmamızı sağlar?

Âdet

Araç: Ped reklamı olan resim

10. Resimde neler görüyorsun?/ Sence bu ne reklamı?/ Uygulayıcı eli ile işaret ederek, bu ne ?
11. Ne için kullanılır?/ Ne olduğunda kullanırız bunu?
12. Sen kullanıyor musun?
13. Ne zaman kullanıyorsun?

Arkadaşlık

Araç: 2 erkek 2 kız arkadaşın birbirine sarılıp fotoğraf çektikleri resim

14. Resimde neler gördüğünü anlatır mısın? /Sence bunlar ne?
15. Senin arkadaşların var mı?
16. Arkadaşlarınla birlikte neler yaparsın?
17. Senin de erkek arkadaşların var mı?
18. Sence kızlarla erkekler arkadaş olabilir mi? / Olamaz derse neden olamaz?

Flört/Sevgili

Araç: El ele tutuşan kadın erkek resmi

19. Resimde gördüklerin hakkında ne düşünüyorsun?/ Bunları sevgili olarak isimlendirebilir miyiz?
20. Sevgili olma ne demek?
21. Senin sevgilin var mı?
22. Sence sevgili olmanın arkadaş olmaktan farkı ne?

Cinsel istismar (Sarılma ve Öpüşme başlıkları altında sorulmuştur)

Sarılma

Araç : Giysili kadın-erkek sarılma resmi

23. Resimdekiler ne yapıyorlar? (Sarılıyorlar yada kucaklaşıyorlar)
24. Niçin sarılıyor olabilirler?
25. Sevdiğin ya da hoşlandığın biri sana sarılırsa ne yaparsın?
26. Peki sevdiğin ya da hoşlandığın birinin sarılmasını istemiyorsan ne yaparsın? /Ne söylersin?

27. Sarılmasını istemediğini birilerine söyler misin? Söylemez ise neden? Kime söylersin?
28. Bir de düşün ki tanımadığın yada hoşlanmadığın birinin sana sarılmasını istemiyorsan ne yaparsın? Ne söylersin?
29. Sarılmasını istemediğini birilerine söyler misin? Söylemez ise neden? Kime söylersin?

Öpüşme

Araç :Dudak dudağa öpüşen kadın-erkek resmi

30. Resimdekiler ne yapıyorlar?
31. Kimler böyle öpüşürler?
32. Resimde ki gibi tanıdığın, hoşlandığın biri seni öpmek istediğinde sen istemiyorsan ne yaparsın? Ne söylersin?
33. Öpmesini istemediğini birilerine söyler misin? Söylemez ise neden? Kime söylersin?
34. Bir de düşün ki tanımadığın ya da sevmediğin biri seni öpmek istese sen istemiyorsan ne yaparsın? Ne söylersin?
35. Öpmesini istemediğini birilerine söyler misim? Söylemez ise neden? Kime söylersin?

Evlilik

Araç : Gelin, damat resmi

36. Resimdeki kadın ve erkek ne yapıyorlar?/ Birbirini seven ve sürekli bir arada olmak isteyen kadın ve erkek ne yapar?
37. Evlenmek ne demektir?
38. İnsanlar niçin evlenirler?
39. Evlenildiğinde ne olur?
40. Sence evli olmak ile sevgili olmak ya da arkadaş olmak arasında ne fark var?

Gebelik/ Hamilelik

Araç: Hamile kadın resmi

41. Resimde gördüklerini bana anlatır mısın?/Bu kadının karnı neden şiş?

42. Hamile ne demektir?
43. Bir kadın nasıl hamile kalır?
44. Bebek annenin karnına nasıl girer?
45. Bebek annenin karnında ne kadar süre kalır?

Doğum Ve Doğum Kontrolü

Araç : Doğum yapan kadın resmi

46. Resimde ne olduğunu anlatır mısın?
47. Bebek annenin neresinden çıkar?
48. Eğer bir kadın çocuk sahibi olmak istemiyorsa ne yapmalıdır? /Bebek sahibi olmak istemeyen kadın ne yapmalıdır?
49. Doğum kontrolü ne demek?
50. Doğum kontrolü hakkında bildiğin bir şey var mı?

Ek-3 Görüşme Kayıt Cetveli

Görüşmenin Adı:			
Yer:		Tarih:	
Görüşülen kişi:		Görüşme No:	
Görüşmeci:		Sayfa No:	
Betimsel İndeks	Satır No	Betimsel Veri	Gözlemci Yorumu

Ek-4 Betimsel İndeks

BETİMSSEL İNDEKS		
Görüşmenin Adı:		
Yer:		Tarih:
Görüşülen kişi:		Görüşme No:
Görüşmeci:		Sayfa No:
Sayfa No	Satır No	Betimsel Veri

Ek-5 Yansıtma İndeksi

YANSITMA İNDEKSİ		
Görüşmenin Adı:		
Yer:		Tarih:
Görüşülen kişi:		Görüşme No:
Görüşmeci:		Sayfa No:
Sayfa No	Satır No	Yansıtma Verisi

Ek-6 Kodlama Anahtarı

1. Kadın ve erkek arasındaki farklar
 - a. Sosyal roller ile ilgili farkların olması
 - b. Cinsiyet farkı
 - c. Kızların güzel, erkeklerin çirkin olması
 - d. Kızların iyi, erkeklerin sinirli olması
 - e. Kılık kıyafet farkının olması
 - f. Yanıt vermeyenler
 - g. Bilmiyorum
2. Kadın cinsel organının isimlendirilmesi
 - a. Erkek cinsel organı olarak isimlendirme
 - b. Kadın cinsel organı olarak isimlendirme
 - c. Arka genital organı olarak isimlendirme
 - d. Utandığı için söyleyemeyeceğini belirtme
 - e. Farklı isimler kullanma
 - f. Özel bölge
 - g. Bilmiyorum
3. Kadın cinsel organının işlevi
 - a. Çişimizi yaparız
 - b. Tuvalete gitmek için
 - c. Diğer
4. Erkek cinsel organının isimlendirilmesi
 - a. Taşak
 - b. Sik
 - c. Pipi
 - d. Çük
 - e. Söylemek istemiyorum
 - f. Bilmiyorum
 - g. Diğer
5. Erkek cinsel organının işlevi
 - a. Çiş yapmaya
 - b. Bilmiyorum
6. Arka genital organı isimlendirme
 - a. Popo
 - b. Göt
 - c. Organ
 - d. Unuttum
 - e. Bilmiyorum
7. Arka genital organın işlevi
 - a. Kaka yapmaya
 - b. Çişimizi yaparız
 - c. Unuttum

- d. Silmeye yarar
 - e. Bilmiyorum
8. Ped paketini isimlendirme
- a. Marka ismi ile belirten
 - b. Ped
 - c. Bez
 - d. Bilmiyorum
 - e. Diğer
9. Pedin kullanılma nedenleri
- a. Âdet, ayhali, regli, aybaşı, hastalanınca kullanılır
 - b. Külodun üstüne koymak için
 - c. Kan olduğunda
 - d. Bilmiyor
 - e. Diğer
10. Ped kullanıp kullanmadıklarını belirtme
- a. Kullanıyorum
 - b. Kullanmıyorum
 - c. Bez kullanıyorum
11. Ne zaman ped kullandıkları
- a. Her ay
 - b. Bir kere oldum
 - c. İki haftada bir
 - d. Belli olmuyor olduğu zaman
 - e. Bilmiyorum
 - f. Diğer
12. Arkadaşları ile yaptıkları etkinlikler
- a. Oyun oynama
 - b. Akademik faaliyetler
 - c. Gezme, eğlenme
 - d. Sohbet etme
 - e. Boyama yapma
 - f. Diğer
13. Kadın ve erkeğin arkadaş olamama nedenleri
- a. Ayıp
 - b. Bilmiyorum
 - c. Unuttum
 - d. Kızlarla erkekler oynamaz
 - e. İşte
14. Sevgili olmanın anlamı
- a. Aşık olmak
 - b. El ele tutuşmak

- c. Birbirini sevmek
- d. Arkadaşlık demek
- e. Öpüşmek demek
- f. Güzel demek
- g. Evlenmek demek
- h. Utandığı için cevap vermeyenler
- ı. Bilmiyorum
- j. Diğer

15. Sevgili olmanın arkadaş olmaktan farkı

- a. Sevgili onunla çıkmak demek
- b. Sevgiliye her şey anlatılmaz, arkadaşlara sırlar anlatılır
- c. Sevgili ile gezersin, arkadaşla gezilmez
- d. Sevgili olunca el ele tutuşulur.
- e. Arada fark olmaz
- f. Bilmiyorum
- g. Sevgili çok sevmek arkadaş az sevmek demek
- h. Sevgili başka, arkadaş başka
- ı. Diğer

16. Sarılma eyleminin yapılma nedenleri

- a. Sevgili oldukları için
- b. Çok seviyorlar
- c. Evli oldukları için
- d. Arkadaş oldukları için
- e. Bilmiyorum
- f. Diğer

17. Tanıdığı biri sarıldığında ne yapar

- a. Bende sarılırım
- b. Sarılmam
- c. Mutlu olurum, sevinirim
- d. Okşarım, severim
- e. Bir şey yapmam
- f. Bilmiyorum
- g. Diğer

18. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Yaptığı

- a. Oradan ayrılırım
- b. Tepki gösteririm
- c. Sarılmam
- d. Bir şey yapmam
- e. Bilmiyor
- f. Diğer

19. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Söylediği

- a. Benden uzak dur, yaklaşma
- b. Sarılmak yasak, yapma, olmaz

- c. Dokunma
- d. Bir şey söyleyemem
- e. Ben istemiyorum
- f. Sarılma
- g. İsterim
- h. Bilmiyor
- ı. Diğer

20. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri

- a. Benden bilirler, kızarlar
- b. Yanlış anlarlar
- c. Utanırım
- d. Kendim hallederim
- e. Bilmiyor
- f. İşte
- g. Diğer

21. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediğini Kimlere Söyleyeceği

- a. Aileden birilerine
- b. Akrabalara
- c. Öğretmene
- d. Resmi kurumlara
- e. Arkadaşlara
- f. Diğer

22. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Yaptığı

- a. Davranışsal tepkiler (tokat atar, iter)
- b. Duygusal tepkiler (kızar, sinirlenir, uyarır, istemez)
- c. Yardım ister
- d. Ondan uzaklaşır
- e. Bir şey yapmaz
- f. Yanıt vermeyenler
- g. Diğer

23. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, İstemiyorsa Ne Söyleyeceği

- a. Bırak beni
- b. Sarılma, olmaz
- c. Seni tanımıyorum
- d. Benden uzak dur, git
- e. Hiçbir şey demem
- f. Sarıl
- g. Bilmiyor
- h. Diğer

24. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri

- a. Beni suçlar, kızıp, döverler
- b. Ailem abartır
- c. Bana sarılsa da ben aldırış etmiyorum
- d. Yanıt vermeyenler

25. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Sarıldığında, Sarılmasını İstemediğini Kimlere Söyleyeceği

- a. Aileden birilerine
- b. Akrabalara
- c. Öğretmene
- d. Resmi kurumlara
- e. Arkadaşlara
- f. Diğer

26. Öpüşme Eylemini Kimlerin Gerçekleştirdiği

- a. Sevgililer
- b. Aşıklar
- c. Kadınla erkek
- d. Evliler
- e. Dizi karakterleri
- f. Diğer

27. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstedğinde Kendisi İstemiyorsa Ne Yaptığı

- a. İtme, vurma eylemini yapar
- b. Polis çağırır
- c. İstemez, izin vermez
- d. Bilmiyor
- e. Diğer

28. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstedğinde Kendisi İstemiyorsa Ne Söyleyeceği

- a. Öpme der
- b. Küfür eder
- c. İstemiyorum, bırak beni der
- d. Ayıp değil mi? der
- e. Cevap vermeyenler
- f. Diğer

29. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstedğinde, Öpmesini İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri

- a. Döverler
- b. Bu durum çok özel kimse duymamalı
- c. İşte diye yanıtlayanlar
- d. Çok rahatsız ederse söylerim

30. Sevdiği Ya da Tanıdığı Biri Öpmek İstedğinde, Öpmesini İstemediğini Kimlere Söyleyeceği
- Aileden birilerine
 - Akrabalara
 - Öğretmene
 - Resmi kurumlara
 - Arkadaşlara
 - Diğer
31. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedğinde Kendisi İstemiyorsa Ne Yapacağı
- İtme, vurma eylemini yapar
 - Duygusal tepkiler verme
 - Başkalarına söyleme
 - Yanında durmama
 - Soruyu yanıtlamayan
32. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedğinde Kendisi İstemiyorsa Ne Söyleyeceği
- O kişiyi istemediğini belirten ifadeler kullanma
 - Öpmesini istemediğini belirten ifadeler kullanma
 - O kişiyi tanımadığını belirten ifadeler kullanma
 - Küfür etme
 - Soruya yanıt vermeyen
 - Diğer
33. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedğinde, Öpmesini İstemediği Halde Birilerine Söylememe Nedenleri
- Nedeni yok
 - Beni suçlarlar
 - İşte
 - Soruya yanıt vermeyenler
34. Sevmediği Ya da Tanımadığı Biri Öpmek İstedğinde, Öpmesini İstemediğini Kimlere Söyleyeceği
- Aileden birilerine
 - Akrabalara
 - Öğretmene
 - Resmi kurumlara
 - Arkadaşlara
 - Diğer
35. Evlilik Terimini İfade Etme
- Evli
 - Gelin damat

- c. Uyuyor
- d. Duruyor

36. Evlilik Sürecinin Anlamı

- a. Aşık olmak
- b. Karı koca olmak
- c. Mutlu olmak
- d. Sevgili olmak
- e. Evlilik öncesi süreçlerle ifade edenler (düğün, nişan, yüzük, gelinlik vb)
- f. Güzel bir şey
- g. Cevap vermeyenler
- h. Bilmiyorum
- ı. Diğer

37. Niçin Evlenildiğini İfade Etme

- a. Birbirlerini sevdikleri için
- b. Çocukları olsun diye
- c. Birbirleri ile olmak istedikleri için
- d. Bekar oldukları için
- e. Aile olmak için
- f. Bilmiyorum
- g. Diğer

38. Evlenildiğinde Ne Olduğu

- a. Çocukları olur
- b. Karı koca olur
- c. Birlikte olurlar (cinsel birleşme)
- d. Evlilik sonrası süreçleri ifade edenler(düğün, yüzük, ev tutma vb)
- e. Bir şey olmaz
- f. Bilmiyorum
- g. Diğer

39. Evli Olmanın Sevgili Olmaktan Farkı

- a. İkiside sevgili gibi olur
- b. Evli insan nikâh yapar
- c. Evli olanlarda birleşme olur (cinsel birleşme)
- d. Koca ile aynı evde, sevgili ile ayrı evde yaşanılır
- e. Evli olanların çocuğu olur
- f. Evli olanlar birlikte uyur
- g. Bilmiyorum
- h. Evlenmek için sevgili olunulur
- ı. İlişkisiz yanıtlar
- j. Diğer

40. Hamilelik

- a. Hamile
- b. Bebek oluyor

- c. Karnında bebek var
- d. Bilmiyorum

41. Hamileliğin Ne Demek Olduğu

- a. Karnında bebek var
- b. Çocuk yapmak için
- c. Bebek doğuyor demek
- d. Bebek
- e. Bilmiyorum
- f. Diğer

42. Hamileliğin Nasıl Oluştuğu

- a. Birisiyle yatınca
- b. Bir erkekle öpüşünce
- c. Koca ile gerdeğe girince
- d. Erkekle kız arasında cinsellik olunca
- e. Sevişirler
- f. Erkek onu severse
- g. Bilmiyorum

43. Bebeğin Anne Karnına Nasıl Girdiği

- a. Bas bayağı girer
- b. Şişince girer
- c. Öpüşünce girer
- d. Yattığı zaman
- e. Cinsel birleşme sonrası yumurtalıklardan ürer.
- f. Bilmiyorum
- g. İlişkisiz yanıt verenler

44. Bebeğin Anne Karnında Ne Kadar Süre Kaldığı

- a. 9 ay
- b. 9 ay 10 gün
- c. Bilmiyorum
- d. 0-3 ay arası
- e. 3 ay ve üstü
- f. Diğer

45. Doğum

- a. Bebeği doğuruyor
- b. İğne yapıyorlar
- c. Muayene ediyorlar
- d. Ameliyat ediyorlar
- e. Hamileyi yapıyor
- f. Bilmiyor

46. Bebeğin Annenin Neresinden Doğduğu

- a. Karnından
- b. Erkek üreme organından

- c. Arka genital organdan
- d. Kadın üreme organından
- e. Bilmiyor
- f. Diğer

47. Bebek İstemeyen Kadının Ne Yapması Gerektiği

- a. Cinsel ilişkiye girmesin
- b. Boşanabilir
- c. Kısırlaştırılmalı
- d. Çocuk istemiyorsa evlenmesin
- e. Doktora gitmeli
- f. Çocuğu aldırmaı
- g. Bilmiyor
- h. Bebeğini bıraksın başka yere
- i. Hamile kalmasın/doğurmasın
- j. Diğer

48. Doğum Kontrolü

- a. Doktora gitmek
- b. Bebek olup olmadığına bakmak
- c. Bebeğin cinsiyetini öğrenmek
- d. Bilmiyor
- e. Diğer

49. Doğum Kontrol Yöntemleri

- a. Kısırlaştırma
- b. Çocuk aldırma
- c. Bilmiyor

Ek-7 Değerlendiriciler Arası Güvenirlik Belirleme Formu

Katılımcının adı :
Görüşme no :
Değerlendiren 1 :
Değerlendiren 2 :
Güvenirlik formunu dolduran :

Soru no	Değerlendirmeci 1 Satır no	Değerlendirmeci 2 Satır no	Görüş birliği	Görüş ayrılığı
---------	-------------------------------	-------------------------------	---------------	----------------